

22. 224.

Ա. Ս. Ֆ. Խ. Հ.

ԱՅԻՍՏԱՆԻ ԺԱՂՈՂՐԴԱՆԵՆ ԿՈՒՍԱՐԱՐԱՅ

ԳԱՇՏՈՇԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ա. Ս. Ֆ. Խ. Հ.

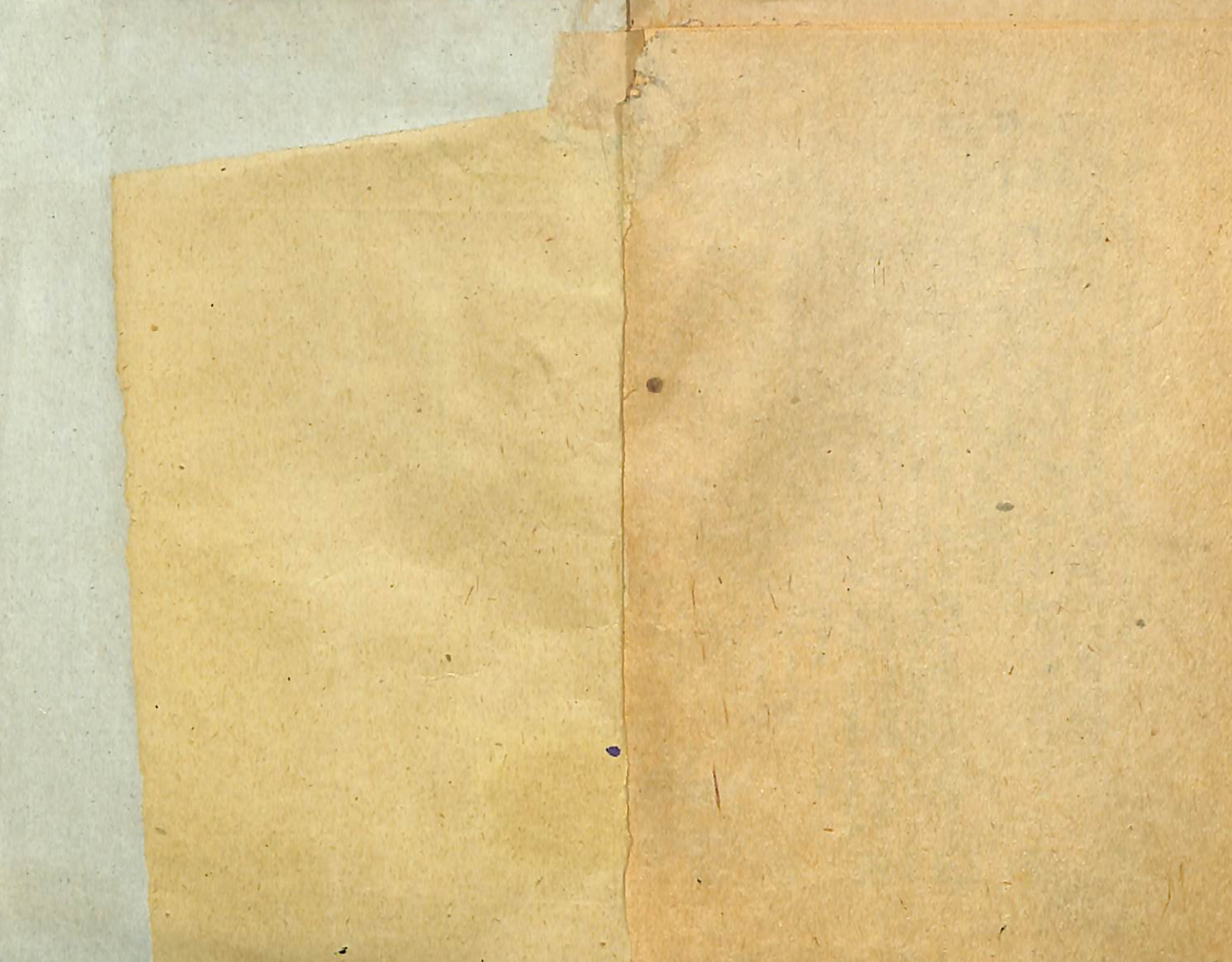
ԱՅԻՍՏԱՆԻ ՈՐԵՆՍԳԻՐԲ

Մինչև 1932 թ. փետրվարի 1-ը հրատարակված
փոփոխություններով ու լրացումներով

331

Ա-11

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՄԱՆ ԱՅԻՍՏԱՆԻ ԺՈՂ. ԿՈՒՍԱՐԱՐԱՅ
ՅԵՐԵՂԱՆ. — 1932 թ.

16. Կոնֆլիկտները լուծող և աշխատանքի որենդիների կապիտան մեքսերեյսլ գործերը քննող մարմինների մասին 101
17. Սոցիալական ազահովադությունը մասին 112

ՀԱՍՈՒՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Աշխատանքի պայմանները շինարարական աշխատանքներում 130
2. Աշխատավորական դյուրացիական տնտեսություններում տնայրակ վարձու աշխատանք կիրառելու ժամանակ կապիտալիզմի նստատեղի մասին 137
3. Աշխատավորական դյուրացիական տնտեսություններում տնայրակ վարձու աշխատանք կիրառելու ժամանակ կապիտալիզմի նստատեղի մասին 139
4. Կուլակային տնտեսություններում 148
5. Բանվորական ուժ վարձելու և բաշխելու կարգի և բանուրժի հստակությունը դեմ պայքարելու մասին 152
6. ԽՍՀ Միությունում սահմաններում կառավարող պաշտոնական գործուղումների մասին 161

7. Յոթնամյա բանվորական որդա մասին 170
8. Անդրեյատ արտադրական շաբաթի փոխարկվող ձեռնարկներում և հիմնարկներում աշխատանքային ժամանակի ու հանգստի ժամանակի մասին 176
9. Անդրեյատ արտադրական շաբաթի փոխարկված ձեռնարկում աշխատանքի և հիմնարկներում արձակուրդի տեղումները 184
10. Հիմնարկներում անդրեյատ արտադրական շաբաթի մասին 187
11. Հիմնարկների վեցերորդ քննարկում աշխատանքային ժամանակի մասին 190
12. Վեցերորդ քննարկում աշխատանքային ժամանակի մասին 195
13. Գաղափար աշխատանքային կարգապահություն. ամբողջական վերաբերյալ փորձում 198
14. Հանգստի աշխատանքի մեկտեղում 199

ԱՐՄԻԱՆ ԲԱՆԿԱՆԵՐԻ ՈՐԵՆՍՐԳԻ ԲԱԼԱՆՍԱԿՈՒՐՈՒՄԸ

1. Ընդհանուր մաս	62
2. Բանձվորական ուժ վարձելու և արամադրելու կարգի մասին	3
3. Աշխատադարձակի յենթարկելու կարգի մասին	4
4. Հավաքական պայմանագրերի մասին	7
5. Աշխատանքի պայմանագրերի մասին	9
6. Ներքին կարգի կանոններ	12
7. Արտադրանքի նորմաներ	41
8. Աշխատանքի վարձատրումը	43
9. Յերաշխիքներ և փոխհատուցումներ	45
10. Աշխատանքի ժամանակը	50
11. Հանգստի ժամանակը	67
12. Աշխատանքի վարձատրումը	74
13. Կանոնը և անչափահանելի աշխատանքը	80
14. Աշխատանքի պաշտպանությունը	82
15. Արհեստակցական (արտադր.) միություն	86

Ներքին կարգի

99/3

ԲԱՆԱԿԱԿՈՒԹՅՈՒՆ ՆՍԽԱՆԱԿԱՆՔԻ ԺՈՂ. ԿՈՄԻՍԱՐԻԱՏԻ

ՅԵՐԱՇԽԻՔՆԵՐԻ ԿՈՄԻՏԵ — 1932 թ.

Մինչեւ 1932 թ. փետրվարի 1-ը հրատարակված փոփոխություններով ու լրացումներով

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՈՐԵՆՍՐԳԻՐԲ

Ա. Ս. Ֆ. Խ. Յ.

331.
Ա-11

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԵ

Ա. Ս. Ֆ. Խ. Յ.

15 JAN 2010

05 FEB 2001

396.8

15 FEB 2013

22.224

ԼԵՆԻՆԱԿԱՆԻ
«ՏԵՂԱՐԴԻ» ՏՊԱՐԱՆ
ԳԼԱՎԼԻՏ № 9069
ՊԱՏՎԵՐ № 2335
ՏԻՐԱԺ 10,000

Թ Ա Ր Գ Մ Ա Ն Ե Ց Ի Ն
ԼԵՎՈՆ ԲԵԼՆՍՈՆ ՏԵՎ ԸՐՈՍԿ ԶԵՆՆԵՐԻՑԵՆ
Խմբագրեց՝ ՎԱՐԴԱՆ ՓՈԹԵՑԱՆԸ

ԱՍՖԻԶ ԱՇԽԱՏԱՆԳԻ ՈՐԵՆՍԳԻՐԳ

Հաստատված Անդր. ՍՅՈՋ Միտսեմակյան խորհրդի կողմից
1922 թ. գեկտեմբերի 30-ին.

1. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԱՍ

1. Աշխատանքի որենազրքի վորոշումները տարածվում են այն բոլոր անձանց վրա, վորոնք վարձու աշխատանք են կատարում, դրանց թըվում նաև տանն աշխատողների վրա և պարտադիր են բոլոր ձեռնարկություններին, հիմնարկներին ու տնտեսություններին համար (պետական, նաև զինվորական, հասարակական ու մասնավոր, վորոնց թվում նաև նրանց համար, վորոնք տանը կատարելու համար աշխատանք են բաժանում), ինչպես նաև այն բոլոր անձանց համար, վորոնք վարձատրությամբ ուրիշի աշխատանք են կիրարկում:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ. — Անդր. ՍՅՈՋ Ժողովրդական կոմիտեների խորհրդին հանձն

1. Աշխատանքի այս որենազրքն Անդրկովկասյան փեդերացիայի տերիտորիայի վրա կիրարկության ե զրված 1923 թ. հունվարի 1-ից Անդր. ՍՅՈՋ Միտսեմակյան խորհրդի 1923 թվի հունվարի 1-ի № 70 վորոշումով, վերացնելով աշխատանքի որենազրքի հակասող աշխատանքի վերաբերյալ մինչև այդ հրապարակված բոլոր վորոշումները:

նարարվում է տանն աշխատող ան-
ձանց վերաբերմամբ այս որենսգիրքը
կիրարկելու բացառություններ սահ-
մանող առանձին վորոշում հրատա-
րակել:

2. Աշխատադարձակի կարգով աշխատանքի
յենթարկելիս (հոդ. 11) ծագող հարաբերություն-
ների վրա այս որենսգիրքը տարածելու սահման-
ները վորոշում են ժողովրդական Կոմիսարների
խորհուրդը, Անդր. ՍՖՖՀ Գերագույն տնտեսական
խորհուրդը և նրանց լիազորությունները ԱՍՖՖՀ
Աշխատանքի ժողովրդական կոմիսարիատը:

3. Ժողովրդական Կոմիսարների խորհրդին
իրավունք է վերադասվում այս որենսգրքի ա-
ռանձին մասերի ուժը տարածելու իսկական գին
վորական ծառայություն մեջ չգտնվող ղեկավարա-
կան ծառայողների մի քանի կատեգորիաների
վրա:

4. Աշխատանքի վերաբերյալ այն բոլոր
պայմանագրերն ու համաձայնությունները, վո-
րոնք այս որենսգրքի վորոշումների համեմատու-
թյամբ վատթարացնում են աշխատանքի պայ-
մանները, անվավեր են:

2. ԲՄՆՎՈՐԱԿԱՆ ՈՒԺ ՎՈՐՁԵԼՈՒ ՅԵՎ ՏՐՄՄՍ,
ԴՐԵԼՈՒ ՄՍՍԻՆ.

5. *) Բոլոր ձեռնարկությունները, հիմնար-

*) 5-րդ հոդ. շարադրված և նոր խմբագրությամբ,
վորը հաստատված է Անդրկենտրոնական և Անդր. ՍՖՖՀ
1931 թվի մարտի 11-ի վորոշումով Անդր. ՍՖՖՀ 1931 թ.,
№ 5 հոդ. 50:

կները, տնտեսություններն առանձին առանձին
պարտավոր են բանվորներ և ծառայողներ բնու-
նել միայն աշխատանքի մարմինների միջոցով:

Աշխատանքի որդաններին բացի, թույլա-
տրվում է վարձել՝

ա) Պատասխանատու վարչա-տեխնիկական
աշխատողների և մասնագետների:

բ) Այն աշխատողներին, վորոնք մի ձեռ-
նարկությունից, հիմնարկից և տնտեսությունից
մի ուրիշն են տեղափոխվում—այն ձեռնարկու-
թյան, հիմնարկի կամ տնտեսության վարչություն
համաձայնությամբ, վորտեղ նրանք աշխատում
են:

գ) Այն սնայնագործների և արհեստավոր-
ների աշակերտներին, վորոնք աշխատում են մե-
նակ կամ վոչ ավելի քան յերկու վարձու բանվո-
րի ոգնություն:

դ) Բատրակներին ու բատրակուհիներին
տնտեսական աշխատավորական գյուղացիական
տնտեսություններում և հովիվներին գյուղացիա-
կան տնտեսություններում:

ե) Տնային աշխատողուհիներին.

զ) Այլ աշխատավորներին աշխատանքի որ-
դանների հետ առանձին համաձայնությամբ այն հի-
ման վրա:

Այն պաշտոնների ցուցակը, վորոնց «Ա»
կետի համեմատ վարձողին թույլ է տրվում անմի-
ջականորեն աշխատողներ վարձել, ինչպես նաև
այս հոդվածի «Ա» կետով նախատեսված համա-
ձայնությունը կնքելու կարգը սահմանում է

ԽՍՀՄ Աշխատանքի Ժողովրդական Կոմիսարիատը:

6. *) Աշխատանք վորոնող անձինք կարող են ցուցակագրվել Աշխատանքի Ժողովրդական Կոմիսարիատի տեղական որդանում:

7. Բանվորական ուժ վարձելու և աշխատանք գտնելու միջնորդությունը իրականացվում և բացառապես Անդր. ՍՖՍՀ մեջ մտնող հանրապետությունների Աշխատանքի Ժողովրդական Կոմիսարների մարմինների լիցուցով և կատարվում է հետևյալ ձևով:

ա) Բանվորական ուժի պահանջը ձեռնարկության, հիմնարկի վարչություն կամ առանձին վարձողների անունից ուղարկվում է Աշխատանքի Ժողովրդական Կոմիսարիատի համապատասխան որդանին:

բ) Յեթե Աշխատանքի Ժողովրդական Կոմիսարիատի որդաններում ցուցակագրված կան աշխատի անձինք, վորոնք բավարարում են հայտնված պահանջներին, աշխատանքի ՍՍՖՍՀ Աշխատանքի Ժողովրդական Կոմիսարիատի կողմից արհեստակցական Միությունների Սնդեկովկասյան խորհրդի համաձայնությունյալ սահմանված կարգով:

գ) Աշխատանքի Ժողովրդական Կոմիսար

իատի որդանների կողմից ուղարկված անձանց բնութենելու կամ քննությունը հրաժարվելու մասին վարձողները հայտնում են Աշխատանքի Ժողովրդական Կոմիսարիատի որդաններին—համաձայն ՍՍՖՍՀ Աշխատանքի Ժողովրդական Կոմիսարիատի սահմանած կանոնների:

8. Վարձողը պատասխանատվություն և կրում.

ա) Առաջարկած աշխատանքի պայմանների մասին սխալ տեղեկություններ տալու համար:

բ) Վարձման վերաբերմամբ հանձն առած պարտականությունները չկատարելու համար:

դ) Վերացված և 1925 թ. փետրվարի 2-ին (Ո. Ժ. 1925 թ. № 2 հդ. 357):

9. Հաշվառման նպատակով պարտադիր և բանվորական ուժի վարձման հետագա գրանցումը Աշխատանքի Ժող. Կոմիսարիատի մարմիններում:

10) Պետական, հասարակական և մասնավոր ձեռնարկությունների ու հիմնարկների վարչությունը բանվորական ուժի շարժման մասին պարբերական տեղեկություններ և հաղորդում Աշխատանքի Ժողովրդական Կոմիսարիատի մարմիններին ՍՍՖՍՀ Աշխատանքի Ժողովրդական Կոմիսարիատի սահմանած ձևերով ու ժամկետներում:

3. ԱՇԽԱՏԱՊԱՐԶԱԿԻ ՅԵՆԹԱՐԿԵԼՈՒ ԿԱՐԳԻ ՄԱՍԻՆ.

11. Բացառիկ դեպքերում (պայքար տարբերային աղետների դեմ, պետական կարևորա

* 6-րդ հոդվածը, 7-րդ հոդվ. «Բ» կետը և 9-րդ հոդ. շարադրված են նոր խմբագրությամբ, վոր հաստատված է Անդր. Կենտգրեկոմի 1925 թ. փետրվարի 2-ի վորոշումով (Անդր. ՍՖՍՀ Ո. Ժ. 1925 թ. հոդ. 357):

դույն պատվերները կատարելու համար բանվորական ուժի պակասություն) Անդր. ՄՖՆՀ բուրք քաղաքացիները, բացառությամբ 12—14 հոգվածներում մ. տնտնաշխատանքը կարող են աշխատանքի յենթարկվել աշխատապարհակի կարգով, համաձայն Անդր. ՄՖՆՀ ժողովրդական կոմիտեների խորհրդի կամ դրա համար Անդր. ՄՖՆՀ ժողովրդական կոմիտեների խորհրդի կողմից լիազորված մարմինների հատուկ վորոշումների:

12. Աշխատապարհակի բոլորովին յենթակալեն՝

ա) 18 տարեկանից փոքրերը.

բ) Քառասուն և հինգ տարեկանից անց աղամարդիկ և քառասուն տարեկանից մեծ կանայք:

13. Աշխատապարհակի յենթարկվելուց ազատվում են՝

ա) Հիվանդություն կամ խեղանդամություն հետեվանքով ժամանակավորապես աշխատունակությունը կորցրած անձինք այնքան ժամանակ, վոր անհրաժեշտ է աշխատունակությունը վերականգնելու համար:

բ) Հղի կանայք ծննդաբերությունից 8 շաբաթ առաջ, կամ ծննդկանները—ծննդաբերությունից 8 շաբաթվա ընթացքում:

գ) Ստնտու կանայք.

դ) Աշխատանքի ու պատերազմի հաշմանդամները:

ե) Մինչև 8 տարեկան յերեխա ունեցող

կանայք, յերեխաներին խնամող հոգնակալու դեպքում:

14) Անդր. ՄՖՆՀ կոմիտեների խորհուրդը, Գերագույն Տնտեսական խորհուրդը և Աշխատանքի ժողովրդական կոմիտեիատն աշխատապարհակի առանձին տեսակների համար լրացուցիչ բացառություններ և արտոնություններ են սահմանում, նկատի ունենալով առողջական վիճակը, բնատնական դրությունը, աշխատանքի բնույթն ու կենցաղային պայմանները:

4. ՀԱՎԱԲԱԿԱՆ ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԵՐԻ ՄԱՍԻՆ.

15. Հավաքական պայմանագիրը մի համաձայնություն է, վոր կնքում են մի կողմից՝ արհեստակցական միությունը (152 և 153 հոգվածների), իբրև բանվորների և ծառայողների ներկայացուցիչ, և մյուս կողմից՝ վարձույր, և վորով հանմանվում են աշխատանքի և վարձման պայմաններն առանձին ձեռնարկությունների, հիմնարկների և տնտեսությունների կամ նրանց խմբերի (հոգ. 17) համար և վորովում է վարձատրման ապագա անձնական աշխատանքային պայմանագրերի բովանդակությունը (27 և 28 հոգ.):

16. Հավաքական պայմանագրի պայմանները տարածվում են տվյալ ձեռնարկությունից մեջ աշխատող բոլոր անձանց վրա, անկախ այն հանգամանքից, թե նրանք պայմանագիրը կնքող արհեստակցական միության անդամ են, թե վոչ:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.—Հավաքական պայման-

նագրի ներգործութիւնը չի տարած-
վում վարչակազմի այն անձանց վրա,
վորոնք ընդունելու և արձակելու ի-
րավունք են վայելում:

17. Հավաքական պայմանագրերը կարող
են լինել ընդհանուր (վորոնք հանրապետութեան
սահմաններում տարածվում են արտագրութեան
մի ամբողջ ճյուղի, ժողովրդական տնտեսութեան
կամ կառավարչութեան մի ճյուղի վրա) և մաս-
նավոր (տեղական): Ընդհանուր հավաքական
պայմանագիր չեղած դեպքում մասնավոր պայ-
մանագրեր կնքելը թույլ է տրվում միայն ընդ-
հանուր պայմանագրերով հատկապես վորոշված
դեպքերում ու կարգով:

Հավաքական պայմանագրեր կնքելու առա-
վելագույն ժամանակամիջոցը վորոշում է Անդր-
Աշխատանքի ժողովրդական կոմիսարիատը, հա-
մաձայնեցնելով Անդրկովկասյան արհեստակցա-
կան Միութիւնների կորընդի հետ:

19. Անվավեր և հավաքական պայմանա-
գրերի այն հոդվածները, վորոնք վատխաբացը-
նում են աշխատանքի պայմաններն այս որեն-
սգրքով և աշխատանքի վերաբերյալ գործող այլ
որենքներով ու վորոշումներով սահմանված պայ-
մանների համեմատութեամբ:

20. Արհեստակցական միութիւնները գույ-
քային պատասխանատվութիւն չեն կրում հավա-
քական պայմանագրերի վերաբերմամբ:

21. Հավաքական պայմանագրերը կնքվում

են գրավոր և անպայման պիտի գրանցվեն Անդր-
աշխատողկոմատի մարմիններում, վորին իրավունք
է վերապահվում վերաչնելու հավաքական պայ-
մանագրի այն մասը, վոր աշխատանքի գործող
որենագրութեան համեմատութեամբ վատխաբա-
ցնում են բանվորների և ծառայողների գրու-
թիւնը (հոդ. 19): Հավաքական պայմանագրերի
գրանցման կարգը սահմանում է ԽՍՀՄ Աշխա-
տանքի ժողովրդական կոմիսարիատը և Անդր-
ՍՅՈՒՆ Աշխատանքի ժողովրդական կոմիսարիատը:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.— Աշխատողկոմատի որ-
գանների կողմից հավաքական պայ-
մանագրերի առանձին վորոշումները
վերացնելը չի կասեցնում պայմանա-
գրերի մնացած մասի գրանցումը, յե-
թե յերկու կողմն ել ալդ մասին հայտ
նում են իրենց համաձայնութիւնը:

22. Տոմարագրված հավաքական պայմա-
նագիրն ուժի մեջ է մտնում յերկու կողմի ստոր-
ագրելու որից կամ հենց պայմանագրի մեջ մատ-
նանշված ժամկետից:

23. Հիմնարկութեան կամ ձեռնարկութեան
վերակազմութեան կամ նոր տիրոջ անցնելու դեպ-
քում տոմարագրված հավաքական պայմանա-
գիրը մնում է ուժի մեջ իր ներգործութեան ամ-
բողջ ժամանակի ընթացքում:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.— Այդպիսի դեպքերում
կողմերին իրավունք է վերապահվում
իրենց ցանկութիւնը հայտնելու հա-

վաքահան պայմանագիրը վերանայելու մասին, յերկու շաբաթ առաջ նախազգուշացնելով հակառակ կողմին, վորպիսի հանգամանքը ուժից չի գրկում պայմանագիրը՝ մինչև նոր համաձայնութիւն կնքելը:

24. Նոր պայմանաժամով, թեկուզ նախկին պայմաններով, նորոգված պայմանագիրը, այլև կողմերի համաձայնութեամբ պայմանագրի մեջ մտցնելով բոլոր փոփոխութիւններն ու լրացումները պետք է տոմարագրվեն ընդհանուր հիմունքներով (հոդ. 21):

25. Վարձողի և վարձվածի միջև վորևէ պատճառով չտոմարագրված պայմանագրերի հոդի վրա ծագող վեճերը լուծվում են վոչ թե այդ պայմանագրերի, այլ գործող որենադրութեան հիման վրա:

26. Հավաքական պայմանագրերի կատարման վրա հսկող մերձավոր մարմինը Գնահատուկոնֆրեկտային հանձնաժողովներն են (հոդ. 172):

5. ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԻ ՄԱՍԻՆ.

27. Աշխատանքի պայմանագիրը յերկու կամ ավելի անձանց մի համաձայնութիւնն է, վորով մի կողմը (վարձվողը) իր բանվորական ուժը վարձատրութեամբ տրամադրում է մյուս կողմին (վարձվողին):

Աշխատանքի պայմանագիրը կնքվում է թե հավաքական պայմանագիր չեղած և թե նրա առկայութեան դեպքերում:

28. Աշխատանքի պայմանագրի պայմանները վորոշվում են կողմերի համաձայնութեամբ: Անվալիք են աշխատանքի պայմանագրի այն պայմանները, վորոնք վատթարացնում են աշխատողի դրութիւնը աշխատանքի վերաբերյալ որենքներով սահմանված պայմանների, հավաքական պայմանագրի պայմանների և տվյալ ձեռնարկութեան կամ հիմնարկութեան վրա տարածվող ներքին կարգի կանոնների համեմատութեամբ (4, 15, 19 և 52—55 հոդվածներ), այլև անփափաք են այն պայմանները, վորոնք տանում են դեպի աշխատողի քաղաքական և ընդհանուր քաղաքացիական իրավունքների սահմանափակում:

29. Աշխատանքի պայմանագիր կնքելու հետ միաժամանակ բոլոր ձեռնարկութիւնների, հիմնարկների և տնտեսութիւնների բոլոր բանվորներին ու ծառայողներին (բացի վարչակազմին պատկանող անձերից) անպայման հաշվեգրքույկներ պետք է տրվեն անկախ այդ ձեռնարկութիւններում աշխատողներին թվից: Հաշվեգրքույկներ տալը պարտադիր չէ, յեթե աշխատանքի պայմանագիրը կնքվում է մի շաբաթից պակաս ժամանակով:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.— 1. Արտերի հետ աշխատանքի պայմանագիր կնքելիս, բացի արտերի ընդհանուր հաշվեգրքույկից, հաշվեգրքույկ է տրվում նաև արտերի յուրաքանչյուր անդամին:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.— 2. Հաշվեգրքույկ տա-

լու կարգը և նրա բովանդակութիւնը
վորոշվում են հատուկ որոնքներով:

30. Աշխատանքի պայմանագրեր կարելի չեն
կնքել թե առանձին անձանց և թե խմբերի հետ
(արտեղներ և այլն):

31. Անչափահասներն աշխատանքի պայմա-
նագրերի նկատմամբ հավասարեցվում են չափա-
հասներին: Ծնողներն ու խնամակալները, այլ և
այն հիմնարկներն ու պաշտոնյաները, վորոնց
վրա աշխատանքի պաշտպանութեան վերաբերյալ
որոնքների կատարմանը հսկելու պարտականու-
թիւնն է դրված, իրավունք ունեն պահանջելու,
վոր պայմանագիրը լուծվի պայմանաժամից ա-
ռաջ, յեթե նրա հարատեւումը սպառնում է
անչափահասի առողջութեանը կամ առհասարակ
նրա համար ֆիսոսակար ե դառնում:

32. Յեւր աշխատանքի պայմանագրով աշ-
խատանքը կատարվում է վոչ թե պայմանա-
գիրն անմիջապես կնքող անձի, այլ այն ձեռ-
նարկութեան կամ տնտեսութեան համար, վորին
սպասարկում են նա, կամ յեթե այն արտագրու-
թիւնը, վորտեղ վարձվածն աշխատում է, այլ
ձեռնարկութեան մի մասը կամ բաժանմունքն է
կազմում, աշխատանքի պայմանագրի վերաբեր-
մամբ պատասխանատվութիւնն ընկնում է այն
ձեռնարկութեան, հիմնարկի կամ անձի վրա, վո-
րի համար կատարվում է աշխատանքը:

Կապալառույի հանձն առած կապալի առն-
չութեամբ կնքված աշխատանքի պայմանագրերի

վերաբերմամբ պատասխանատվութիւնն է կրում
կապալառուն:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.— Ձեռնարկութիւններին,

հիմնարկների կամ անձանց և կա-
պալառուների փոխադարձ պահանջնե-
րը լուծվում են ընդհանուր դատական
կարգով:

33. Յեթե վարձողը պայմանագիր է կնքում
արտելի հետ, ապա վարձողի համար արտելի մեջ
մտնող և վարձողի մոտ պայմանավորված աշխա-
տանքը կատարող յուրաքանչյուր անձի նկատ-
մամբ ծագում են նույնպիսի պարտականութիւն-
ներ և իրավունքներ, վորոնք կժողելին, յեթե
աշխատանքը կատարողը նրա հետ անձամբ պայ-
մանագիր կնքեր:

34. *) Աշխատանքի պայմանագրերը կնքը-
վում են՝
ա) վորոշ, բայց յերեք տարուց վոչ ավելի ժա-
մանակով:

բ) Անորոշ ժամանակով.

գ) վորեւ աշխատանք կատարելու ժամա-
նակով:

*) 34 բ գ հոդվ. շարադրված է Անդրկենտ-
դորժկումի և Անդրժողկումիւրեհի 1931 թ. մարտի
11-ի վորոշումով հաստատված խմբագրութեամբ
(Անդր. Ս. Ֆ. Խ.Հ. Որ. Ժող. 1931 թ. № 3 հոդվ.
50):

34 ^{1**} Բացի 34-րդ հոդվ. նշված աշխատանքի պայմանագրերը, թույլատրվում է կնքել աշխատանքի պայմանագրեր նաև սեզոնային աշխատանքների համար, կատարելով ներքոհիշյալ հոդվածները:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.—Սույն հոդվածը չի տարածվում շինարարական աշխատանքների վրա, բացի այն աշխատանքներից, վերոհիշյալ 1928թ. հուլիսի 24-ի ներկա վերջին աշխատանքային լիցենզիայի հիմնական շինարարական աշխատանքի վերաբերմամբ ուսումնական են հանդիսանում (Որ. Ժող. 1928 թ. № 17 հոդ. 174):

34.—2) Սեզոնային են համարվում այն աշխատանքները, վերոհիշյալ լիցենզիայի և կլիմայական պայմաններից կախում ունենալու հետևանքով չեն կարող կատարվել անընդհատ ամբողջ տարվա ընթացքում և աղաավում են վերոհիշյալ ժամանակամիջոցում: Վերջ վեց ամսից (սեզոնից) չի անցնում:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.—Ժողովրդական տնտեսության առաջին հյուղերի սեզոնային աշխատանքների ցուցակը մշակում են

^{**} 34¹ 34 րդ հոդվածները շարադրված են Մեղրկենտգրքակառնի և Անդրծովկոմիտեի 1926 թ. ապրիլի 9 վարչական հաստատված խմբագրությանը (Անդր. Մեղր. Որ. Ժող. 1926 թ. № 9 հոդ. 704):

շահագրգռված գերատեսչությունները և հաստատում են ԽՍՀՄ Աշխատանքի Ժողովրդական կոմիտեի կողմից համաձայնեցնելով Արհեստակցական միությունների համադրությունական կենտրոնական Խորհրդի հետ:

Ըստ տեղական պայմանների կարող է սահմանվել սեզոնային աշխատանքների լրացուցիչ ցուցակներ (բացի յերկաթուղագծի, չբային տրանսպորտի և ժողովրդական կապի աշխատանքներից), վերոհիշյալ մշակվում են շահագրգռված պետական մարմինների կողմից և հաստատվում Անդր. Մեղր. Աշխատ. Ժողովրդական կոմիտեի կողմից, համաձայնեցնելով Արհեստակցական միությունների Անդրկովկասյան Խորհրդի հետ:

34.—3) Սեզոնային աշխատանքներում զբաղված վարձու անձանց վրա տարածվում է աշխատանքի ընդհանուր որենադրության ներգործությունը 34.—1—34.—23 հոդվածներով սահմանված բացառություններով:

34.—4) Սեզոնային աշխատանքներում աշխատանքի պայմանները կարգավորվում են տեղյալ ձևերով լիցենզիայի, հիմնարկի կամ պետական մեջ գոյություն ունեցող օպերատիվ պայմանագրով (տարիֆային համաձայնագրով) այն դեպքերում և սահմաններում, վերոհիշյալ տնտեսված են այդ պայմանագրերով (տարիֆային համաձայնություններ): Սեզոնային աշխատանքներում աշխատանքի պայմանները կարող են կար-

դավորվել նաև առանձին հավաքական պայմանագրերով (տարիքային համաձայնություններով):

34.—5) Սեզոնային աշխատանքների համար վարձելիս կարող են աշխատանքի պայմանագիր կնքել:

ա) Արդող սեզոնի համար:

բ) Վերոշ ժամանակով:

գ) Վորեն աշխատանք, կատարելու ժամանակով:

դ) Անորոշ ժամանակով:

34.—6) Ժամանակավորապես աշխատանք չլինելու դեպքում թույլատրվում է վարձվածին ողտագործել ուրիշ աշխատանքի համար, պահպանելով յերկու շաբաթվա ընթացքում նրա նախկին տարիքային դուռքը, յեթե ժամանակավոր աշխատանքը ավելի ցած է վարձատրվում:

34.—7) Աշխատանքի պայմանագիրը դադարեցվում է կողմերի համաձայնությամբ, ինչպես նաև վարձման, կամ պայմանագրով պայմանագրված աշխատանքն ավարտելու, ժամկետը լրանալու հետևանքով, բայց, համենայն դեպս սեզոնի վերջանալուց վոշ ուշ:

34.—8) Աշխատանքի պայմանագիրը կարող է լուծվել վարձվածի կողմից, այդ մասին վարձուդին յերեք որ առաջ նախազգուշացնելով:

34.—9) Վարձողի կողմից պայմանագիրը լուծելը թույլատրվում է՝

ա) Ձեռնարկության, հիմնարկի կամ տնտեսության ամբողջական կամ մասնակի լիկվիդա-

ցիայի դեպքում, ինչպես նաև նրանց մեջ աշխատանքը կրճատվելու դեպքում:

բ) Արտադրական բնույթ կրող պատճառներով յերկու շաբաթից ավելի ժամանակով աշխատանքները դադարելու դեպքում:

գ) Տվյալ աշխատանքի համար վարձվածի անպետքությունը պարզվելու դեպքում:

դ) Պայմանագրով կամ ներքին կարգապահության կանոններով վարձվածի վրա դրված պարտականությունները նրա կողմից առանց հարգելի պատճառների սխտեմատիկ կերպով չը կատարելու դեպքում:

յե) Յերբ վարձվածին քրեական պատասխանատվության են յենթարկում այնպիսի արարքի համար, վոր անմիջապես կապված է նրա աշխատանքի հետ, ինչպես է վարձվողի յերկու շաբաթից ավելի կալանքի տակ գտնվելու դեպքում:

զ) Վարձվողի առանց հարգելի պատճառների միամտա ընթացքում յերեք որից ավելի գործի չզալու դեպքում: -

ե) Այն դեպքում, յերբ վարձվողը ժամանակավոր անաշխատունակության պատճառով մի ամսից ավելի է այլ հարգելի պատճառներով յերկու շաբաթից ավելի գործի չի գալիս:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.—1) Յեթե վարձվածը սեզոնային աշխատանքներում փափաքեն մի ամսից պակաս է աշխատել, այս հոդվածում թված դեպքերի հա-

մար չի պահանջվում գնահատուկոն-
ֆլիկտային հանձնաժողովի նախնա-
կան վորոշումը, բայց վարձվածը ի-
րավունք ունի իր արձակումը վիճար-
կելու կոնֆլիկտային կարգով:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.—2) Վերացված է 1929

թ. մարտի 4-ին (Որ. Ժող. 1929 թ. №
5 հոդվ. 43): 34.—10 վերացված է
1929 թ. մարտի 4-ին (Որ. Ժող. 1929
թ. № 5 հոդ. 43):

34.—10ա*) Աշխատանքի որենադրելի 34—1
34—23 հոդվածների ներգործությունը յենթակա
անձանց վերաբերմամբ հավաքական և դրավոր
աշխատանքային պայմանադրերը կարող են սահ-
մանել վերջնական հաշիվները մարքելու այլ ա-
վելի լերկար ժամկետներ քան խՍՀՄ կենտրոնի
մի և Ժողկոմխորհի 1929 թ. հունվարի 23-ի վո-
րոշման 1-ին հոդվածով սահմանվածները (խՍՀՄ
Որենք. Ժող. 1929 թ. № 24 հոդվ. 208), սակայն
յերկու որից մեկը պիտի:

34.—11 Սեզոնային աշխատանքներում հաս-
ակավոր բանվորների աշխատանքի ժամանակի
տեվողությունը սահմանվում է որևէ կան 8 ժամ,
համապատասխանորեն կրճատելով բանվորական
ժամանակը զոյություն ունեցող զանոնների հա-

*) 34—10ա չողվածը շարադրված է Աշխատանքի
կոմի և Աշխատանքի կոմիտեի 1929 թ. դրությամբ 5-ի վորոշմամբ
հաստատված խմբագրությունը ԱՍՖՍՀ (Որ. Ժող. 1929 թ. №
20, հոդ. 182):

մաձա յն ստորլերկրյա և վնասակար աշխատանք
կատարողների համար, ինչպես նաև պատշաճ զեռ
քերում, գրասենյակային ու մտավոր աշխատանք
կատարող անձանց համար:

Յերբ սեզոնային աշխատանքների ընթաց-
քում բնական ու տեխնիկական պայմանների հե-
տևանքով վորոշ ժամանակաշրջանում պահանջ-
վում է առանձնապես ուժեղացրած աշխատանք
կատարել, վարձովին թույլատրվում է համապա-
տասխան արհեստակցական միություն հետ հա-
մաձայնություն գալով, վորոշ ժամանակով յեր-
կարացված բանվորական որ կիրառել—համապա-
տասխանորեն ավելացնելով աշխատավարձը: Յեր
կարացված բանվորական որվա տեվողությունը
ու նրա կիրառման ժամանակամիջոցը, ինչպես
և վարձատրման չափն ու կարգը, սահմանվում
է վարձողի և արհեստակցական միություն համա-
ձայնությունը: Այն աշխատանքների ցուցակնե-
րը, վորոնցում կարելի յե յերկարացված բան-
վորական որ կիրառել, վորոշում է խՍՀ Միու-
թյան Աշխատանքի Ժողովրդական կոմիտեիատը,
համաձայնություն գալով արհեստակցական միու-
թյունների Համամիությունական կենտրոնական
Խորհրդի հետ:

34—12) 16-ից մինչև 18 տարեկան ան-
չափահասների բանվորական որը չի կարող 6
ժամից ավելի լինել, իսկ աշխատելու թույլ տը-
ված 14-ից մինչև 16 տարեկան անչափահասների
բանվորական որը—4 ժամից ավելի:

Սեզոնային աշխատանք կատարող այն ան-
չափադասների բանվորական որվա տեղադրություն-
ներ, վորոնց համար յերկարացված բանվորական
որ և կիրառվում (34.—11 հոգվ.) ավելացվում և
այնքան ժամով, վորքանով յերկարացված և հա-
սակավորների բանվորական որը:

34.—13 Արտաժամյա աշխատանքների կա-
տարումը թույլատրվում և այն չափով ու կարգով,
վոր սահմանում են ՆՍՀ Միության Աշխատանքի
Ժողովրդական Կոմիտարիատը և ՍՍՖՆՀ Աշխա-
տանքի Ժողովրդական Կոմիտարիատը:

34.—14 Սեզոնային աշխատանքներում կա-
նանց թույլատրվում և զիշերային աշխատանքներ
կատարել, բացի հղի և սանտու կանանցից:

34.—15 Անչափադասների կրճատված բան-
վորական որվա (4—6 ժամ) համար լրիվ որվա
վարձատրություն և տրվում: Պատանիների բա-
նվորական որը յերկարացներու դեպքում համա-
պատասխան չափով ավելացվում և նաև աշխա-
տավարձը:

34.—16 *) Այն դեպքերում, յերբ վարձվածն
աշխատանքը չի կատարել կազմակերպչական-ար-
տադրական բնույթ կրող պատճառների հետևան-
քով (նյութերի ու գործիքների մատակարարման
ուշացում, մեքենայի կանգնում և այլն) պարապ

34.—16*) Հող շարադրված և Անդրկենտրոնի մի և
Անդրժողովուրդի 1931 թ մարտի 11-ի վորոշմամբ հաս-
տատված խմբագրությամբ ԱՍՖՆՀ Որ. Ժող. 1931 թ. № 5,
հոգվ 52):

մնացած ժամանակի համար աշխատավարձ վճա-
րվում և՝

ա) Յեթե պարապուրդը տեվել և 12 որից
վող ավելի—ըստ տարիֆային դրույքի:

բ) Յեթե պարապուրդը տեվել և 12 որից ա-
վելի—կողմերի համաձայնությունը սահմանված
չափով:

Իսկ այն դեպքերում, յերբ աշխատանքը
դադարեցված և անձրևի կամ միջոցառման այլ
յերևությունների պատճառով, պարապուրդի համար
աշխատավարձ և տրվում կողմերի համաձայնու-
թյամբ սահմանված չափով:

34.—(7*) Իսկական զինվորական ծառայու-
թյան կանչվող կամ այլ դեպքերում նախակոչյան
պատրաստության, ուսուցման ու հավաքների տե-
րիտորյալ մասերում և այլն բանվորագյուղացիա-
կան կարմիր բանակի շարքերն զորակոչվող ան-
ձինք վարձողից ստանում են միանշանակ նպաստ
կամ պահպանում են իրենց պաշտոնն ու աշխա-
տավարձը Կանգնող-գյուղացիական կարմիր բա-
նակի զինվորական ծառայողների ու զինպարտ-
ների ու նրանց ընտանիքների արտոնություն-
ների վերաբերյալ որենսդրվող սահմանված հի-
մունքներով (ՆՍՀ Միության Որ. Ժող. 1930 թ.
№ 23, հոգվ. 252—253):

*) 34.—17 Հող շարադրված և Անդրկենտրոնի մի և
Անդրժողովուրդի 1930 թ. հուլիս 8-ի վորոշմամբ հաստա-
տված խմբագրությամբ (Անդր. ՍՖՆՀ Որ. Ժող. 1930 թ. №
19, հոգ. 205)

34.—18 Վարձողը պարտավոր չի աշխատավարձ վճարելու այն ժամանակի համար, յերբ վարձվածն աշխատանքը թողնում է արհեստակցական և կոտպերատիվ կազմակերպությունների հրավիրած համադումարներին, կոնֆերենցիաներին և լիազորական ժողովներին իբրև ներկայացուցիչ մասնակցելու համար:

34.—19 Յերբ վարձողի կարգադրությամբ վարձվածը աշխատանքի մի վայրից մի ուրիշ վայր և փոխադրվում, վարձվածի տեղափոխության ծախքերը հատուցվում են, վճարվում է նաև տեղափոխման ժամանակի աշխատավարձը կողմերի համաձայնությամբ սահմանված չափով: Փոխհատուցումների մյուս տեսակները ևս վճարվում են կողմերի համաձայնությամբ:

34.—20 Վարձվածին պատկանող գործիքները մաշվելու համար փոխհատուցում տալը կողմերի համաձայնությամբ կարող է մտցվել աշխատավարձի մեջ:

34.—21 Հիմնարկը, ձեռնարկությունը կամ տնտեսությունը փակվելու, աշխատանքները կըրճատվելու կամ յերկու շաբաթից ավելի ժամանակով դադարելու (34.—9 հոդվածի «Ա» և «Բ» կետերը) հետևանքով արձակված անձանց, յեթև նրանք մի ամսից ավելի յին աշխատել, պետք է նախադրուշացնել արձակելուց մի շաբաթ առաջ: Չնախադրուշացնելու դեպքում նրանց արձակման նպաստ է տրվում շաբաթական միջին աշխատավարձի չափով:

Վարձվածին արձակելու մնացած դեպքերում, վորոնց թվում է սեզոնը վերջանալու, արձակման մասին նախադրուշացնելը և արձակման նպաստ տալը պարտադիր չի:

Յերբ վարձվածը պայմանագիրը լուծում է վարձվողի կողմից հանձն առած պարտավորությունները խախտվելու հետևանքով, այդ դեպքում վարձվածը իրավունք ունի արձակման նպաստ ստանալու շաբաթական միջին աշխատավարձի չափով:

34.—22 Սեզոնային աշխատանքներում զբաղվածներին արձակուրդ կամ դրա փոխարեն փոխհատուցում ստանալու իրավունք չեն վայելում:

34.—23 Սեզոնային աշխատանքներում զբաղվածների սոցիալական ապահովագրությունը կարգավորվում է աշխատանքի և Պաշտպանություն Սորհրդի հատուկ վորոշումներով:

*) 34.—24 Ժամանակավոր բանվորներ և ծառայողներ են համարվում՝

ա) Այն բանվորներն ու ծառայողները, վորոնք վարձվում են կամ վորոշ մինչև յերկու ամիս ժամանակով, կամ անորոշ, բայց յերկու ամիսից վրջ ավելի ժամանակով:

բ) Այն բանվորներն ու ծառայողները, վորոնք վարձվում են թև 2 ամսից ավելի, բայց չորս ամսիցվրջ ավելի ժամանակով՝ ժամանա-

*) 34.—24—34—46 Հոդվածները շաբաղրված են Անդրկ. նոգործկամի և Անդրժողկոմարհի 1927 թ. մարտի 26-ի վորոշումով հաստատված խմբագրությամբ (Անդր. ՍՖՆՀ Որ. Ժող. 1927թ. № 7, հոդ. 79):

կալորապես բացակայող այն աշխատավորներին փոխարինելու համար, վորոնց պաշտոնը որեւնքի հիման վրա պահվում է:

34.—25 Իբրև ժամանակավոր բանվորներ և ծառայողներ վարձվող աշխատողները պետք է այդ մասին նախազգուշացվեն հենց աշխատանքի պայմանագիրը կնքելիս:

24.—26 Աշխատանքի ընդհանուր որենադրութեան ներդրութեւնը ժամանակավոր բանվորների և ծառայողների վրա տարածվում է հետևյալ հոդվածներով սահմանված բացառութեւններով:

35.—27 Տվյալ ձեռնարկութեւնում, հիմնարկում կամ տնտեսութեան մեջ գործող կողմից (տարրիֆային համաձայնութեւնը) ժամանակավոր բանվորների և ծառայողների վրա տարածվում է միայն այդ պայմանագրով (համաձայնութեամբ) նախատեսված դեպքերում ու սահմաններում:

34.—28 Ժամանակավոր բանվորներին ու ծառայողներին հաշվեկշիւայիններ են տրվում անկախ վարձվելու ժամանակամիջոցից, յիթե վարձվածը վարձվել է յերկու շաբաթից ավելի ժամանակով, կամ փաստորեն յերկու շաբաթից ավելի յե աշխատել:

34.—29 Աշխատանքի պայմանագիրը կարող է լուծվել վարձվածի կողմից, հետանալուց մեկ որ առաջ նախազգուշացնելով վարձողին:

34.—30 Վորոշ ժամկետով ժամանակավոր

բանվորներ և ծառայողներ վարձելիս վարձողը կարող է աշխատանքի պայմանագիրը լուծել՝

ա) Ձեռնարկութեան, հիմնարկի կամ տնտեսութեան ամբողջ կամ մասնակի լիկվիդացիայի, կամ ձեռնարկութեան, հիմնարկի ու տնտեսութեան աշխատանքները կրճատվելու դեպքում:

բ) Յերբ ձեռնարկութեան կամ տնտեսութեան մեջ աշխատանքները արտագրական բնույթ ունեցող պատճառներով կանգ են առնում մի շաբաթից ավելի ժամանակով:

գ) Յերբ պարզվում է վարձվածի անպետքութեւնն այն աշխատանքի համար, վորի համար վարձված է:

դ) Յերբ վարձվածը չի կատարում աշխատանքի պայմանագրով իր վրա դրված պարտականութեւնները կամ ներքին կարգի կանոնները:

յե) Յերբ վարձվածը իշխանութեան պատշաճ մարմինների կողմից քրեական պատասխանատվութեան է յենթարկվում իր աշխատանքի մեջ սնմանականորեն կապված արարքի համար, այլ է յերբ վարձվածը կաշնալորված է մնում մի շաբաթից ավելի:

զ) Յերբ վարձվածն առանց հարգելի պատճառների աշխատանքի չի գալիս ամսվա ընթացքում յերեք որից ավելի:

ը) Յերբ վարձվածը մի շաբաթից ավելի գործի չի գալիս աշխատունակութեւնը ժամանակավորապես կորցնելու հետեանքով կամ շարու-

նակաբար յերեք որից ավելի—այլ հարգելի պատ-
ճառներով:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.—Այս հոգվածում թված
դեպքերում արձակելիս կոնֆլիկտային
հանձնաժողովի նախնական վորոշումը
չի պահանջվում, բայց վարձվածն իրա-
վունք ունի կոնֆլիկտային կարգով իր
արձակման մասին վիճ հարուցելու:
Անկանոն կերպով արձակելու դեմ գան-
գատ պետք է արվի վոչ ուշ քան ար-
ձակման որից 2 շաբաթվա ընթաց-
քում:

34.—31 Վորոշ ժամանակով վարձված ժա-
մանակավոր բանվորներն ու ծառայողները, վո-
րոշք արձակվում են հիմնարկի, ձեռնարկության
կամ տնտեսության լիկվիդացիայի, աշխատան-
քները կրճատվելու, կամ մի շաբաթից ավելի
ժամանակով դադարելու պատճառով (34.—30-րդ
հոդ. «Ա» և «Բ» կետերը), պետք ենաշխատողա-
ցնեն արձակվելուց 3 որ առաջ: Չնախադրուշա-
ցվելու դեպքում նրանց պետք է արձակման նը-
պաստ արվի 3 որվա միջին աշխատավարձի չա-
փով:

Մնացած բոլոր դեպքերում վորոշ ժամա-
նակով վարձված ժամանակավոր բանվորներին
ու ծառայողներին՝ արձակելիս (34.—30-րդ հոդ.
«Գ» «Դ» «Ե» «Զ» և «Ը» կետ.) նախադրուշա-
ցում կամ արձակման նպաստ տալ չի պահանջ-
վում:

34.—32 Անորոշ ժամանակով ժամանակա-
վոր բանվորներն ու ծառայողներ վարձելիս վար-
ձողն իրավունք ունի ամեն ժամանակ, առանց
պատճառները բացատրելու, լուծելու պայմանա-
գիրը, արձակելուց մի որ առաջ նախադրուշացնե-
լով վարձվածին կամ չնախադրուշացնելու դեպ-
քում նրան մի որվա միջին աշխատավարձ վճա-
րելով:

34.—33 Յերբ աշխատանքի պայմանագիրը
լուծվում է վարձողի հանձն առած պարտավորու-
թյունները խախտելու հետևանքով, այդ ժամա-
նակ վարձվածն իրավունք ունի արձակման նը-
պաստ ստանալու յերեք որվա միջին աշխատա-
վարձի չափով, յեթե վորոշ մի ամսից ավելի
ժամանակով է վարձված, մնացած դեպքերում
մի որվա միջին աշխատավարձի չափով:

34.—34 Ժամանակավոր բանվորի կամ ծա-
ռայողի աշխատանքը մի շաբաթից ավելի տե-
վելու դեպքում վորոշվածի պահանջով նրա աշ-
խատավարձը պետք է վճարվի շաբաթն առն-
վալը մեկ անգամ:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.— Այս հոգվածը չի տա-
րածվում այն ժամանակավոր բանվոր-
ների ու ծառայողների վրա, վորոնք
վարձվում են ժամանակավոր կերպով
բացակայող աշխատավորներին՝ փո-
խարինելու համար (34.—24 րդ հոդ.
«Բ» կետը):

34.—35 Վերացված և 1929 թ. մարտի 4-ին (Որ. ժող. 1929 թ. X 5, հոդ. 43):

34.—36 Վեց որից վոչ ավելի ժամանակով վարձվելիս շարաթական հանգիստի օրերին, տոն օրերին և այդ վեց օրվա մեջ ընկնող հանգստի հատուկ օրերին աշխատանքը կարող և կատարվել առանց պահատու կոնֆլիկտային հանձնաժողովի և աշխատանքի տեսչության թույլտվության և այդ աշխատանքը պայմանավորված աշխատավարձից ավելի բարձր չի հատուցվում:

Այդ դեպքում պարտագիր չե նաև շաբաթական հանգստի և տոն օրերի նախորդակին բանվորական օրը կրճատել:

34.—37 Յեթե ժամանակավոր բանվորը կամ ծառայողն աշխատանքը չի կատարել վարձողի կողմից աշխատանքը կանգնեցնելու կարգադրություն անելու պատճառով, ապա բաց թողած ժամանակի, բայց վոչ ավելի քան մի շաբաթվա համար նրան աշխատավարձ և վճարվում տարեֆոյին զրույցով: Յերբ վարձվածն այլ դեպքերում աշխատանքը չի կատարում իրենից անկախ պատճառներով, ինչպես և վարձողի կարգադրությամբ՝ մի շաբաթից ավելի ժամանակով, ապա բաց թողած ժամանակի համար արվելիք վարձատրության չափը սահմանվում և կողմերի համաձայնությամբ:

34.—38 *) ժամանակավոր բանվորներն ու ծառայողները, վորոնք իսկական զինվորական ծառայության են կանչվում կամ զորակոչվում են բանվորագյուղացիական կարմիր բանակի շարքերը և այլ դեպքերում (նախակոչյան պատրաստություն, ուսուցում և հավաքներ տեղի տրիալ մասերում և այլն) վարձողից միանվագ նրա պատ էն ստանում կամ պահպանվում են պաշտոնը և աշխատավարձը համաձայն բանվորագյուղացիական կարմիր բանակի զինվորական ծառայողների և զինապարտների ու նրանց ընտանիքների պրտոնությունների վերաբերյալ որենադրված սահմանված հիմունքներով (ՍՍՀ Միության Որ. ժող. 1930 թ. № 23, հոդ. 252-253):

34.—39 Վարձողը պարտավոր չե աշխատավարձ վճարելու այն ժամանակի համար, յերբ վարձվածը աշխատանքը թողնում և արհեստակցական և կոոպերտիվ կազմակերպություն՝ չի հրավիրած համազույմարներին, կոնֆերենցիաներին և լիազորական ժողովներին, վորպես ներկայացուցիչ մասնակցելու համար:

34.—40 Յերբ ժամանակավոր բանվորներն ու ծառայողները վարձողի կարգադրությամբ աշ-

*) 34.—38 հոդ շարադրված և Անդրկենտրոնական և Անդր. ժողկոմխորհի 1930 թ. հոկտ. 8-ի վորոշմամբ հաստատված խմբագրություն (ՍՍՀՄ Որ. ժող. 1930 թ. № 10, հոդ. 265):

խատանքի մի վայրից մի ուրիշ վայր են փոխա-
րվում, վարձվածին հատուցում են աղբի փոխ-
թյան ծախսերը: Մյուս տեսակի փոխ հատուցում-
գները, ինչպես նաև ճանապարհին գտնվելու ժա-
մանակի աշխատավարձը սահմանվում են կողմերի
համաձայնությամբ:

34.— 41 Վարձվածին պատկանող գործիք-
ները մաշվելու համար տրվող փոխհատուցումը
կողմերի համաձայնությամբ կարող է մացվել
աշխատավարձի մեջ:

34.— 42 Ժամանակավոր բանվորներին ու ծա-
ռայողները արձակուրդ կամ զրա փոխարեն կոմ-
պենսացիա ստանալու իրավունք չեն վայելում:

34.— 43 Ժամանակավոր բանվորներին ու
ծառայողներին տրվում են հատուկ հագուստ (թա-
թպաններ, զոգնոցներ և այլն) և անհրաժեշտ նա-
խադրուշական հարմարանքներ, արտադրության
վնասակարությունից ու վտանգավորությունից
պաշտպանվելու համար (շնչոցներ, ակնոց յեզ
այլն), համաձայն ՍՍՀ Միության Աշխատանքի
Ժողովրդական կոմիտարիատի հատուկ հրահանգի:

33.— 44 Ժամանակավոր բանվորների ու ծա-
ռայողների սոցիալական ապահովագրությունը
կարգավորվում է Աշխատանքի և Պաշտպանու-
թյան նոսրերդի հատուկ վորոշմամբ:

34.— 45 34.— 24-րդ և հետևյալ հոդվածների
ներգործությունը չի տարածվում այն դեպքերի
վրա՝

ա) Յերբ ժամանակավոր բանվորը կամ

ծառայողն աշխատել է 34.— 24-րդ հոդվածի
«Ա» և «Բ» կետերում մատնանշված ժամանակից
ավելի աշխատանքի պայմանագրերի յերկարացնե-
լու հետեվանքով:

բ) Յերբ արձակված ժամանակավոր բանվորը
կամ ծառայողը նույն ձեռնարկության կամ տըն-
տեսության մեջ նորից վարձվում է մի շաբաթից
վոչ ավելի ընդմիջումից հետո մինչև ընդհատում
և ընդհատումից հետո, յեթե նրա աշխատանքի
ժամանակն միասին առած, համապատասխանո-
ւեն անցնում է յերկու կամ չորս ամսից:

Վերոհիշյալ յերկու դեպքում ել բանվորը
կամ ծառայողը ժամանակավոր չի համարվում
այն ըուղեյից, յերբ նրա ու վարձողի միջև ա-
ռաջին անգամ է ծագում աշխատանքային հարա-
բերությունը:

Սակայն ժամանակավոր բանվորներին կամ
ծառայողին մշտական աշխատանքի փոխադրելու
դեպքում սոցիալական ապահովագրության մին-
չև փոխադրությունն ընկնող ժամանակի հա-
մար կատարված մուծանքները չեն լրացվում:

35. Վարձվածն իրավունք չունի յրենից
պահանջվող աշխատանքի կատարումը ուրիշ ան-
ձի հանձնելու առանց վարձողի համաձայնության:
Աշխատանքի պայմանագրով վարձված արտելը
կարող է յինքն աշխատանքը բաշխել յիր անդամ-
ների միջև և անդամներից վումանց մյուսներով
փոխարինել, յեթե պայմանագրով հակառակը չի
սահմանված:

36. Վարձողը չի կարող վարձվածից այնպիսի աշխատանք պահանջել, վորը չի վերաբերում գործունեություն այն տեսակին, վորի համար նա վարձված է, այլև չի կարող կյանքի համար հայտնապես վտանգավոր կամ աշխատանքի վերաբերյալ որևէ քննարկն չհամապատասխանող աշխատանք պահանջել:

Յեթի ձեռնարկություն մեջ ժամանակավորապես չկա այն աշխատանքը, վորի համար հրավիրված է աշխատողը, վարձողին իրավունք է վերադասվում աշխատավորին փոխադրելու նրա վորակին համապատասխանող այլ աշխատանքի: Յեթի աշխատավորը հրաժարվի այդ աշխատանքը կատարելուց, վարձողն իրավունք ունի նրան արձակելու—արձակման նպաստ տալով 89-րդ հոդվ. համաձայն:

Բացառիկ դեպքերում վարձվածին կարելի չի ուրիշ տեսակ, թեկուզ և նրա վորակմանը չհամապատասխանող աշխատանք հանձնել, յիւր այդ անհրաժեշտ լինի վորեւի սպառնացող վրտանգ կանխելու համար:

Վերոհիշյալ դեպքերում աշխատավարձը չի կարելի նվազեցնել, ընդ վորում յեթի ժամանակավոր աշխատանքի վարձատրությունն ավել է այն աշխատանքի վարձատրությունից, վորի համար հրավիրված է վարձվածը, վարձատրությունը տրվում է առավելագույն դրույքով (հոդ. 64):

Արտադրական անհրաժեշտության դեպքե-

րում, վարձությունը կարող է աշխատավորներին մինչև մեկ ամիս ժամանակով փոխադրել նույն վայրում գտնվող նույնպիսի մի այլ աշխատանքի կամ մի այլ ձեռնարկություն կամ հիմնարկ: Փոխադրվածը պահպանում է իր նախկին աշխատանքի միջին աշխատավարձը: Առանց հարգելի պատճառի նման փոխադրությունից հրաժարվելն աշխատանքային կարգապահություն խախտում է համարվում: *)

37. Վարձվածի տեղափոխությունը մի ձեռնարկությունից մյուսը կամ փոխադրումը մի վայրից մի այլ վայր, թեկուզ և ձեռնարկություն կամ հիմնարկի հետ միասին, այլև 36-րդ հոդ. 5-րդ պարբերություն մեջ մատնանշված արտադրական անհրաժեշտություն հետեւանքով մի ձեռնարկությունից կամ հիմնարկից մի ուրիշը փոխադրելը մի ամսից ավելի ժամանակով կարող է տեղի ունենալ միայն բանվորի կամ ծառայողի համաձայնությունը, վորի բացակայություն դեպքում աշխատանքի պայմանագիրը կարող է լուծել կողմերից ամեն մեկը, ընդ վորում յերկու դեպքում ել վարձվածին արձակման նպաստ է տրվում 89-րդ հոդ. համաձայն: *)

7) 36-րդ հոդ. 5-րդ պարբերությունը շարադրված է Անդրկենտրոնական և Անդրծովյան խորհրդի 1931 թ. հունիսի 12-ի վորոշումով հաստատված խմբագրությանը (ՍՖՍՀ Որ. Ժող. 1931 թ. № 14, հոդ. 164):

8) 37-րդ հոդ. շարադրված է Անդրկենտրոնական և Անդրծովյան խորհրդի 1931 թ. հունիսի 12-ի վորոշումով հաստատված խմբագրությանը (ՍՖՍՀ Որ. Ժող. 1931 թ. № 14, հոդ. 164):

38. Յեթե աշխատանքը տեղական բնույթ ունի, վերջնականապես աշխատանքի ընդունելուց առաջ կարելի չե քանդվորներին փորձարկել վոշ ավելի քան 6 որվա ընթացքում—աշխատանքի վոշ վորակյալ և նվազ պատասխանատու տեսակների համար և մի ամսից վոշ ավելի—պատասխանատու աշխատանքների համար:

39. Փորձարկման արդյունքների համեմատ աշխատողը կամ վերջնականապես գործի չե ընդունվում կամ արձակվում է՝ փորձարկման ժամանակի համար վարձատրություն ստանալով տարիֆային այն դրույքով, վոր վորողված է յեղել նրա համար՝ փորձարկման ընդունելիս:

40. Փորձարկման արդյունքների (ընդունելու կամ մերժելու) մասին վարձողն անհապաղ տեղեկացնում է Աշխտողկոմատի պատշաճ մարմիններին: Մինչեւ նախնական փորձարկման պայմանաժամը լրանալն աշխատողը համարվում է գործազուրկ, նրա համար պահվում է Աշխտողկոմատի մարմիններում սահմանված հերթը:

41. Յեթե վարձողը կամ ձեռնարկության վարիչը (վարչությունը) վարձվածից վերցրել է նրա անձնագիրը, նա պարտավոր է այն վերադարձնելու վարձվածի առաջին իսկ պահանջով:

42. Վարձողը պարտավոր է վարձվածին՝ նրա խնդրի համաձայն վկայական տալու այն մասին, թե վորքան ժամանակ և ինչ պաշտոնով է նա աշխատել նրա մոտ: Վկայականի մեջ վորելիք պայմանական նշաններ անելն արգելվում է:

Արգելվում է վարձողների կողմից միմիանց դադարնի տեղեկություններ հաղորդել այնպիսի պայմաններ սահմանելու համար, վորոնց հիման վրա բանվորները կարող են ընդունվել:

43. Արգելվում է վարձողի կամ ձեռնարկության վարչության իշխանության ք վարձողին վորելիք դրամական տուգանքի յենթարկելը, բացի հատուկ որենքներով կամ ներքին կարգի կանոններով նախատեսված դեպքերից:

44. Աշխատանքային պայմանագիրը դադարում է.—

ա) կողմերի համաձայնությամբ.

բ) Յերբ լրանում է պայմանաժամը.

գ) Յերբ վերջանում է պայմանավորված աշխատանքը.

դ) Յերբ այդ մասին հայտարարում է կողմերից մեկը 46 և 47-րդ հոդվածների կարգով:

Հիմնարկի, ձեռնարկության կամ անտեսության մի գերատեսչությունից կամ մի տիրոջից մի ուրիշի անցնելը չի դադարեցնում աշխատանքի պայմանագրի ներկործությունը:

45. Յեթե պայմանագրի պայմանաժամը լրանալուց հետո աշխատանքային հարաբերությունը շարունակվում է և կողմերից վոշ մեկը չի պահանջում այն դադարեցնել, ապա պայմանագիրը համարվում է յերկարացված նախկին պայմաններով, անորոշ ժամանակով:

46. Յեթե պայմանագիրը կնքված է անորոշ ժամանակով, վարձվածն ամեն ժամանակ կարող

ե պահանջել նրա լուծումը, բայց պարտավոր ե վարձողին նախադրուշացնելու շարաթական հատուցման դեպքում առնվողն մի որ առաջ, իսկ յերկշաբթիա կամ ամսական հատուցման դեպքում առնվողն յոթ որ առաջ:

47. Ենթորշ ժամանակով, այլ և վորորշ ժամանակով, կնքված պայմանագիրը կարող ե պայմանաժամը լրանալուց առաջ լուծվել վարձողի պահանջով, բացի 36 և 37-րդ հոդվածներով նախատեսված դեպքերից, միայն հետևյալ դեպքերում.—

ա) Ձեռնարկության, հիմնարկի կամ տնտեսության ամբողջական կամ մասնակի լիկվիդացիայի, այլ և աշխատանքները կրճատելու դեպքում:

բ) Արտադրական բնույթի պատճառներով աշխատանքները մի ամսից ավելի ժամանակով դադարելու հետեվանքով:—

գ) Վարձվածի՝ աշխատանքի համար անպետք լինելը պարզվելու դեպքում:

դ) Յեթե վարձվածն առանց հարգելի պատճառների սխտեմատիկաբար չի կատարում պայմանագրով կամ ներքին կարգի կանոններով իր վրա դրված պարտականութիւնները:

ե) Յեթե վարձվածը կատարել ե քրեական պատժելի այնպիսի արարք, վոր անմիջականորեն կապված ե նրա աշխատանքի հետ և վորը հաստատված ե ուժի մեջ մտած դատավճռով, այլ յեթե վարձվածը յերկու ամսից ավելի կալանքի տակ ե մնում:

զ) Առանց հարգելի պատճառների մի ամսվա ընթացքում յերեք որ և ավելի աշխատանքի չգալու դեպքում (1927 թ. 12 սեպտեմբ. Որ. ժող. 1927 թ. № 17 հոդ. 199):

ը) Յեթե վարձվածը աշխատանքի չի դալիս աշխատունակությունը ժամանակավորապես կորցնելու պատճառով յերկու ամիս լրանալուց հետո, իսկ հղիության և ծննդաբերության հետեվանքով աշխատունակությունը կորցնելու դեպքում— բացի 92-րդ հոդվածով սահմանված չորս ամիս ժամանակամիջոցից, դարձյալ յերկու ամիս լրանալուց հետո:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ. — 1⁰/Պայմանագրի լուծումն «Գ» կետում մատնանշված դեպքում կարող ե տեղի ունենալ միայն գնահատու կոնֆլիկտային հանձնաժողովի վորոշմամբ:

Պայմանագրի լուծումը «Դ» կետում մատնանշված դեպքերում կարող ե տեղի ունենալ՝

ա) Պետական հիմնարկներում և ձեռնարկություններում, ինչպես և կոոպերատիվ ու այլ հասարակական կազմակերպություններում վարձողների ինքնուրույն կարգադրությամբ, այն պայմանով սակայն, վոր արձակվողն իրավունք

9) 47-րդ Հոդ. 1-ին ծանոթությունը շարադրված ե Անդրկենտրոնական և Անդրժողովուրդի 1930 թ. սեպտ. 22-ի վորոշումով հաստատված խմբագրությամբ (Անդր. ՀՍՍ Որ. ժող. № 18, հոդ. 187):

ուհի արձակումը դանդաղացվելու գնահատու
կոնֆլիկտային հանձնաժողովին:

բ) Մնացած ձեռնարկություններում յեվ
հիմնարկություններում միայն գնահատու կոնֆլիկ
տային հանձնաժողովների վերջում:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.—2.—Գործարանային
կոմիտեյի կամ այլ համապատասխան
մարմնի անդամ աշխատողի հետ
կնքած պայմանագիրը լուծելիս, պահ
պանվում է այս Որենսգրքի 160-րդ
հոդվածով սահմանված կանոնը:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.—3.—Պայմանագիրը վար
ձողի կողմից «Ա» «Բ» և «Գ» հետե
րով նախատեսված դեպքերում լու
ծելիս նա պարտավոր է յիշելու շարաթ
առաջ նախադրուչայնելու վարձվածին
նրան արձակելու մասին այս դեպ
քում փոխհատուցումը տրվում է ընդ
հանուր հիմունքներով (հոդ. 88):

48.—Վերոջ ժամանակով կնքված պայ
մանագիրը վարձվածը կարող է պայմանաժամը
լրացնելուց առաջ լուծել հետևյալ պատճառ
ներով:—

ա) Պայմանավորված վարձատրությունը
ժամանակին չստանալու հետեվանքով:

բ) Պայմանագրով ստանձնած պարտադա
նությունները, կամ աշխատանքի վերաբերյալ
որենքները վորոնք վարձողի կողմից խախտվելու
հետեվանքով:

գ) վարձողի, վարչության ներկայացուցիչ

ների կամ նրանց ընտանիքների կողմից վարձվա
ծի հետ կռույտ վարվելու հետեվանքով:

դ) Աշխատանքի սանիտարական առողջա
պահական պայմանների դեպի վատը փոխվելու
պատճառով:

ե) Որենքով հատկապես նախատեսված բո
լոր այլ դեպքերում:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.—Վարձողի բողոքի հի
ման վրա այս հոդվածի «Ա» «Բ» յեվ
«Գ» հետեւում մատնանշված հանգա
մանքները վորոշում են տեղական զը
նահատու-կոնֆլիկտային հանձնաժո
ղովը, իսկ հանձնաժողով չլինելու դեպ
քում կոնֆլիկտային կարգով:

49.—Աշխատանքի ամեն մի պայմանագիր
կարող է լուծվել նաև արհեստակցական միու
թյան պահանջով: 1928 թ. նոյեմբերի 20-ին
(Որ ժող. 1928 թ. № 21, հոդ. 243):

6. ՆԵՐՔԻՆ ԿԱՐԳԻ ԿԱՆՈՆՆԵՐ.

50.—Ներքին կարգի կանոնները սահ
մանվում են հնգից փոչ պակաս աշխատող ունե
ցող ձեռնարկություններում, հիմնարկներում յիվ
զմտեւություններում՝ աշխատանքը կարգավո
րելու նպատակով: Այդ կանոնները վարձվածի
համար պարտադիր են այն դեպքում միայն, յիթե
հրատարակված են սահմանված կարգով (հոդ.
52) և հայտնված են բոլոր աշխատողներին:

51.—Ներքին կարգի կանոնները պիտի

պարունակեն պարզ, ճիշտ և ըստ հնարավորութեան լիակատար ցուցումներ աշխատողների յեղ վարչութեան ընդհանուր և հատուկ պարտականութիւնների և նրանց խախտման համար սահմանված պատասխանատվութեան սահմանների ու կարգի մասին:

52.—Ներքին կարգի կանոնները չեն կարող հակասել աշխատանքի վերաբերյալ որենք-ներին ու վորոշումներին, ինչպես նաև տվյալ ձեռնարկութեան կամ հիմնարկի մեջ գործող հավաքական պայմանագրին:

53.—Ներքին կարգի որինակելի կանոնները հրատարակուի և Ս.Ս.Ֆ.Ն.Ղ. Աշխատանքի ժողովրդական կոմիտեի տը համաձայնեցնելով արհեստակցական միութիւնների Անդրկովկասյան կենտրոնական Խորհրդի և Ս.Ս.Ֆ.Ն.Ղ. ժողովրդական Տնտեսութեան Գերագույն Խորհրդի հետ:

ՄԱՆՈՒԹՅՈՒՆ.—Մինչև այս կամ այն ձեռնարկութեան կամ հիմնարկի մեջ ներքին կարգի կանոնների ձևակերպումը պատշաճ կարգով հաստատելը (հոդ. 54) 53-րդ հոդ. կարգով հրատարակված որինակելի կանոններն այդ ձեռնարկութիւնների ու հիմնարկների համար պարտադիր են:

54.—Ներքին կարգի կանոնները պետական, հատարարական և մասնավոր հիմնարկների ու ձեռնարկութիւնների համար ժալովում են ձեռնարկութեան վարչութեան և համապատասխան

արհեստակցական միութիւնների տեղական բաժանմունքների համաձայնութեամբ և հաստատվում են աշխատանքի տեսչի կողմից, վերջին վորոշումների դեմ կարելի չէ դանդաղ տալ աշխատանքի տեղական բաժնին, վորի վորոշումը վերջնական է:

55.—Արդյունաբերութեան և ժողովրդական տնտեսութեան առանձին ճյուղերի համար, կ'ներոնական հիմնարկների կամ ձեռնարկութիւնների, միմիանց հետ անմիջականորեն կապված ձեռնարկութիւնների խմբերի և պետութեան համար հատուկ կարեւորութիւն ունեցող ձեռնարկութիւնների և հիմնարկների համար ներքին կարգի կանոնները կարող են մշակել անմիջապէս կենտրոնում, համապատասխան Միութեան կենտրոնական կոմիտեի և վարչութեան համաձայնութեամբ, և հաստատվել Աշխտկոմատի կողմից:

Ի վարդացումն այդ կանոնների՝ հիշյալ խմբերի մեջ մտնող առանձին հիմնարկների և ձեռնարկութիւնների համար կարող են հրատալ վիճակի ներքին կարգի լրացուցիչ կանոններ, համաձայն այս որենագրի 53 րդ հոդ. ու նրա ծանոթութեան և 54 հոդվածի:

7.—ԱՐՏԱԴՐԱՆՔԻ ՆՈՐՄԱՆԵՐ.

56.—Արտադրանքի նորմաները սահմանվում են ձեռնարկութեան կամ հիմնարկի վարչութեան և միութեան կամ միութեան համապատասխան մարմնի (հոդ. 151 և 156) համաձայնութեամբ:

57.—Վարձվածը, յեթե պատճառն ինքն և, վոր աշխատանքի նորմալ պայմաններում արտադրանքի սահմանված նորմայից պակաս է արտադրում, աշխատավորն է ստանում իր կատարած աշխատանքի քանակության համեմատ, բայց իր տարիֆային դրույքի 2/3-ից վոչ պակաս: Սխառեմատիկաբար նորմայից պակաս արտադրելու դեպքում նա կարող է արձակվել 47 հոդ. և նրա ծանոթության կարգով:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.—1) Այս հոդվածի իմաստով աշխատանքի նորմալ պայմաններ են համարվում.—

ա) Մեքենաների, գազգյաճների և հարմարանքների սարքին վիճակը:

բ) Աշխատանքը կատարելու համար անհրաժեշտ նյութերն ու գործիքները ժամանակին հայթաթելը:

գ) Նյութերի և գործիքների պատշաճ վորակը:

դ) Գործարանի առողջապահական և սանիտարական պատշաճ սարքավորումը (հարկ յեղալուսավորություն, տաքություն և այլն):

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.—2) Այն անչափահաբանվորների համար, վորոնք աշխատանքի լրիվ ու չեն աշխատում յե ժամանակավարձի հաշվով են վաճառորություն ստանում, արտադրանքի նորմաները սահմանվում են չափահաբանվորների համար վորոշված արտադրանքի նորմաների համեմատ, նրա

համար սահմանված աշխատանքի որվա հարաբերությամբ:

8.—ԱՇԽԱՏԱՆԻ ՎԱՐՁԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆԸ.

58.—Վարձվածի աշխատանքի վարձատրության չափը վորոշում է հավաքական և աշխատանքի պայմանագրերով:

59.—Վարձատրության չափը չի կարող պակաս լինել այն պարտագրի նվազագույն վարձատրությունից, վոր յուրաքանչյուր տվյալ ժամանակաշրջանի և աշխատանքի համապատասխան կատեգորիաների համար վորոշում են պատճապետական մարմինները:

60.—Վարձատրության չափը պայմանագրերում վորոշվում է աշխատանքի ժամանակի համեմատ, նկատի ունենալով աշխատանքի նորմալ ուրը (94 և հետևյալ հոդվածները), կամ գործավարձի հաշվով: Սրտաժամյա աշխատանքի վորձատրության չափը պիտի առանձին ցույց տրվի պայմանագրի մեջ, այդ վարձատրությունը չի կարող պակաս լինել նորմալ վարձատրության մեկ և կես չափից առաջին յերկու ժամի համար և կրկնապատիկ չափի-հաջորդ ժամերի, այլ յեվ հանգստյան և տոն օրերում կատարած աշխատանքի համար (109 և հետևյալ հոդվածները):

61.—Պատանիների կրճատ որվա աշխատանքը վարձատրվում է համապատասխան կատեգորիաների լրիվ բանվորական որվա վարձատրության չափով: Աշխատանքի ժողովրդական հոմիսաքիատին իրավունք է վերապահվում պա-

տանիներէի աշխատանքի վարձատրութիւնը հաշ-
վելու կարգ և վարձատրութեան նորմաներ սահ-
մանելու, նկատի ունենալով տնտեսութեան հա-
մադարաբան ճշուղերի բնույթն ու պայման-
ները:

62.—Տարբեր վորակման աշխատանքներ
կատարելու դեպքում վարձվածը վարձատրվում
և բարձր վորակման աշխատանքի համեմատ (հոդ.
36):

63.—Յեթե վարձվածն այնպիսի աշխա-
տանք և կատարում, վորի համար մասնագիտու-
թիւն կամ հատուկ պատրաստութիւն և պահա-
նջում, նրա աշխատանքը վարձատրվում և աշ-
խատանքի տվյալ կատեգորիայի համար սահման
ված չափով նաեւ այն դեպքում, յերբ վարձվածը
գիտական կոչում (դիպլոմ) կամ հատուկ վարժ-
վածութեան վկայական չունի:

64.—Յեթե վարձվածին մի աշխատանքից
ալելի պակաս վարձատրվող աշխատանքի յի փո-
խադրվում, նրան տրվում նախկին աշխատա-
վարձը՝ փոխադրելու որվանից յերկու շաբաթ-
վա ընթացքում:

65.—Յեթե աշխատանքները մշտական բը-
նույթ են կրում, վարձատրութիւնը պիտի տրվի
պարբերաբար, բայց յերկու շաբաթը մեկ ան-
գամից վոչ ուշ:

Յերկու շաբաթից պակաս տրվող ժամանա-
կավոր կամ պատահական աշխատանքի վարձա-
տրութիւնը տրվում և ավարտելուց հետո անհա-
պաղ:

66.—Վարձատրութիւնը կատարվում և դը-
րամով, և յեթե այդ նախատեսնված և աշխատան-
քի կամ հավաքական պայմանագրով, բնանյու-
թով (բնակարան, պարեն, անձնական սպառման
առարկաներ): Բնանյութով վարձատրվելու պայ-
մանները և բնանյութի գնահատութեան կարգը
սահմանվում և պայմանագրով:

69.—*) Աշխատավարձը տրվում և աշխա-
տանքի ժամերից դուրս: Վարչութիւնը պարտա-
վոր և ապահովելու վճարման այնպիսի կարգ, վո-
րով ամեն մի աշխատող իր աշխատավարձն ըս-
տանա առանց ուշացման անմիջապէս աշխատան-
քն սկսելիս, կամ այն ավարտելուց հետո:

68.—Յեթե վարձվածն աշխատանք չի կա-
տարել իրենից անկախ պատճառներով, ապա նը-
րա վարձատրութիւնը տրվում և նրա որակաւն
միջին դատումի հաշվով:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ,—Միջին դատումը վորո-
շելու կարգը սահմանում և ԽՍՀՄ Աշխա-
տանքի Ժողովրդական կոմիտարիատը:

68.—1**) Այն դեպքերում, յերբ աշխա-
տանք կատարեն անհնար և յեղի անձրեի կամ

*) 67-րդ հոդ. շարադրված և Անդրկենտրոնական և
Անդրժողովրդական 1931 թ հուլիսի 12-ի վորոշումը հաջ-
տառված խմբագրուպայմը ԱՍՅԽՆՆ Որ. Ժող. 1931 թ. № 14,
հոդ. 142]

**) 68.—1 հոդ. շարադրված և Անդրկենտրոնական և
Ժողովրդական 1931 թ մարտի 11-ի վորոշումը հաստատված
խմբագրութեամբ (ԱՍՅԽՆՆ Որ. Ժող. 1931 թ. № 5, հոդ. 52):

մթնոլորտային այլ յերեվույթների պատճառով, մշտական աշխատողներին պարապուրդի ժամանակի համար աշխատավարձ և վճարվում համաձայն տարիֆային դրույքի:

69.—Հերթական արձակուրդում գտնվող բանվորներին ու ծառայողներին նախապես վճարվում և արձակուրդի ժամանակի միջին աշխատավարձը:

70.—Գործավարձը կամ հատավարձը վորոշվում է՝ տվյալ կատեգորիայի սահմանված որակյան դրույքն արտադրանքի նորմայի՝ վրա բաժանելով (հոդ. 56):

Պայմանագրի մեջ հիշատակված լինելու դեպքերում թույլ է տրվում գործավարձային գրեհատույթյան նաև այլ յեղանակ:

71.—Գործավարձային աշխատանքը նախապատրաստելու համար գործադրված ժամանակի վարձատրությունը սահմանվում է հավաքական կամ աշխատանքի պայմանագրով:

72) Գործավարձային կարգադրով հատուկ աշխատանք հանձնելու դեպքում վարձվածը, մինչև աշխատանքն ավարտելը, վճարումների սահմանված ժամանակաշրջաններում (հոդ. 65) կանխավճարներ և ստացում իր կատեգորիայի տարիֆային դրույքի չափով:

73.—Գործավարձով աշխատելիս տարիֆային դրույքի լրիվ արժեքի չափով չարտադրելու դեպքում աշխատանքը վարձատրվում է փաստորեն արտադրածի համեմատ, բայց վարձվածի տարիֆային դրույքի $\frac{2}{3}$ -ից (հոդ. 57) փոչ պակաս:

74) Այն դեպքերում, յերբ վարձվածը գործավարձային աշխատանքն անավարար է թողնում իրենից անկախ պատճառներով, գործի նրա կատարած մասը վարձատրվում է, դուրս գալով նրան տրված կանխավճարները (հոդ. 72), տեղական գնահատու կոնֆլիկտային հանձնաժողովի գնահատությամբ, իսկ հանձնաժողով չլինելու և կողմերի միջև համաձայնություն չկայանալու դեպքում, — կոնֆլիկտի կարգով:

70.—*) Այն պատանիները, վորոնց համար գործավարձը թույլատրվում է, վարձատրություն են ստանում գործավարձային գնահատությամբ հասակավորների հետ հավասար չափով, յերկու ժամի հավելավարձով՝ ըստ իրենց տարրֆային կողարի:

Իսկ յոթժամյա բանվորական որվա անցած ձեռնարկություններում գրադված պատանիներին, յիթե նրանց թույլ է տրված գործավարձով աշխատել, մեկ ժամի հավելավարձ է տրվում ըստ իրենց տարիֆային դրույքի:

76.—Աշխատանքի ժամանակավորձային հատուցման դրույքները փոխվելու դեպքում, հաժապատասխան չափով փոխվում է նաև գործավարձային աշխատանքի գնահատությունը:

ՄԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.—Գործավարձային գնա-

*) 75-րդ հոդ շարադրված է Անդրկենտգործկոմի և Անդրժողովուրդի 1930 թ. հուլիսի 13-ի վորոշմամբ հաստատված խմբագրությամբ (Անդր. ՄՅՖՆ Որ. Ժող. 1930 թ. № 13, հոդ. 142):

հատուծյան փոփոխությունից առաջ սկսված աշխատանքները վարձատրվում են գնահատուկ-կոնֆլիկտային հանձնաժողովի սահմանած չափերով, իսկ յեթե հանձնաժողով չկա,—համապատասխան արհեստակցական միության հետ համաձայնության գալով, իսկ համաձայնության չգալու դեպքում կոնֆլիկտի կարգով:

9.—ՅԵՐԱՇԽԻՔՆԵՐ ՅԵՎ ՓՈԽՀԱՏՈՒՅՈՒՄՆԵՐ.

77.—Բանվորներն ու ծառայողներն իրենց ընտրական իրավունքներն իրականացնելու ժամանակի ընթացքում պահպանում են իրենց միջին դատումը (68-րդ հոդ. ծանոթութ.), յեթե այդ իրավունքներն աշխատանքի ժամանակ իրականացնելը թույլատրված է համապատասխան պետական մարմինների կողմից:

78.—Յեթե բանվորներն ու ծառայողները դատարան են կանչվում վորպես վկա, փորձագետ կամ ասեռակալ, նրանք ստանում են իրենց միջին աշխատավարձը՝ դատական իշխանության կողմից նրանց վրա դրված պարտականությունները կատարելու ամբողջ ժամանակի համար:

79.— Յեթե բանվորներն ու ծառայողները ներկայացուցիչ են ընտրվում պետական, արհեստակցական և միասնական սպառողական կոոպերացիայի մարմինների գումարած լիազորական համագումարներին, կոնֆերենցիաներին և ժո-

ղովներին մասնակցելու համար, նրանք ստանում են միջին աշխատավարձ իրենց պարտականությունները կատարելու ամբողջ ժամանակի համար, յեթե այդ տեղի յե ունենում աշխատանքի ժամերում:

80.— Կարմիր բանակ զորակոչված բանվորներն ու ծառայողները զորակոչի հետեվանքով աշխատավայրից արձակվելիս նախորդ յերկու շաբաթվա վարձատրություն են ստանում միջին դատումի հաշվով:

81.— Պաշտոնեյական գործով վորեվ տեղ գործուղվող բանվորների ու ծառայողների համար հաշվում են պաշտոնը և միջին աշխատավարձը գործուղման ամբողջ ժամանակամիջոցում և վճարվում է որապահյալ, ինչպես և փոխհատուցում են գործուղման հետ կապված ծախսերը, հատուկ որենքներով սահմանված կարգով ու չափերով 1927 թ. հունվ. 3-ին (Որ. ժող. 1927 թ. № 11, հոդվ. 135):

82.—*) Աշխատողներին մի ուրիշ աշխատանքի փոխադրելու բոլոր դեպքերում նրանց աշխատանքի ընդունելու և բարձրագույն դրույքներն ու տեխնիկականներն ավարտածներին առանձին աշխատանքի նշանակելիս, յեթե այդ

*) Աշխատողների 82-րդ հոդվ. փոփոխված և լրացված է 82¹—82²³ հոդվածներով Անդրկենտրոնական և Անդրժողովրդային 1932 թ. փետր. 17-ի վորջմամբ հաստատված խմբագրությամբ:

կապված ե աշխատողի տեղափոխութեան հետ, նրանց փոխհատուցում ե տրվում ներքոհիշյալ հոդվածներում մատնանշված հիմունքներով:

ՄԱՆՈՑՈՒԹՅՈՒՆ. — Ներքոհիշյալ հոդվածներով սահմանված փոխհատուցումները ու յերաշխիքների համապատասխան մասերը չեն կիրառվում այն աշխատողների վերաբերմամբ, վորոնց համար հատուկ որոնքներով սահմանված են փոխհատուցումներ ու յերաշխիքների հատուկ կանոններ, ինչպես ե աշակերտների, գործնականների (прак-тиканы) ե գործարանային աշակերտութեան դպրոցներն ավարտողների վերաբերմամբ, վորոնց համար ԽՍՀՄ Ի-ռութեան Աշխտողկոմատը ե ԱՍՖՈՂ Աշխտողկոմատն առանձին կանոններ են սահմանում:

82. — 1 Այն աշխատավորներին, վորոնք ուրիշ աշխատանքի փոխադրվելու հետեւանքով այդ վայրն են տեղափոխվում, բոլոր դեպքերում բացի իրենց անձնական խնդիրներով տեղափոխելուց, վորչութեանը վճարում ե՝

ա) Աշխատողի ե նրա ընտանիքի անդամներին ճանապարհածախսը ե գույքի փոխադրութեան արժեքը, համաձայն 82⁷ հոդվածի.

բ) Որապահիկ — ճանապարհին յիղած ժամանակի համար, համաձայն 82⁸ հոդվածի:

գ) Միանվագ նպաստ իրեն՝ աշխատողին ե

ընտանիքի նրա հետ տեղափոխվող ամեն մի անդամի համար, համաձայն 82⁹ հոդվածի:

դ) Աշխատավարձ համաձայն 82¹⁰ հոդվածի:

82. — 2 Այն աշխատողներին, վորոնք տեղափոխվում են իրենց անձնական խնդիրքի հետեւանքով, 82¹ հոդվածով մատնանշված փոխհատուցումները կարող են վճարվել կողմերի համաձայնութեամբ լիովին կամ մասնակի չափով:

82. — 3 Այն աշխատողներին, վորոնք տեղափոխվում են նրանց աշխատանքի փոփոխելու հետեւանքով, վարչութեանը վճարում ե. —

ա) Տեղափոխվող աշխատողի ե նրա ընտանիքի անդամների ճանապարհածախսը ե գույքի տեղափոխութեան արժեքը, համաձայն 82⁷ հոդվածի.

բ) Որապահիկ ճանապարհին յիղած ժամանակի համար, համաձայն 82⁸ հոդ.

գ) Միանվագ նպաստ իրեն՝ աշխատողին ե ընտանիքի անդամներին կարող ե վճարվել կողմերի համաձայնութեամբ 82⁹ հոդ. մատնանշված չափից վող ավելի:

Այդ աշխատողներին մինչև աշխատանքի անցնելն ընկնող ժամանակի համար աշխատավարձը վճարվում ե կողմերի համաձայնութեամբ:

82. — 4 Այն աշխատողներին, վորոնք բարձրագույն դպրոցներն ու տեխնիկումներն ավարտելուց հետո աշխատանքի ուղարկվելու հետեւանքով յի վայր են տեղափոխվում, վորչութեանը վճարում ե. —

ա) Տեղափոխվող աշխատավորի ե նրա ըն-

տանիքի անդամների ճանապարհածախսը և գույքի փոխադրութեան արժեքը համաձայն 82³ հոդվածի:

բ) Որապահիկ ճանապարհին յեղած ժամանակի համար, համաձայն 82³ հոդվածի:

գ) Միանվագ նպաստ իրեն աշխատողին և նրա ընտանիքի անդամներին 82⁹ հոդ. մասնաշնչված կիսի չափով:

82. - 5 Փոխադրելու, աշխատանքի ընդունելու, կամ ուղարկելու դեպքերում, յերբ այդ կապված և միևնույն ընակակետի սահմաններում տեղափոխվելու կամ իր ընակակետի սահմանադրից 25 կիլոմետրից փոշ ավելի հեռու տեղափոխվելու հետ, վարչութունը աշխատողին հատուցում և միայն իր, աշխատողի ու նրա ընտանիքի տեղափոխման և գույքի փոխադրման փաստական ծախսերը:

82-6. Յեթն աշխատողն աշխատանքի յե փոխադրվում մի տարուց փոշ ավելի ժամ. նակով և ընտանիքը նրա հետ չի տեղափոխվում առաջ կողմերի համաձայնութեամբ միանվագ նպաստի փոքարեն կարող են հատուցել նրան աշխատանքի ամբողջ ժամանակի ընթացքում նոր տեղում ժամանակավորապես ապրելու հետեւանքով առաջացած ավելորդ ծախսերը:

Հատուցումների չափերը Ջն կարող գերազանցել 82³ հոդ. նախատեսված որապահիկների կիկից:

87. - 7 Յեքկաթուղով գնալիս վճարվում և

կոշտ վագոնի տոմսերի և պլասկարտերի արժեքը:

Ջրային ճանապարհներով գնալիս վճարվում և 2-րդ կարգի տոմսերի արժեքը:

Սնուցիներով և սայլուղիներով գնալիս վճարվում և ավյալ վայրում գոյություն ունեցող արժեքով:

Գույքի փոխադրութեան ծախսը հատուցվում և 240 կիլոգրամի սահմաններում ընտանիքի անդամների համար:

Յեթն ճանապարհորդությունը յերկաթուղով մեկ որից ավելի յե տեւում, կողմերի համաձայնութեամբ կարող և վճարվել փափուկ վագոնի տոմսի արժեքը:

Սյն դեպքում, յերբ վարչությունը լրիվ կամ մասնակի չափով փոխադրական միջոցներ և տրամադրում, վարչությունը տեղափոխութեան և գույքի փոխադրութեան ծախսերը համապատասխանորեն չի վճարում:

82.—8 Որապահիկը վճարվում և պաշտոնի ուճիկի (տարիֆային դրույքի) մեկ 30-րդականի չափով, ըստ աշխատանքի նոր վայրի, բայց 2-50 կոպեկից փոշ պակաս և 10 ուլուրուց փոշ ավելին: Դուրս գալու որը և տեղ հասնելու որը հաշվում և մեկ որ:

82.—9 Միանվագ նպաստը վճարվում և իր՝ աշխատողի համար պաշտոնի ամսական ուճիկի (տարիֆային դրույքի) ըստ աշխատանքի նոր վայրի, իսկ ընտանիքի՝ նրա հետ տեղափոխվող

ամեն մի անգամի համար— աշխատողի նստաստի
հափով:

82.—10— Աշխատավարձը վճարվում է ճա-
նապարհին յեղած ժամանակին, այլև ճանապարհի
պատրաստութեան և հետո նոր սեղում հաստատ-
վելու վեց որով համար աշխատանքի նոր տեղի
պաշտոնի ուղիքի (տարիֆային դրույքի) հաշ-
վով:

82.—11 Փոխհատուցում վճարելու համար ըն-
տանիքի անդամներ են համարվում աշխատողի
խնամքի տակ գտնվող և նրա հետ միասին ապ-
րող մարդը, կինը, յերեխաները, ծնողները:

82.—12 Ընտանիքի անդամներին տեղափոխու-
թյան և նրանց գույքի փոխադրութեան արժե-
քը, ինչպես և ընտանիքի անդամներին հասնող
միանվագ նստաստը վճարվում է միայն այն դեպ-
քում, յերբ նրանք աշխատողի նոր բնակավայրն
են տեղափոխվում աշխատողի տեղափոխման ու-
րից: Մեկ տարվա ընթացքում:

82.—13 Յեթն անհնար և նախապես ճիշտ վո-
րոշել աշխատողին հասանելիք փոխհատուցման
չափը, նրան անհրաժեշտ կանխավարձ է սրվում:

Աշխատողի ընտանիքի համար փոխհատու-
ցումը արվում է նրանց փաստացի տեղափոխու-
թյան ժամանակ:

82.—14 Փոխհատուցման բոլոր ծախքերը կը-
րում է այն հիմնարկութունը, ձեռնարկութունը
կամ կազմակերպութունը, ուր փոխադրվում, ըն-
դունվում կամ ուղարկվում է աշխատավորը:

82.—15 Աշխատողն իր տեղափոխութեան հե-

տեղանքով ստացված գումարները պարտավոր է
վերադարձնելու լրիվ կերպով հետևյալ դեպքե-
րում.—

ա) Յեթն հա չի ներկայացել աշխատանքի
վայրը, կամ առանց հարգելի պատճառի հրաժար-
վում է աշխատանքի անցնելուց:

բ) Յեթն հա որենքով նախատեսված կամ
փոխադրելիս կամ բնդունելիս պայմանավորված
խաղ վորոշակի ժամկետի րացակայութեան դեպ-
քում—մի տարուց առաջ ինքնակամ կերպով ար-
ձակվում է պաշտոնից: կամ աշխատանքի կար-
գապահութեանը խախտելու համար հետացվում է:

Այն աշխատողը, վորը աշխատանքի չի ներ-
կայացել կամ հրաժարվել է աշխատանքի անց-
նելուց հարգելի պատճառով, պարտավոր է վե-
րադարձնելու իրեն վճարված գումարները, գուրս
յեկամ կատարված ճանապարհամախար:

82¹⁶. Փոխարկված աշխատավորի պաշտո-
նային ուղիք (տարիֆային դրույքը), ըացի սե-
փական խնդիրքով փոխադրվելու դեպքից, մի
տարվա ընթացքում չի կարող ցած լինել այն
ուղիքից, վորը նա ստացել է մինչև փոխադրվե-
լը:

82¹⁷. Ընտանիքի այն անդամները, վորոնք
վարձու աշխատանք են կատարում և տեղափոխ-
վող, նու ընդունվող կամ աշխատանքի ուղարկ-
վող աշխատողի հետ միասին են ապրում, իրենց
խնդիրքով ազատվում են աշխատանքից, յեթն
նրանք տեղափոխվում են նրա (փոխադրվողի)
նոր բնակավայրը:

82¹⁸. Այն աշխատողներին, վորոնք այլ աշխատանքի չեն փոխադրվում, բոլոր դեպքերում, բացի իրենց սեփական խնդիրքով փոխադրվելուց և այն աշխատողներին, վորոնք գործի չեն ուղարկվում, բարձրագույն դպրոցներն ու տեխնիկումներն ավարտածներին բաշխելու կարգով, վարչութիւնը պարտավոր է տեղ հասցնելուց հետո բնակելի տարածութիւն տրամադրելու:

Այդ աշխատողների ընտանիքի անդամներին բնակելի տարածութիւն տրամադրվում է կողմերի համաձայնութեամբ, յետեւ նրանց բնակելի տարածութեան պարտադիր տրամադրումը հատուկ որոշումներով սահմանված չէ:

82.—19. Այն աշխատողներին և նրանց ընտանիքի անդամներին, վորոնք աշխատանքի չեն փոխադրվում կամ ընդունվում իրենց սեփական խնդիրքով, բնակելի տարածութիւնը տրամադրվում է կողմերի համաձայնութեամբ:

82.—20. Յետեւ աշխատանքի փոխադրված, ընդունված կամ ուղարկված աշխատողի ընտանիքի անդամները մնում են նախկին բնակավայրում, ապա այդ ընտանիքը պահպանում է բնակելի տարածութիւնը, ինչպես և մի տարվա ընթացքում նաև իր՝ աշխատողի բնակելի տարածութիւնը: Նույնքան ժամանակով բնակելի տարածութիւնը պահվում է նաև իր՝ աշխատողի համար, յետեւ նա ընտանիք չունի:

Յետեւ աշխատողի ընտանիքի անդամները անդափոխվում են աշխատողի նոր բնակավայրը,

բնակելի տարածութիւնը պահպանվում է ընտանիքի համար տեղափոխելու որեւէ յերեք ամիս ժամանակով:

Աշխատողի և նրա ընտանիքի համար ժամկետները չեն կիրառվում այն դեպքերում, յերե հատուկ որոշումներով ավելի յերկար ժամկետներ են սահմանված:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.— Ուսանողական հանրակացարաններում՝ աշխատանքի ուղարկվածների համար բնակելի տարածութիւն չի պահպանվում:

82.—21. Աշխատողը և նրա ընտանիքի անդամները, վորոնց բնակելի տարածութեան իրավունք է վերապահված, կարող են պահպանման ժամանակամիջոցում բնակարանն այլ աշխատողներին հանձնել: Ընդամին հիմնարկի, ձեռնարկութեան և կադրակերպութեան տներում զբաղվող շինքերը պետք է տրվեն գլխավորապես այդ հիմնարկների, ձեռնարկութեանների և կադրակերպութեանների աշխատողներին:

Այն անձինք, վորոնց հանձնված են շինքերը, պարտավոր են աշխատողի և նրա ընտանիքի համար բնակարանը պահելու ժամկետը լրանալուց հետո, ինչպես նաև աշխատողի կամ նրա ընտանիքի՝ այդ ժամկետից առաջ վերադառնալու դեպքում ազատելու բնակարանը:

Մեկնելուց՝ հրաժարվելու դեպքում այդ անձինք վտարվում են վարչական կարգով, առանց բնակելի տարածութիւն տրամադրելու: Նույն կարգով վտարվում են նաև այն անձինք, վորոնք

բնակելի տարածութիւնը զբաւիլ են, խախտելով այս հոգւածը:

Բնակաբնակարար, ինչպէս և կոմմունալ ծառայութիւնների վճարը աշխատողի և նրա ընտանիքի անդամների բացակայութեան ժամանակի համար դանձվում և բնակելի տարածութիւնը փաստորեն բռնած անձերից, նրանց համար սահմանված ընդհանուր դրույքներով:

82. — 22 Փոխադրութիւնը չի ընդհատում աշխատանքի այն ստաժը, վորի հետ աշխատողի համար գործող որենքներով վորելի և իրավունքներ են կապված:

82. — 23 Նոր բնակավայրերում աշխատողների զավակները մսուրներ, մանկատներ, մանկ-հրապարակներ, դպրոցներ, դատընթացներ և այլ հիմնարկներ ընդունվում են առաջին հերթին:

Նրանք բռնեն նաև թոշակ ստանալու նախապատուութեան իրավունք:

83. — Յեթի վարձվածի անփութութեան կամ ներքին կարգի կանոնները չկատարելու հետեւ վանքով հարմարանք, շինվածք կամ նյութեղեն փշանա, նրա աշխատավարձից գնահատուկորեն ֆիլիտային հանձնաժողովի վորոշմամբ կարող և միանվագ հանուրդ կատարվել փշացածի արժեքի չափով, բայց նրա տարիֆային ամսական դրույքի մեկ յերրորդից վոչ ավելի:

84. — Վարձողը յերաշխաւորում և վարձվածներին աշխատելու համար ձրիաբար անհրաժեշտ գործիքներ և հարմարանք արամադրելու:

85. — Յեթի ձեռնարկութեան կարիքների համար վարձվածին պատկանող վորելի գործիք և գործածվում, վարձողը պարտավոր և գործիքը մաշվելու համար բանվորին փոխատուցում տալու համապատասխան գումարի չափով, վորը սահմանվում և հավաքական պայմանագրով, կամ յեթի այդ չկա, ԽՍՀՄ Աշխատանքի Ժողովրդական կոմիտարիատի և Ա.Ն.Ֆ.Ս.Ղ. Աշխատանքի Ժողովրդական կոմիտարիատի վորոշումներով:

86. Այն ձեռնարկութեաններում, վորտեղ արտադրութեան պայմանների շնորհիվ հաղուստ ու վոտնամանները շուտ են մաշվում, վարձողը պարտավոր և իր ձեռնարկութեան մեջ աշխատողներին ձրի հագուստ ու վոտնաման տալու ԽՍՀՄ Աշխատանքի Ժողովրդական կոմիտարիատի և Ա.Ն.Ֆ.Ս.Ղ. Աշխատանքի Ժողովրդական կոմիտարիատի կողմից առանձնապէս սահմանված զբաղմունքների ցուցակների և նորմաների համեմատ: Այն դեպքերում, յիբր Աշխատանքի Ժողովրդական կոմիտարիատի տեղական մարմինների յեղրակացութեամբ նույն այդ առարկաները բնականով տալը հնարավոր չէ, վարձողը պարտավոր և նրանց փոխարեն դրամ վճարելու փաստական արժեքի չափով:

87. Այն բանվորներն ու ծառայողները, վորոնց իրենց աշխատանքները դադարեցրած ձեռնարկութեաններն ու հիմնարկները պահել են մինչև մի ամիս ժամանակով, աշխատավարձ են ստանում իրենց տարիֆային դրույքի չափով:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.— 1) Յեթե ձեռնարկությունը կամ հիմնարկն իր աշխատանքները դադարեցնում ե յերեք որից վոչ ավելի ժամանակով, բանալորներն ու ծառայողները պարապուրդի ժամանակի համար վարձատրություն են ստանում միջին դատումի հաշվով (68 հոդ. ծանոթ.):

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.— 2) Արտադրության մեջ և տրանսպորտում տեղի ունեցած պարապուրդի և խոտանքի փոխհատուցումը կարգավորվում ե ԽՍՀՄ ԿԳԿ և ԺԿՆ 1931 թ. դեկտեմբերի 30 ի «Արտադրության մեջ և տրանսպորտում տեղի ունեցած պարապուրդի և խոտանքի փոխհատուցումը կարգավորելու ձեռնարկումների մասին» վորոշումով (ԽՍՀՄ Որենք. Ժողով. 1932 թ. № 2 հոդ. 11) և ԽՍՀՄ ԿԳԿ և ԺԿՆ 1932 թ. մարտի 27-ի ԽՍՀՄ ԿԳԿ և ԺԿՆ 1932 թ. դեկտեմբերի 30-ի վերոհիշյալ վորոշումը փոփոխելու ու լրացրելու վերաբերյալ վորոշումով (ԽՍՀՄ Որենք. Ժողով. 1932 թ. № 23, հոդ. 144):

88. Յեթե վորոշ կամ անորոշ ժամանակով կնքված աշխատանքի պայմանագիրը լուծվում ե 47 հոդ. «Ա» «Բ» և «Գ» կետերով նախատեսված պատճառներով, վարձողը պարտավոր ե արձակման նպաստ վճարելու վարձվածին նրա յերկու

շաբաթվա դատումի հաշվով կամ յերկու շաբաթ առաջ նրան նախազգուշացնելու առաջիկա արձակման մասին:

89. Յեթե աշխատանքի պայմանագիրը լուծվում ե 36 (մաս 2), 37, 48 և 80 հոդվածներով նախատեսված պատճառներով, վարձվածին արձակման նպաստ և տրվում յերկու շաբաթվա դատումի հաշվով:

90. *) Յեթե աշխատանքի պայմանագիրը լուծվում ե 36-րդ հոդ. 5-րդ պարբերությամբ, 47 հոդ. «Դ» «Ե» «Զ» և «Ը» կետերով և 49-րդ հոդ. նախատեսված պատճառներով, այլ և վարձվածի սեփական ցանկությամբ 46-րդ հոդ. կարգով, այդ դեպքում արձակման նպաստ չի տրվում:

91. Յեթե ձեռնարկությունը կամ հիմնարկն արձակուրդ (հոդ. 114) և պատշաճ դեպքերում՝ Լրացուցիչ արձակուրդները (հոդ. 116) չի տալիս գնահատու—կոնֆլիկտային հանձնաժողովի կամ, յեթե հանձնաժողով չկա, համապատասխան արհեստակցակալն միության հովանավորյամբ, բանավորին և ծառայողին իրավունք ե վերապահվում ստանալու դրամական փոխհատուցում, վորի հաշիվը վորոշվում ե նրա փոխհատուցումն ստանալու որվա միջին դատումի համեմատ:

*) 90 հոդ. շարադրված ե Անդր. ԿԳԿ և ԺԿՆ 1931 թ. 12/7 վորոշմամբ հաստատված խմբադրությամբ (ԱՍՖՆՀ Ո. Ժ. 1931 թ. № 14, հոդ. 164):

92. Աշխատանակությունը ժամանակավորապես կորցրած բանվորներին ու ծառայողներին տեղն այն հիմնարկի կամ ձեռնարկութեան մեջ, վորտեղ նրանք ծառայում են, պահվում և հիվանդութեան դեպքում յերկու ամսից վոչ պակաս և հղիութեան ու ծննդաբերութեան դեպքում 4 ամսից վոչ պակաս (47 և 132 հոդվածներ):

93. Վարձողի՝ սնանկանալու դեպքում բանվորներին ու ծառայողներին հասանելիք բոլոր վճարումները, վորոնք բղխում են հավաքական և աշխատանքի պայմանագրերից բավարարվում են առաջ և հերթին՝ վարձողի բոլոր այլ պարտքերի հանդեպ նախապատվութեան կարգով:

93.—1 Գնահատու կոնֆլիկտային հանձնաժողովին կոնֆլիկտներ քննելու մասին ղեկավարները հանձնելու համար սահմանվում են հետևյալ ժամկետները.

ա) Արձակման հարցերի առթիվ, ինչպես նաև աշխատողի աշխատավարձից հանում կատարելու հարցի առթիվ—տասն և չորս օր.

բ) Արտածաճյա աշխատանքները վարձատրելու հարցերի առթիվ մեկ ամիս:

գ) Մնացած բոլոր հարցերի համար—յերեք ամիս:

Գնահատու—կոնֆլիկտային հանձնաժողովին ղեկավարները ներկայացնելու համար ժամկետները հաշվում են՝—

ա)*) Վարձողների համար, վորոնք գնահատու կոնֆլիկտային հանձնաժողով են մտցնում իրենց պարտականութեանները չկատարելու համար աշխատողներին արձակելու հարցերը, այդ արձակումների գործերի համար աշխատողի կողմից այն խախտումը կատարելու որից, վորն առիթ է ծառայում արձակման հարց հարուցելու:

բ) Բոլոր վարձողների համար աշխատողների աշխատավարձից հանում կատարելու գործերի առթիվ—աշխատողի կողմից՝ հանումը վոչ որինական կամ նրա չափը սխալ հայտարարելու որից սկսած:

գ) Աշխատողների համար, նրանց արձակման գործերի առթիվ—նրանց հաշիվ ներկայացնելու որից:

դ) Մնացած բոլոր գործերի առթիվ, ինչպես վարձողների, այնպես և աշխատողների համար—համապատասխան պահանջ ներկայացնելու իրավունքի ծագման որից: **)

93.—2 Աշխատանքային նստաշրջաններին

*) 93-րդ հոդ. «Ա» կետը շարադրված և Անդր. ԿԳԿ 1929 թ. 21/10 վորոշմամբ հաստատված խմբագրութեամբ (ԱՍՖՈՂ Ո. Ժ. 1929 թ. № 20, հոդ. 202):

**) 93 հոդ. յերկրորդ մասը շարադրված և Անդր. ԿԳԿ 1929 թ. 21/10 վորոշմամբ հաստատված խմբագրութեամբ (ԱՍՖՈՂ Ո. Ժ. 1929 թվի № 20, հոդ. 202):

կոնֆլիկտները քննելու դիմումներ տալու համար սահմանվում են հետևյալ ժամկետները.—

ա) արձակման վերաբերյալ գործերի առթիվ, ինչպես յեվ սույն գործերի առթիվ յերբ գնահատու—կոնֆլիկտային հանձնաժողովի պարտադիր քննութայնը յենթակա կոնֆլիկտները հիշյալ հանձնաժողովում լուծում չի ստանում, կամ յեթե գնահատու կոնֆլիկտային հանձնաժողովի վորոշումը աշխատանքի մարմինների կողմից վերածված է հսկողութայն կարգով տասնհնչուս ուր:

բ) Մնացած բոլոր դեպքերում—յերեք ամիս:

Վերոհիշյալ ժամկետները հաշվվում են:

ա) Գնահատու կոնֆլիկտային հանձնաժողովում չքննված արձակման գործերի վերաբերմամբ աշխատողին հաշիվ ներկայացնելու ուրից:

բ) Գնահատու կոնֆլիկտային հանձնաժողովում քննվելիս չլուծված արձակման գործերի վերաբերյալ և գնահատու կոնֆլիկտային հանձնաժողովում չլուծված մնացած բոլոր գործերի վերաբերմամբ այն ուրից, յերբ ծանուցվում է, վոր վորոշումը չի կայացել:

գ) Այն բոլոր գործերի վերաբերմամբ, վորոնց մասին կայացել է գնահատու կոնֆլիկտային հանձնաժողովի վորոշումը և վերջինը վերացված է հսկողութայն կարգով, գնահատու կոնֆլիկտային հանձնաժողովի վորոշման վերացման մասին հայտնելու ուրից: 1928 թ. նոյեմբերի 20 (Ո. Ժ. 1928 թ. № 21, հոդ. 243):

10. ԱՇԽԱՏԱՆԻ ԺԱՄԱՆԱԿԸ

94. *) Աշխատանքի նորմալ ժամանակի տեվողությունը թե արտադրությունների մեջ և թե արտադրութայն համար անհրաժեշտ ոժանդակ աշխատանքների համար չի կարող ութ ժամից ավելի լինել:

Սահմանված կարգով յոթ ժամյա բանվորա կան ուրի անցած արտադրական ձեռնարկություն ներում—աշխատանքի նորմալ ժամանակի տեվողությունը (բացառությամբ առբերման ուղինեբի) չի կարող յոթ ժամից ավելի լինել:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ. — Անդրժողկոմատին

իրավունք է վերապահվում Անդր. ՀԱՄԽ-ի համաձայնությամբ սահմանելու այն քաղաքական, արհեստակա-ցական և խորհրդային աշխատողների կատեգորիաները, վորոնց աշխատանքը չի սահմանափակվում 94-րդ հոդ. սահմանված ժամանակով:

95.—Աշխատանքի ժամանակի տեվողությունը չի կարող վեց ժամից ավելի լինել:

ա) Ցասեվեցից մինչև տասնութ տարեկան անձանց համար:

բ) Մտավոր և գրասենյակային աշխատա-

*) 94 հոդ. շարադրված է Անդր. ԿԳԿ և ԱՍՖՈՀ ԺԿՆ 1930 թ. 13/7 վորոշմամբ հաստատված խմբադրությամբ ԱՍՖՈՀ Ո. Ժ. 1930 թվի № 18 հոդ. 149):

նքով զբաղվող անձանց համար, բացառութեամբ նրանց, վորոնց աշխատանքը անմիջապէս արտադրութեան հետ ե կապված:

գ) Ստորերկրյա աշխատանքով զբաղված անձանց համար ԽՍՀՄ Աշխատանքի ժողովրդական Կոմիտէի ատի և ԱՍՖՍՀ Աշխատանքի ժողովրդական Կոմիտէի ատի սահմանած զբաղմունքների ցուցակները համաձայն:

Արտադրութեան առանձնապէս ծանր և առողջութեան համար վնասակար ճյուղերում աշխատող անձանց համար սահմանվում ե աշխատանքի կրճատ որ, Աշխատանքի ժողովրդական Կոմիտէի ատի սահմանած ցուցակները և նորմաները համաձայն:

96, 94 և 95 հոգովածներով սահմանած աշխատանքի ժամանակի տեղի ունեցողութունը գիշեր ժամանակ կրճատվում ե մեկ ժամով. հերթափոխային աշխատանքների կամ անընդհատ հերթափոխութեան ժամանակ աշխատանքային ժամանակի տեղի ունեցողութունը և գիշերային ժամերը հավասարեցվում են ցերեկվանի հետ, այս դեպքում գիշեր ժամանակ կատարված աշխատանքի յուրաքանչյուր ժամ հատուցվում ե հետեւյալ հաշվով գիշերային մեկ ժամը հատուցվում ե, վորպիս ցերեկվա ժամի ութ յոթերորդը (94 հոգ. առաջի մաս) և վեց հինգերորդը (95 հոգ.):

Գործավարձային հատուցման դեպքերում բանվորները գիշերային աշխատանքի յուրաքանչյուր ժամի համար բացի գործավարձային դա-

տումից ստանում են.—այն անձինք, վորոնց նորմալ աշխատանքային ժամանակը ութ և յոթ ժամ ե,—իրենց կատեգորիայի ժամային դրույքը մեկ յոթերորդը, իսկ վեց ժամյա նորմալ աշխատանքային ժամանակով աշխատանք տանող անձինք—ժամային դրույքի մեկ հինգերորդը:

Յոթ ժամյա բանվորական որվա փոխանցված ձեռնարկութուններում, հերթափոխային աշխատանքներում գիշերային աշխատանքի յոթ ժամերից յուրաքանչյուրի համար լրացուցիչ կերպով վճարվում ե այն կարգի ժամային դրույքի մեկ յոթերորդը, վորին պատկանում ե տվյալ աշխատողը (94 հոգ. յերկրորդ մասը):

Գիշերային համարվում ե յերեկոյան ժամի 10-ից մինչև առավոտյան ժամի 6-ը տեղի ունեցող ժամանակը: 1929 թ. մայիսի 27-ին (Ո. Ժ. 1929 թ. № 40, հոգ. 414): 1931 թ. սեպտեմբերի 10-ին (Ո. Ժ. 1931 թ. № 56, հոգ. 415):

97. Մշտական աշխատանքով զբաղված և ամսական վարձ ստացող տնային նորոգումների, գյուղատնտեսական ու համանման կատեգորիաների այլ բանվորների աշխատանքի ժամանակը կարելի յե զանազան տեղի ունեցողութեամբ մի քանի մասերի բաժանել այն պայմանով, վոր աշխատանքի ընդմիջումն որական յերկու անգամից ավելի չլինի և վոր աշխատանքի ժամանակի ընդհանուր տեղի ունեցողութունը մի ամսվա ընթացքում աշխատանքի ժամերի մի ամսվա նորմալ քանակութունից ավելի չլինի (հոգ. 94):

37*)—1 Այն անընդհատ արտադրութիւններու, վորոնք սահմանած կարգով փոխանցվում են յոթժամյա բանվորական որվա և վորտեղ տեխնիկական պայմանների շնորհիւ անկարելի չե ամենորոյա յոթժամյա աշխատանք կիրառել, թույլատրվում է վարձողի ու համապատասխան արհեստակցական միութեան համաձայնութեամբ և աշխատանքի մարմինների թույլտվութեամբ կիրառել աշխատանքի այլ կարգ, այն պայմանով, վորպեսզի նորմալ բանվորական որվա միջին տե փողութիւնը յոթ ժամից ավելի չլինի:

98. Աշխատանքի նորմալ ժամանակի ընթացքում աշխատավորին պիտի ընդմիջում արվի հանգստի և կերակրվելու համար: Ընդմիջման ժամանակն աշխատանքի ժամանակի մեջ չի հաշվվում:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.— Այն աշխատանքների ժամանակ, վորը չի կարելի ընդհատել, պետք է բանվորներին կերակրելու հնարավորութիւն տրվի աշխատանքի ժամանակ. ներքին կարգի կանոնների մեջ վորոշված պիտի լինի կերակուր ընդունելու տեղը: Այսպիսի աշխատանքների ցուցակը սահմանում է ԱՍՖՆՀ Աշխատանքի ժողովրդական կոմիտարիատը:

99. Վարձվածն աշխատանքի ընդմիջման ժամկետն ուղտագործում է իր հայեցողութեամբ, և նրան իրավունք է վերապահվում այդ ժամանակ աշխատանքի վայրից բացակայելու:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.— Առանձնահատուկ բընույթ ունեցող ձեռնարկութիւններում 99 հոդ. սահմանված կանոնից բացառութիւններ կարող են թույլ տրվել համապատասխան արհեստակցական միութեան համաձայնութեամբ և Աշխատանքի ժողովրդական կոմիտարիատի մարմինների հովանութեամբ:

100. Կանոնավորապես ընդհատվող աշխատանքների ընդմիջումները տեղի պիտի ունենան վոչ ուշ, քան զործի սկզբից 4 ժամ հետո և նըրանց տեվողութիւնը կես ժամից պակաս և յերկու ժամից ավելի չպետք է լինի: Հիշյալ նորմաների սահմաններում ընդմիջումների տեվողութիւնը վորոշվում է ներքին կարգի կանոններով:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.— Ստանու մայրերի համար սահմանված հատուկ ընդմիջումների կանոնները բերված են 134 հոդվածի մեջ:

101. Աշխատանքի որն սկսելու և վերջացնելու, այլ և աշխատանքն ընդմիջելու ժամանակը սահմանվում է ներքին կարգի կանոններով:

102. Հերթափոխով աշխատելիս բանվորների յուրաքանչյուր խումբ աշխատանքը պիտի կատարի աշխատանքի նորմալ ժամանակի ըն-

*) 97—1 հոդ. շարադրված է Անդր. ԿԳԿ և ԱՍՖՆՀ ԺԿՆ 1930 թ. 13—7 վորոշմամբ հաստատված խմբադրութեամբ (ԱՍՖՆՀ Ո. Ժ. 1920 թ., № 13, հոդ. 149):

թացքում: Խմբերը փոխվում են ներքին կարգի կանոններով վերոշված ժամերին, առանց աշխատանքների նորմալ ընթացքը խանգարելու:

103. Աշխատանքի նորմալ ժամանակից ավելի աշխատելը, վերադառնալու ընդհանուր կանոն, թույլ չի տրվում:

104. Արտաժամյա աշխատանք թույլ է տրվում հետևյալ բացառիկ դեպքերում:

ա) Հանրապետություն պաշտպանության և հասարակական աղետների ու վտանգների առաջն առնելու համար:

բ) Զբաղմունքային, լուսավորության, կոյուղների, տրանսպորտի և փոստ-հեռագրատան ու հեռախոսային կապի հանրորեն — անհրաժեշտ աշխատանքներ կատարելիս նրանց կանոնավոր ֆունկցիաների խանգարող պատահական կամ անակնկալ հանդմանքները վերացնելու համար:

գ) Յերբ անհրաժեշտ է լինում ավարտել սկսած այն աշխատանքը, վոր անակնկալ կերպով կամ պատահաբար, արտադրության տեխնիկական պայմանների հետևանքով կանգ առնելով չէր կարող ավարտվել աշխատանքի նորմալ ժամանակի ընթացքում, յեթե սկսած աշխատանքը դադարելուց՝ նյութերը կամ մեքենաները կարող են փչանալ:

դ) Մեքենաները կամ կառուցվածքները նորոգելու և վերականգնելու ժամանակավոր աշխատանքներ կատարելիս այն դեպքերում, յերբ այդ կառուցվածքների կամ մեքենաների խանգարման

հետևանքով աշխատանքները կարող են դադարել զգալի թվով աշխատավորների համար:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.— Այս հոդվածում մատնանշված դեպքերում արտաժամյա աշխատանքը թույլ է տրվում միայն տեղական գնահատու կոմիտեի կողմից հանձնաժողովի վերոշմամբ, իսկ սրա բացակայության դեպքում — միայն համապատասխան արհեստակցական միության համաձայնությամբ և աշխատանքի տեսչի թույլատվությամբ, իսկ արտակարգ դեպքերում — հետապնդում աշխատանքի տեսչին տեղեկացնելով:

105 Անպայման արգելվում է տասնութ տարին չլրացած անձանց արտաժամյա աշխատանքը:

106. Ամեն մի վարձվածի արտաժամյա աշխատանքների ընդհանուր տեխնիկական միտարվա ընթացքում հարյուր քսան ժամից ավելի չպետք է լինի, իսկ միմիայն հետևից յերկու որվա ընթացքում կատարված արտաժամյա աշխատանքի ժամանակի ընդհանուր տեխնիկական չորս ժամից ավել չպետք է լինի:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.— Տնտեսության սեզոնային բնույթ ունեցող առանձին ճյուղերում արտաժամյա աշխատանքների քանակությունը՝ ԱՍՖՈՀ Աշխատանքի ժողովրդական կոմիտեի կողմից և Արհեստակցական Միություն

ների Անդրկովկասյան Խորհրդի համաձայնությունով 106 հոդ. սահմանված առավելագույն նորմայից ավելացնել:

107. Արգելվում է արտաժամյա աշխատանք կատարել ուշ գործի գալու հետևանքով կորցրած ժամանակի փոխարեն:

108. Ամեն մի արտաժամյա աշխատանք պիտի գրավի վարձվածի հաշվեգրքույկի մեջ, այլև արտաժամյա աշխատանքների համար սահմանված հատուկ մատյանում մատնանշելով աշխատանքներն սկսելու և վերջացնելու ժամանակը և արտաժամյա աշխատանքի համար վարձվածի ստացած վարձատրությունը:

11. ՀԱՆԳՍՏԻ ԺԱՄԱՆԱԿԸ.

109. Բոլոր աշխատողներին ամեն շաբաթ անընդհատ հանգիստ է տրվում առնվազն քառասուն յերկու ժամ տեղի ունեցողությամբ: Շաբաթական հանգստի որերը սահմանում են ԱՍՖՈՀ կազմի մեջ մտնող հանրապետությունների աշխատանքի ժողովրդական կոմիսարիատները, համաձայնեցնելով համապատասխան արհեստակցական միությունների խորհուրդներին հետ և կարող են նշանակվել թե կիրակի որերը և թե շաբաթվա ամեն մի ուրիշ որ, նայած տվյալ վայրի բանվորների ու ծառայողների ազգային կրոնական կազմին:

110. Ձևաարկությունների, հիմնարկների և տնտեսությունների այն աշխատողներին, վորոնց աշխատանքի սկսմանները թույլ չեն տալիս

ողտվել ընդհանուր համար սահմանված շաբաթական հանգստի որից, հանգիստ պիտի տրվի ուրիշ—նրանց համար հարմար ազատ որեր: Նույն կանոնները տարածվում են նաև այն ձեռնարկություններում աշխատող անձանց վրա, վորոնց գործունեությունն իր ընդլայնված անընդհատի յե: Այս վերջին ձեռնարկություններում սովորական հանգստի որվա փոխարեն աշխատողների յուրաքանչյուր խմբի համար առանձին որեր են սահմանվում:

111. Աշխատանք կատարելն արգելվում է՝

Ա. հետևյալ տոն որերին.—

ա) Հունվարի 1 նոր տարի.

բ) Հունվարի 22—1905 թ. հունվարի 9-ի և Վ. Ի. Լենինի հիշատակի որը:

գ) Մարտի 12—ինքնակալություն տապալման որը,

դ) Մարտի 18—Փարիզի Կոմունայի որը,

ե) Մայիսի 1 և 2 Ինտերնացիոնալի որեր*)

զ) Նոյեմբերի 7 և 8—Պրուետարական Հեղափոխության որեր,

հ) ԱՍՖՈՀ կազմի մեջ մտնող հանրապետություններում Խորհրդային իշխանություն հաստատելու տարեդարձը:

1) Ապրիլի 28—Ադրբեջանի տերրիտորիայում,

*) 111. հոդ. «ե» կետը շարադրված է Անդր. ԿԳԿ— 928 թ. 26-4 վորդմամբ հաստատված խմբագրությունը: (ԱՍՖՈՀ Ո. Ժ. 1928 թ.)

2) Նոյեմբերի 29—Հայաստանի տերրիտորիայում,

3) Փետրվարի 25—Վրաստանի տերրիտորիայում:

Բ. Վոչ աշխատանքային որ՝ սեպտեմբերի 20-ին, վոյ նվիրված է Բաղվի 26 սպանված կոմիսարների հիշատակին: 1928 թ. մարտի 26 (Ո. Ժ. 1927 թ. № 9, հոդ. 102):

112. ԱՍՖԽՀ կազմի մեջ մտնող հանրապետութայինների Աշխատանքի ժողովրդական կոմիսարիատները Արհեստակցական Միութայինների խորհրդերի հետ համաձայնեցնելով, բացի 111-րդ հոդ. մատնանշված տոն որերից, սահմանում են տարվա ընթացքում հանգստի հատուկ չորս որ, հարմարեցնելով այդ որերը տեղական աղգային կենցաղային պայմաններին, բնակչության կազմին և այլն: 1928 թ. ապրիլի 16 (Որ. Ժ. 1928 թ. № 10, հոդ. 110):

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.— ԱՍՖԽՀ կազմի մեջ մտնող հանրապետութայինների աշխատանքի ժողովրդական կոմիսարիատներին իրավունք է վերապահվում համապատասխան Արհեստակցական Միութայինների խորհուրդների հետ համաձայնեցնելով, սահմանելու այն հիմնարկների ու ձեռնարկութայինների ցուցակը, վորտեղ ըստ աշխատանքի բնույթի աշխատանքը պիտի անընդհատ կատարվի նախորդ հոդվածներով

սահմանված հանգստի և տոն որերից այս կամ այն որը:

113.— Հանգստի և տոն որերի (109—111 հոդվածներ) նախորդ որերն աշխատանքի որվա տեվողությունը վեց ժամից ավելի չպիտի լինի և ուղ որերի համար վարձատրությունը արվում է ինչպես աշխատանքի լրիվ որվա համար: Գործավարձի կարգով վարձատրելու դեպքում՝ այս հոդվածի համաձայն պակաս աշխատած ժամերի համար լրացուցիչ վարձատրություն է տրվում համապատասխան կատեգորիայի դրույքներով:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.— Սմանկան վարձատրություն ստացող անձանց աշխատավարձից տոն որերի և նախատոնների համար վոչինչ չի հանվում:

114.— Առնվազն հինգ և կես ամիս անընդհատ աշխատած բոլոր վարձու աշխատողներին տրվում է տարեկան մեկ անգամ հերթական արձակուրդ՝ յերկու շաբաթից վոչ պակաս տեվողությամբ: Տասնութ տարին չլրացրած անձանց համար հերթական արձակուրդի տեվողությունը մի ամսից պակաս չպետք է լինի:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.— Աշխատանքի անընդհատությունը, վորը 114 հոդվածի համաձայն հերթական արձակուրդի իրավունք է տալիս, չի խախտվում, յեթե աշխատողը վարձության կարգադրությամբ մի ձեռնարկությունից կամ հիմնարկից մի ուրիշն է փոխադրվում,

կամ յեթե աշխատողն առանց աշխատանքն ընդհատելու պետական մի հիմնարկից կամ ձեռնարկությունից մի ուրիշն ե անցնում:

115.— Առանձնապէս վնասակար և վտանգավոր ձեռնարկութիւններում աշխատողներին, բացի 114-րդ հոդվ. նախատեսված արձակուրդներից լրացուցիչ արձակուրդներ են տրվում առանձին յերկու շաբաթ ժամանակով:

Լրացուցել է արձակուրդի իրավունք տվող
արտադրութ՝յունների և զբաղմունքների ցուցակը
սահմանում և ԽՍՀՄ Աշխատանքի ժողովրդական
կոմիտեիատը և ԱՍՖՈՀ Աշխատանքի ժողովրդ-
ական կոմիտեիատը՝

ԾԱԼՈՐՈՒԹՅՈՒՆ.—*) Առանձնապես վնասակար և վտանգավոր արտադրութիւններում զբաղված աշխատողների հետ հավասարապես՝ վնասակարութեան համար լրացուցիչ արձակուրդ ստանալու իրավունք են վայելում նաև առանձնապես վնասակար կլիմայական պայմաններ ունեցող շրջաններում աշխատող՝ առանձին կատեգորիաների աշխատողները:

Այդ շրջանների և լրացուցիչ արձակուրդ
ստանալու իրավունք վայելող աշխա-

*) 115 հոդ. ծանոթությունը շարադրված է Անդի. ԿԳԿ 1930 թ. հունիսի 3-ի վերջումամբ հաստատված խմբագրությամբ (ԱՆՅՄՅ Ո. Ժ. 1930 թ. № 11, հոդ. 121):

տողների կատեգորիաների ցուցակը սահմանում է խՍՀՄ Աշխատանքի Ժողովրդական Կոմիտեարիատը:

116.— Արգելվում է 115-րդ հոդ. նախատեսված լրացուցիչ արձակուրդներ չտալը, այլև այդ արձակուրդների փոխարեն զբաղման փոխհատուցում տալը (հոդ. 91), նմանապես անչափահասներին հերթական արձակուրդներ չտալը (հոդ. 114) բացի ԱՆՖՄՆ Աշխատանքի Փողովըրդական Կոմիսարիատի առանձին վորդոշումներով նախատեսված դեպքերից:

117.— Արձակուրդներից ոգտմել կարելի չե
ամբողջ տարւալ ընթացքում, սակայն արձակուր-
դը չգլխոի խանգարի ձեռնարկութ յունեների, հիմ-
նարկների և տնտեսութ յունեների աշխատանքնե-
րի նորմալ ընթացքին:

118.— Արձակուրդներէց ոգովելու հերթը, կարգն ու ժամանակը պետք է սահմանվեն գնահատուկոնֆլիկտային հանձնաժողովի կողմից, իսկ յեթե հանձնաժողով չկա—ձեռնարկութեան, հիմնարկի կամ տնտեսութեան վարչութեան և բանվորներէ ներկայացուցիչներէ համաձայնութեամբ (հոդ. 156):

Տարածաշրջանի գեղըրում այս հարցերը
կոնֆլիկտային կարգով են լուծվում:

119.— Հիվանդութեան կամ մայրութեան ատթիւ աշխատողներին սահմանված կարգով տրված արձակուրդները 114-115 հոդ. նախատես-

ված հերթական և լրացուցիչ արձակուրդները հաշվի մեջ չեն մտնում:

120.— Յեթե աշխատողը տվյալ տարվա ընթացքում հերթական արձակուրդից չի ոգտվել և պատճառն ինքը չի յեղել և դրա փոխարեն հատուցում չի ստացել (հոդ. 91), հաջորդ տարին արձակուրդը պետք է յերկարացվի չստացած արձակուրդի ժամանակի չափով: Յրկու տարուց ավելի արձակուրդներ միացում թույլ չի տրվում:

12.— ԱՇԿԵՐՏՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ.

121. Աշկերտ ասելով հասկացվում են աշկերտության դպրոցներում ուսուցման բրիգադներում և արհեստանոցներում գտնվող անձինք այլև նրանք, վորոնք անհատապես սովորում են արտադրության ընթացքում՝ վորակյալ բանվորների ղեկավարությամբ:

122.— Աշկերտության ժամանակամիջոցն առանձին արհեստների համար սահմանում է ԱՍՖՍՀ Աշխատանքի Ժողովրդական Կոմիտարիատը Արհեստակցական Միությունների Անդրբլկովկասյան Խորհրդի և ԱՍՖՍՀ կազմի մեջ մշտնոց հանրապետությունների Լուսավորության Ժողովրդական Կոմիտարիատի համաձայնությամբ, բայց այդ ժամանակամիջոցը չորս տարուց ավելի չպետք է լինի ամենաբարձր վորակման համար:

123.— Աշկերտների քանակը, վոր սահման-

վում է հավաքական պայտանագիր կնքելիս, այլև պայմանագիր չկաձ դեպքում պակաս չպետք է լինի այն նորմաներից, վոր սահմանում են ԽՍՀՄ Աշխատանքի Ժողովրդական Կոմիտարիատը համապատասխանորեն Արհեստակցական Կենտրոնական Թյունների Համամիութենական Կենտրոնական Խորհրդի և Արհեստակցական Միությունների Անդրբլկովկասյան Խորհրդի և կենտրոնական տրետեսական մարմինների համաձայնությամբ, արտադրության տվյալ ճյուղի համար

124.— Աշկերտները վոչ մի այնպիսի գործի չպետք է գրվեն, վոր չի վերաբերում իրենց մասնագիտության ուսուցմանը:

125.— Ձեռնարկությունները պարտավոր են անհրաժեշտ միջոցներ ձեռք առնելու պատանիների ուսուցման գործը կանոնավոր հիմքերի վրա գնելու համար համաձայն այն վորոշումների, վոր հրատարակում են Ա.ԽՖՍՀ Աշխատանքի Ժողովրդական Կոմիտարիատը և Ա.ԽՖՍՀ կազմի մեջ մտնող հանրապետությունների Լուսավորության Ժողովրդական Կոմիտարիատը և պատշաձ դեպքերում, համապատասխան տնտեսական մարմինները:

126. Սահմանված ժամանակին այս կամ այն մասնագիտություն ավարտած աշակերտները յենթարկվում են քննության: Նրանց իրավունք է վերապահվում քննության յենթարկվելու նաև աշկարտության համար սահմանված ժամանակը լրանալուց առաջ:

127. ԽՍՀՄ Աշխատանքի ժողովրդական կոմիտեների և Ա.Ս.Ֆ.Ս.Մ. Աշխատանքի ժողովրդական կոմիտեների իրավունք և վերապահվում աշխերտության նորմաներին և կանոնների մասին պարտադիր վորոշումներ հրապարակելու:

128. Աշխերտության կանոնավոր գրվածքի վերահսկողությունն ու հսկողությունը գրվում և Աշխատանքի ժողովրդական կոմիտեների մարմինների վրա:

8. ԿԱՆԱՆՑ ՅԵՎ ԱՆՁԱՓԱՀԱՄՆԵՐԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔԸ.

129. Արգելվում և կանանց և տասնութից պակաս տարիք ունեցողների աշխատանքն առանձնապես ծանր և առողջության համար վնասակար արտադրություններում, ինչպես նաև նրանց ստորյիլըրյա աշխատանքը:

Առանձնապես ծանր և վնասակար աշխատանքների յուրացվել, ինչպես նաև ծանրություններ փոխադրելու առաջնությունը նորմաները, կանանց և պատանիների համար առանձին-առանձին սահմանում և ԽՍՀՄ Աշխատանքի ժողովրդական կոմիտեների և Ա.Ս.Ֆ.Ս.Մ. Աշխատանքի ժողովրդական կոմիտեների, համաձայնեցնելով Արհեստակցական Միությունների Համամիութենական Կենտրոնական Խորհրդի և Արհեստակցական Միությունների Անդրկովկասյան խորհրդի հետ:

130. Արգելվում և կանանց և տասնութից

պակաս տարիք ունեցողների գիշերային աշխատանքը:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.— ԽՍՀՄ Աշխատանքի ժողովրդական կոմիտեների և Ա. Ս. Ֆ. Ս. Մ. Աշխատանքի ժողովրդական կոմիտեների իրավունք և վերապահվում համապատասխանորեն, Արհեստակցական Միությունների Համամիութենական Կենտրոնական Խորհրդի և Արհեստակցական Միությունների Անդրկովկասյան Խորհրդի համաձայնությամբ թույլ տալու չափահաս կանանց գիշերային աշխատանքն արտադրության այն ճյուղերում, վորտեղ այդ առանձնապես անհրաժեշտ և:

131.*) Արգելվում և հղի և ստնտու կանանց գիշերային և արտաժամյա աշխատանքը:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.— Յոթժամյա բանվորական որվա անցած ձեռնարկություններում արգելվում և հղի կանանց գիշերային աշխատանքը, սկսած հղիության 6-րդ ամսից, նույնպես և ստն-

*) 131-րդ հոդ. շարադրված և Անդր. ԿԳԿ և Ա.Ս.Ֆ.Ս.Մ. ԳԿԽ 1930 թ. հուլիսի 13-ի վորոշմամբ հաստատված խմբագրությամբ (ՍՖԽՀ Ո. Ժ. 1930 թ. № 13, հոդ. 149):

տու կանանց աշխատանքը կերակրելու առաջին վեց ամսվա ընթացքում:
132. Ֆիզիքական աշխատանքով զբաղված կանայք աշխատանքից ազատվում են ծննդաբերությունից առաջ ութ շաբաթ և ծննդաբերությունից հետո ութ շաբաթ ժամանակով, իսկ գրասենյակային և մտավոր աշխատանքով զբաղվածները—ծննդաբերությունից առաջ վեց շաբաթ և ծննդաբերությունից հետո վեց շաբաթ (հոդ. 181.):

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.—Գրասենյակային և մշտավոր աշխատանքի այն զբաղմունքների ցուցակը, վորոնց համար նրանց առնաձնահատկությունների պատճառով մայրության առթիվ տրվող արձակուրդների ժամանակը սահմանվում և ծննդաբերությունից առաջ և հետո ութշաբաթան շաբաթ, հրատարակում և ԽՍՀՄ Աշխատանքի Ժողովրդական Կոմիտարիատը և ԱՍՖՆՀ Աշխատանքի Ժողովրդական Կոմիտարիատը:

133. Կանանց՝ նրանց հղիության հինգ լիարդ ամսից սկսած չի կարելի մշտական աշխատանքի վայրից դուրս գործուղվել առանց նրանց համաձայնության:

134. Ստնտու մայրերի համար բացի ընդհանուր ընդմիջումներից (հոդ. 100) պիտի սահմանվեն նաև լրացուցիչ ընդմիջումներ յերեխային կերակրելու համար: Ընդմիջումների ճիշտ ժամանակները սահմանվում են ներքին կարգի կա-

նոններով. կերակրելու ընդմիջումները պիտի տեղի ունենան առնվազն յերեք ու կես ժամը. մեկ անգամ, և նրանց տեղափոխվելուը կես ժամից պակաս չպետք է լինի:

Հիշյալ ընդմիջումները հաշվվում են աշխատանքի ժամանակի մեջ:

135. Արգելվում է տասնևվեց տարեկանից փոքրերին գործի ընդունել:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.—Բացառիկ դեպքերում աշխատանքի տեսուչներին իրավունք է վերապահվում ԽՍՀՄ Աշխատանքի Ժողովրդական Կոմիտարիատի և ԱՍՖՆՀ Աշխատանքի Ժողովրդական Կոմիտարիատի կողմից համապատասխանորեն Արհեստակցական Միությունների Համաժողովին և Կենտրոնական Խորհրդի և Արհեստակցական Միությունների Անդրկովկասյան Խորհրդի համաձայնությամբ հրատարակված հատուկ հրահանգի հիման վրա թույլ տալ տասնչորս տարեկանից վոչ պակաս փոքրահասակներին գործի ընդունել:

136. Տասնվեցից պակաս տարեք ունեցողների համար, վորոնք արդեն աշխատել են ձեռնարկության մեջ կամ նոր են ընդունվում 135-րդ հոդ. ծանոթության հիման վրա, չորս ժամվա աշխատանքի որ է սահմանվում:

137. Անչափահաս բանվորների նվազագույն քանակն արտադրության առանձին ճյուղերի համար սահմանվում է ԽՍՀՄ Աշխ. ժողկոմատի և

ԱՍՖԽՀ Աշխօղկումատի կողմից համապատասխանորեն Արհեստակցական Միությունների Համամիութենական Կենտրոնական Խորհրդի և Արհեստակցական Միությունների Անդրկովկասյան Խորհրդի համաձայնությամբ հրատարակվող առանձին վորոշումներով:

14. ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ.

138. Վոչ մի ձեռնարկություն չի կարելի բանալ, բանեցնել կամ մի այլ շենք փոխադրել առանց աշխատանքի տեսչության և սանիտարական արդյունաբերական ու տեխնիկական հսկողության մարմինների թույլտվության:

139. Բոլոր ձեռնարկություններն ու հիմնարկները պետք է անհրաժեշտ միջոցներ ձեռք առնեն աշխատանքի վնասակար պայմանները վերացնելու կամ նվազեցնելու և զժբախտության դեպքերը կանխելու, այլև աշխատանքների վայրը սանիտարական-առողջապահական պատշաճ լիճակի մեջ պահելու համար, համաձայն առանձին արտադրությունների վերաբերյալ ընդհանուր և հատուկ պարտադիր վորոշումների, վոր հրատարակում է ԽՍՀՄ Աշխատանքի Ժողովրդական Կոմիսարիատը և ԱՍՖԽՀ Աշխատանքի Ժողովրդական Կոմիսարիատը:

140. Մեքենաները, շարժասարքերն ու դադգյահներն աշխատանքի ընդմիջումների ժամանակ պիտի կանգնեցվեն բացի այն դեպքերից, — յերբ նրանց կանգնեցնելը տեխնիկական պայ-

մանների հետեանքով անկարելի չե կամ յերբ նրանք ծառայում են որպիսիության, ջուր դուրս տալու, լուսավորության համար և այլն:

141. Այն բոլոր աշխատանքների համար, վորոնք առանձնապես վնասակար են կամ ողի անընական բարեխառնության, խոնավության մեջ են կատարվում, կամ մարմինն աղտոտում են, այլ և հանրային առողջապահության նկատառումներով պահանջվող դեպքերում՝ բանվորներին ձեռնարկության հաշվով հատուկ հագուստ և նախազգուշական հարմարանքներ (ակնոցներ, դիմակներ, ռետպիրատորներ, սապոն և այլն) են տրվում, ԽՍՀՄ Աշխատանքի Ժողովրդական Կոմիսարիատի սահմանած աշխատանքների ցուցակի և նորմայի համաձայն:

142. Այն արտադրություններում, վորտեղ պրոֆեսիոնալ թունավորման վտանգ կա, բանվորներին վորպես հակաթույն՝ յուզեր կամ չե-վորներին վորպես հակաթույն՝ ԽՍՀՄ Աշխատանքի Ժողովրդական Կոմիսարիատի և ԱՍՖԽՀ տանքի Ժողովրդական Կոմիսարիատի սահմանած ցուցակներով և չափով: Այդ բաները տրվում են ձեռնարկության հաշվին:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.— Յեթե բանվորներին հատուկ հագուստ, նախազգուշական հարմարանքներ կամ հակաթույններ (հոդ. 141 և 142) չեն տրվում, կամ նրանք իրենք են ձեռք բերում այդ իրերը, ապա նրանց արժեքը հատուց-

վում ե բանվորներին փաստական
գներով:

143. ԱՍՖՍՀ Աշխատանքի ժողովրդական
Կոմիտեի Կոմիտեի և ԱՍՖՍՀ կազմի մեջ մտնող հան-
րապետությունների Աշխատանքի ժողովրդական
Կոմիտեի անդամներին ու նրանց տեղական մարմին-
ներին իրավունք է վերադրվում սահմանելու,
վոր առանձնապես վնասակար արտադրություն-
ներում կա՞ն ձեռնարկություններում գործի ըն-
դունվող բոլոր անձինք կամ բանվորների առան-
ձին խմբերը (կանայք և պատանիներ) անպատճառ
նախնական բժշկական քննություն չեն թարկվեն,
այլ և պարբերաբար վերաքննվեն:

144. ԱՍՖՍՀ Աշխատանքի ժողովրդական
Կոմիտեի Կոմիտեի իրավունք է վերադրվում Ար-
հեստակցական Միությունների Անդրկովկասյան
Խորհրդի համաձայնությունը արգելելու գիշերա-
շին Աշխատանքներին այն ձեռնարկություննե-
րում, վորտեղ այդ աշխատանքներն առանձնապես
անհրաժեշտ չեն և մասնավորապես վնասակար
են բանվորների առողջության համար:

145. Ձեռնարկությունները, հիմնարկները
ու տնտեսությունները պարտավոր են աչքի
ընկնող տեղերում կախ տալու բանվորների ու
ծառայողների աշխատանքի պաշտպանության
վերաբերյալ բոլոր գործող վորոշումներն ու կա-
նոնները և ԱՍՖՍՀ Աշխատանքի ժողովրդական
Կոմիտեի Կոմիտեի վորոշումներով սրա համար պա-
հանջվող մատյաններ պահելու:

146. Աշխատանքի ժողովրդական Կոմիտե-
ի Կոմիտեի յենթակա աշխատանքի տեսչություն,
տեխնիկական տեսչություն և սանիտարական
տեսչություն վրա պարտականություն է դրվում
հսկելու, վորպեսզի բոլոր հիմնարկությունները,
ձեռնարկները, տնտեսությունները և անձինք,
առանց բացառության, կատարեն այս որենսդրվե-
րով վորոշումները, բոլոր գեղեցիկները, հրա-
հանգներն ու կարգադրությունները և հավա-
քական պայմանագրերի այն մասը, վոր վերաբե-
րվում է աշխատավորների առողջության ու կյան-
քի պաշտպանությանը և աշխատանքի պայ-
մաններին:

147. Աշխատանքի տեսչներին վորոշ ժամա-
նակով ընտրվում են Արհեստակցական Միությու-
նների Խորհուրդները և հաստատվում են ԱՍՖՍՀ
կազմի մեջ մտնող հանրապետությունների Աշ-
խատանքի ժողովրդական Կոմիտեի Կոմիտեի:

148. 146-րդ հոդվածով մատնանշված նպա-
տակներն իրագործելու համար աշխատանքի
տեսչության մարմինները՝
ա) Այցելում են ամեն ժամանակ, թե ցե-
րեկ և թե գիշերը, իրենց շրջանի բոլոր ձեռ-
նարկությունները, հիմնարկներն ու տնտեսու-
թյունները և այն բոլոր վայրերը, վորտեղ աշ-
խատանք է կատարվում, այլ և նրանց առնթի-
բ բանվորների համար գոյություն ունեցող հիմ-
նարկությունները (բնակարան, հիվանդանոցներ,
մսուրներ, բաղնիքներ և այլն):

րանց ներկայացուցիչը լինելու աշխատանքի և կենցաղի վերաբերյալ բոլոր հարցերում:

152. Արհեստակցական (արտադրական) միությունները, վորոնք կազմվում են այս կազմակերպությունների համագումարների վորոշած հիմունքներով, յենթակա չեն ընկերությունների ու միությունների համար սահմանված վորևեզրանցման պետական հիմնարկներում, այլ զրանցվում են նրանց միավորող միջմիութենական կազմակերպություններում՝ արհեստակցական միությունների Համամիութենական համագումարների սահմանած կարգով:

153. Ամեն տեսակ այլ միություններ, վորոնք 152 հոդ. համաձայն զրանցվում են միջմիութենական մարմիններում, չեն կարող արհեստակցական (արտադրական) միություն կոչվել և այդպիսի միություն իրավունքներ վայելել:

154. Արհեստակցական (արտադրական) միություններն իրավունք ունեն

ա) գույք ձեռք բերելու և գույքի տիրելու, բ) ամեն տեսակ պայմանագրեր գործարքներ և այլ կնքելու գործող որենսդրություն հիման վրա:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.—Արհեստակցական (արտադրական) միություններին վերապահված բոլոր իրավունքները տալիս են նաև նրանց միջմիութենական միավորությունների վրա:

155. Բոլոր պետական մարմինները պար-

տավոր են ԱՍՖՆՀ կազմի մեջ մտնող հանրապետությունների հիմնական որենսդրերի (սահմանադրություն) համապատասխան հոդվածների համաձայն ամեն տեսակ աշակցություն ցույց տալու արհեստակցական (արտադրական) միություններին, նրանց սարքավորված շենքեր աշխատողներին, նաև փոստից, հեռագրից, հեռախոսից և հաղորդակցություն յերկաթուղային ու ջրային ճանապարհներից ոգտվելու արտոնություններ տալով:

156. Ձեռնարկություն, հիմնարկի կամ անտեսություն մեջ արհեստակցական միություն ըսկզբնական մարմինը բանվորների և ծառայողների կոմիտեն (գործարանային, հանքային, կառուցման, տեղական և այլն), կամ կոմիտեյին փոխարինող՝ միություն լիազոր պատվիրակը:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.—1. Տվյալ ձեռնարկություն, հիմնարկի կամ անտեսություն աշխատողների կոմիտեյի ընտրություն կարգը վորոշում է համապատասխան արհեստակցական (արտադրական) միությունը:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.—2. Ռազմական և ծովային զերատեսչության մեջ բանվորների և ծառայողների կոմիտեները վորոշում են նաև կազմակերպվում և գործում են հատուկ վորոշման հիման վրա, վորը հրատարակում է խՍՀՄ Աշխատանքի ժողովրդական կոմիտեի տը Համա-

միութենական Ռազմական Հեղափոխական Սորհրդի և արհեստակցական միությունների Համամիութենական կենտրոնական խորհրդի համաձայնությամբ:

157. Ձեռնարկություններում, հիմնարկներում, և տնտեսություններում բացի այս որեւէ գրքի 156-րդ հոդ. նախատեսվածից ու համապատասխան արհեստակցական (արտադրական) միության կողմից հաստատվածից, վոչ մի այլ կոմիտե չի կարող վստիել 158—160 հոդվածներով վերապահվող իրավունքները:

158. Կոմիտեյի (հոդ. 156) գործունեությունը առարկան է՝

ա) Իր միավորած բանվորների ու ծառայողների ներկայացուցիչը հանդիսանալ և նրանց շահերը պաշտպանել ձեռնարկություն, հիմնարկի ու տնտեսության վարչություն առաջ՝ աշխատողների աշխատանքի ու կենցաղի պայմանների վերաբերյալ հարցերում:

բ) Նրանց ներկայացուցիչը լինել կառավարական և հասարակական կազմակերպությունների առաջ:

գ) Հսկել, վորպեսզի ձեռնարկություն, հիմնարկի կամ տնտեսության վարչությունը ճշտությամբ կատարի աշխատանքի պաշտպանություն, սոցիալական ապահովագրություն, աշխատավարձի վճարման վերաբերմամբ որեւէքով սահմանված նորմաները, սանիտարիայի և անվտանգ

ության տեխնիկայի կանոնների և այլն, այլ և աշակցել աշխատանքի պաշտպանություն պետական մարմիններին:

դ) Միջոցներ ձեռք առնել բանվորների ու ծառայողների կուլտուրական ու նյութական վիճակը բարելավելու համար:

ե) Սշակցել պետական ձեռնարկությունների արտադրության նորմալ ընթացքին և համապատասխան արհեստակցական (արտադրական) միությունների միջոցով մասնակցել ժողովրդական տնտեսության կարգավորման ու կազմակերպման գործին:

159. Կոմիտեյի ընտրվելու և նրա գործունեությունը սկսվելու մասին տեղեկություն է տրվում վարչությունը:

Բանվորների և ծառայողների կոմիտեյի այն անդամների քանակությունը, վորոնք պիտի ազատվեն իրենց մշտական աշխատանքից՝ կոմիտեյում աշխատելու համար, սահմանվում է հետեվյալ նորմայով:

Աշխատողների թվի համեմատ ձեռնարկություն, հիմնարկի կամ տնտեսության մեջ ազատվում են վոչ ավելի քան՝

Մինչև 300 մ. 1 մարդ
300-ից մինչև 1000 մ. 2 մարդ աշխատանքի ամբողջ ժամանակի ընթացքում:

5000-ից ավելի մ. 5 մարդ

Կոմիտեյի անդամներին աշխատանքից ազատում է վարչությունը կոմիտեյի վորոշման հիման վրա:

160. Կոմիտեյի անդամները կոմիտեյում մշտապես ղրազվելու համար ազատվում են աշխատանքից և ստանում են իրենց վերականգնող աշխատավարձը, բայց համապատասխան տարիֆային կոպարից վոչ պակաս:

Կոմիտեյի ազատված անդամներին յերաշխիք և տրվում, վորը լիազորությունները վերջանալուց հետո նրանք կշարունակեն իրենց աշխատանքը տվյալ ձեռնարկության, հիմնարկի կամ տնտեսության մեջ, տնտեսություններից սուռջ յեղած վարձման պայմանագրի, ինչպես նաև պայմանագրի մեջ կոմիտեյում յեղած ժամանակի ընթացքում տեղի ունեցած փոփոխությունների հիման վրա:

Բանվորների և ծառայողների կոմիտեյի (գործարանային, հանքային, կառուցման, տեղական և այլն) անդամները, նույնպես և գնահատուկ կոնֆլիկտային հանձնաժողովների բանվորական մասի արձակուրդը, բացի աշխատանքի պայմանագրի դադարման ու լուծման (44 և 47 հոդ.) վերաբերյալ կանոնները պահպանելուց, կարող և տեղի ունենալ միայն համապատասխան արհեստակցական (արտադրական) միության համաձայնությամբ: 1928 թ. նոյեմբերի 20 (Ո. Ժ. 1928 թ. № 21 հոդ. 243):

161 *) Ձեռնարկության, հիմնարկի և տնտեսության վարչությունը վոչ մի արդեւք չպիտի հարուցի կոմիտեյի և միության նրանց ընտրող մարմինների (ընդհանուր և պատվիրակային ժողովներ) գործունեյության դեմ, լայց՝

ա) Ընդհանուր և պատվիրակային ժողովները, վորպես կանոն, տեղի պիտի ունենան աշխատանքի ժամերից դուրս. նրանք կարող են աշխատանքի ժամանակ տեղի ունենալ, յիրք ժողովը պիտական գործ և կատարում (բանվորների և դյուղացիների պատգամավորների խորհուրդների, սոցիալական անպահովագրության հիմնարկների ընտրություն) կամ յերբ արհեստակցական միությունների համագումարների ընտրություններ են կատարում: Ուրիշ բացառիկ դեպքերում այդ թույլ և տրվում միայն վարչության համաձայնությամբ: Նույն կանոնները կիրարկվում են նաև ցեխերում (համքարություններում) տեղի ունեցող ժողովների նկատմամբ:

բ) Կոմիտեյի նիստերը ևս, վորպես կանոն, տեղի յեն ունենում աշխատանքի ժամերից դուրս և միայն բացառիկ դեպքերում վարչության համաձայնությամբ կոմիտեյի բոլոր անդամները

*) 161-րդ հոդ. «Գ», «Դ», «Ե», «Զ» և «Է» կետերը շարադրված են Անդր. ԿԳԿ 1929 թվի սեպտեմբերի 19-ի վորդմամբ հաստատված խմբագրությամբ: (ԱՍՖՍՀ Ո. Ժ. 1929 թ. № 16 հոդ. 138):

կարող են այդ նխատերի համար ազատվել աշխատանքի ժամանակ:

դ) Վարձողները պարտավոր են տեղեկացրելու բանվորների և ծառայողների կոմիտեներին (գործարանային, տեղական և այլ կոմիտեներին) բանվորների ու ծառայողների առաջիկա վարձման մասին, այլ և գործի բնդուհեմած բանվորների ու ծառայողների մասին:

դ) Բանվորների և ծառայողների կոմիտեները, բանվոր կամ ծառայող վարձելու մասին տեղեկություն ստանալուց յերեք օրից վոչ ուշ իրավունք ունեն, յեթե վարձումը վարձողի կողմից աշխատանքի գործող որևէադրուեթյան կամ հավաքական պայմանագրի խախտումով և կատարվել, իրենց առարկությունները հայտնելու ավյալ աշխատողին գործի բնդուհեմու դեմ:

ե) Յեթե վարձողը համաձայն չլինի բանվորներէ և ծառայողների կոմիտեյի առարկություններին, վերջինն իրավունք ունի իր առարկությունը հայտնելու օրից սկսած յերեք օրվա ընթացքում առաջացած կոնֆլիկտը հանձնելու տեղական աշխատանքի բաժնին ի քննություն, իսկ այն վայրերում, վորտեղ աշխատանքի բաժիններ չկան, տեղական աշխատանքի տեսչություն:

Աշխատանքի բաժինը կամ աշխատանքի տեսչությունը կոնֆլիկտը պետք է լուծի համապատասխան հայտարարությունն ստացվելուց հետո յերեք օրվա ընթացքում: Վերոհիշյալ մար-

մինների վորոշումները համարվում են վերջնական և կարող են միայն հսկողության կաբողվ վերանայվել աշխատանքի վերադաս մարմինների կողմից:

զ) Հասարկւքների մասսայական կամ խմբական կրճատման դեպքում՝ վերացված պաշտոնների ցուցակը վարձողի կողմից պետք է հայտնվի բանվորների և ծառայողների կոմիտեյին՝ արձակելուց առնվազն յերկու շաբաթ առաջ:

է) Այն հիմնարկներում և ձեռնարկություններում, վորտեղ գործարանային և տեղական կոմիտեներ չեն հիմնված, նրանց իրավունքները («7» և «2» կետեր) իրագործում են պատշաճ խմբային կոմիտեները կամ արհեստակցական միությունների պատվիրակները:

162. Բանվորների և ծառայողների կոմիտեյի պահպանության միջոցները տալիս է ձեռնարկության, հիմնարկի կամ տնտեսության վարչությունը համապատասխան արհեստակցական միության հաստատած նախահաշվով վոչ ավելի, քան տվյալ հիմնարկի, ձեռնարկության կամ տնտեսության բանվորների ու ծառայողների ամբողջ աշխատավարձի 2 տոկ. հսկով:

163.—Կոմիտեն 162 հոդ. մատնանշված գույքները ծախսում և համապատասխան արհեստակցական միությունների մշակած կանոնների հիման վրա և չի կարող նրանց անմիջական նըպատակից դուրս գործադրել ուրիշ վորևէ կարիքների վրա:

164.—Արհեստակցական (արտադրական) միություններն իրավունքն ունեն ձեռնարկութեան, հիմնարկի կամ տնտեսութեան վարչությունից պահանջելու, վոր ժամանակին վճարեն կոմիտեյի պահպանութեան համար հատկացված միջոցները, այլ և համապատասխան հսկողություն ունենալու նրանց ստացվելու և ծախսելու վրա:

165.—Ձեռնարկություններին, հիմնարկներին և տնտեսություններին վարչությունը պարտավոր է կոմիտեյին ձրիաբար բնակարան տրամադրելու իր բոլոր սարքավորմամբ, վաւելիքով ու լուսավորութեամբ թե կոմիտեյի և թե նրա միավորում աշխատողների ընդհանուր ու պատվիրակային ժողովների համար. կոմիտեյի գործերով հիշյալ բնակարանի մուտքն ազատ է ամեն մեկի համար:

166.—Արհեստակցական միություններին վարչութեան անդամները, նրանց լիազորները հատուկ մոնղատներով, այլ և կոմիտեյի անդամները (հոգ. 151 և 156) իրավունք ունեն անարգել այցելելու տվյալ ձեռնարկութեան, հիմնարկի կամ տնտեսութեան բոլոր արհեստանոցները, ցեխերը, բաժանմունքները, լաբորատորիաները և այլն:

167.—Այս որհնագրքի 15-րդ և Ձեռնարկություններում, հիմնարկներում և տնտեսություններում գործող բանվորների և ծառայողների արհեստակցական (արտադրական) միությունների և նրանց մարմիններին մասին» գլխում սահ

մանված կանոնները խախտելու համար պատասխանատվություն է սահմանվում ԱՍՅՈՂ կազմի մեջ մտնող հանրապետությունների քրեական որհնագրքի համապատասխան հոդվածներով:

16.—**ԿՈՆՑԻԿՏԵՆԵՐԸ ԼՈՒԾՈՂ ՅԵՎ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՈՐԵՆՔՆԵՐԻ ԽԱՆՏՄԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾԵՐԸ ԳՆՆՈՂ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ**

168.—Աշխատանքի որհնքների խախտման վերաբերյալ գործերը, այլ և վարձու աշխատանքի կիրարկութեան հողի վրա ծագող բոլոր վեճերը լուծվում են կամ հարկադրական կարգով ժողպատարանների հատուկ նստաշրջաններում, կամ հաշտարար քննութեան կարգով—գնահատու կոնֆլիկտային հանձնաժողովներում, հաշտարար առյաններում և միջնորդ դատարաններում, վորոնք կազմակերպվում են կողմերի հավասար ներկայացուցչութեան հիմունքներով: Հիշյալ բոլոր հիմնարկությունները գործում են նրանցից յուրաքանչյուրի առանձին կանոնադրութեան հիման վրա:

169.—Աշխատանքի որհնագրքի, այլ և հավաքական պայմանագրի բոլոր խախտումները յեթե հետապնդելի են քրեական կարգով, քննվում են ժողովրդական դատարանի առանձին նստաշրջաններում: Վերջինները կազմվում են հետեւյալ ձեւով.—նախագահ ժողովրդական դատավորը և յերկու անդամ ԱՍՅՈՂ կազմի մեջ մտնող

նող համապատասխան հանրապետութեան Ժողովրդական Տնտեսութեան Գերագույն Խորհրդի մեկ ներկայացուցիչը և արհեստակցական կազմակերպութեան մեկ ներկայացուցիչը:

Ժողովրդական դատարանների հիշյալ նշանաշարժաններում կարող են քննվել նաև վարձողների և բանվորների ու ծառայողների միջև ծագած բոլոր անհատական և խմբական վեճերը, յեթե այդ վեճերը հաշտարար ատյաններ չեն ուղարկված:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.—Ժողովրդական դատարանի աշխատանքային նստաշրջաններին քննութեան յեթեակ չեն աշխատողներին արձակելու և նրանց պաշտոնը վերականգնելու վերաբերյալ այն գործերը, վորոնք նախատեսված են Աշխատանքի Որենսգրքի 172—2 հոդ. «Ձ» կետով: 1928 թ. նոյեմբերի 20 (Ո. Ժ. 1928 թ. № 31 հոդ. 243):

170.—Հաշտարար ատյաններում և միջնորդ դատարաններում կարող են քննվել՝

ա) Հավաքական պայմանագրեր կամ տարի ֆային համաձայնութեաններ կնքելուն, կատարելուն, մեկնաբանելուն և փոփոխելուն վերաբերող վեճերը:

բ) Այն բոլոր վեճերը, վորոնք ծագում են կողմերի միջև աշխատանքի պայմանագրի առթիվ այն դեպքում, յերբ կողմերն այդ քննու-

թեան համար տալիս են իրենց համաձայնութեանը, բացի 169-րդ հոդ. առաջին մասով նախատեսված վեճերից:

171.—Հաշտարար ատյաններին հանձնվում և կողմերի համաձայնութեամբ հավաքական պայմանագրերի կիրարկութեան հետ կապված գործերը հաշտարար ատյանն ընդունում և միայն զնահատուկոնֆլիկտային հանձնաժողովում քննվելուց և լուծում չստանալուց հետո: Հաշտարար ատյանում գործերը վճռվում են բացառապես կողմերի համաձայնութեամբ:

Միջնորդ դատարանին կողմերի փոխադարձ համաձայնութեամբ հանձնվում են թե այն գործերը, վորը քննել և հաջորդաբար ատյանը և թե այն գործերը, վորը նա չի քննել: Պետական հիմնարկներում ու ձեռնարկութեաններում կոնֆլիկտ ծագելիս՝ Աշխատանքի Ժողովրդական Կոմիտեի տի մարմինները հավաքական պայմանագրերի (տարիֆային համաձայնութեանների հոդի վրա) ծագած վեճերը լուծելու համար կողմերից մեկի արհեստակցական միութեանների կամ բետական հիմնարկների (ձեռնարկութեանների) պահանջմամբ կազմակերպում են միջնորդ դատարաններ. այս դեպքերում միջնորդ դատարանը կողմի համար պարտադիր և: Պետութեան ապակողմի համար սպասուսցող սուր կոնֆլիկտների հոլութեանը սպասուսցող սուր կոնֆլիկտները կարող են նշանակվել պետական գերագույն մարմինների (Անտակվի պետական գերագույն Գործադիր Կոմիտեի կառավարան կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեի)

տեյի, ժողովրդական Կոմիտեների խորհրդի յեւ
ԱՍՖՆՀ Գերագույն տնտեսական խորհրդի յեւ
ԱՍՖՆՀ կազմի մեջ մտնող հանրապետութեան
ներկէնարոնական Գործադիր կոմիտեների, ժո-
ղովրդական Կոմիտեների խորհուրդներէ և տն-
տեսական խորհրդակցութեաններէ) առանձին
վորոշումով: 1926 թ. դեկտեմբերի 27-ի. (Ո. Ժ.
1927 թ. № 1 հոդ. 4*):

172.—Գնահատու-կոնֆլիկտային հանձնա-
ժողովների իրավասութեանն և վերաբերումը—
ա) Հաւաքական պայմանագրով կամ որեւ-
քով նախատեսուած դեպքերում և սահմաննե-
րում, արտադրանքի նորմաների, ըստ գործաւար-
ձային գնահատումների, աշխատանքների և պաշ-
տոնների ըստ սակագնացակային կարգերի բա-
ժանման հաստատելը, նորմալ խտանի տոկոսի,
ալլ նոր պայմանների սահմանելը, նաև այն հար-
ցերի վորոշելը, վորոշեք որեւքով կամ հաւաքա-
կան պայմանագրով պատկանում են հատկապես
գնահատու- կոնֆլիկտային հանձնաժողովների
իրավասութեանը:

բ) Աշխատանքի որեւքների, հաւաքական
և աշխատանքային պայմանագրերի և նեքքին
կարգապահութեան կանոնների կիրարկութեան
դեկտեմբերի 27-ի. (Ո. Ժ. 1927 թ. № 21, հոդ. 243):

* 172.—174.— 1 հոդովները շարադրւած են Անդր.
Կ. Գ. 1928 թ. նոյեմբերի 2-ի վորոշմամբ հաստատուած
խմբագրութեամբ: (ԱՍՖՆՀ Ո. Ժ. 1927 թ. № 21, հոդ. 243):

մեջ ծագող բոլոր կոնֆլիկտների լուծումը:

ԾԱՆՈԹ ՈՒԹՅՈՒՆ.— Գնահատու-կոնֆլիկ-
տային հանձնաժողովներն իրավունք
չունեն հաւաքական պայմանագրերի
պայմանները փոփոխող, լրացնող կամ
վերացնող վորոշումներ արձակելու,
յեթե հաւաքական պայմանագրում
այդպիսի իրավունք հատկապես չի
հիշատակուած:

172—1 Գնահատու-կոնֆլիկտային հան-
նաժողովների իրրև հիմնական նախնական առ-
յանների, պարտադիր քննութեան յենթակա յեն
հետեւյալ հարցերին վերաբերող կոնֆլիկտները.—
ա) Այլ աշխատանքի փոխադրելու և փո-
խադրութեան հետ կապուած աշխատավարձի
պահպանման կամ արձակման նպատակով

բ) Նորմաների թերարտագրելիս—վարձատը-
րելու մասին:

գ) Անպահաքութեան դեպքում և պարտա-
կանութեանները չկատարելու համար արձակելու
մասին:

դ) Աշխատողին պատկանող գործիքի ոգ-
տագործութեան փոխհատուցման մասին:

ե) Հատուկ հագուստ և հատուկ սնունդ տա-
լու, իսկ պատշաճ դեպքերում զրանց համար դը-
րամական փոխհատուցում տալու մասին:

զ) Կրճատ բանվորական որ և յերկարաց-
րած արձակուրդ կիրառելու մասին:

ե) Փոխարինման ժամանակ տարբեր վորահուսի աշխատանքներ կատարելիս վարձատրելու մասին:

ը) Պարապուրդի հատուցման մասին:

թ) Գործավարձային պատվերի նախապատրաստվելու համար հատուցում տալու մասին:

ժ) Չավարտված գործավարձային պատվերի վարձատրության մասին:

ի*) ՆՍՀՄ Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեի և Ժողովրդական Կոմիսարներին Նոյեմբերի 1929 թ. հունիսի 12-ի՝ վարձողներին վնաս հասցնելու համար բանվորների և ծառայողների նյութական պատասխանատվության վերաբերյալ վորոշման 4-րդ հոդվածով նախատեսված դեպքերում աշխատողներին աշխատավարձից հանուրդ կատարելու և խոտանի հատուցման մասին:

լ) Աշխատանքից հեռացած լինելու ժամանակամիջոցի վարձատրության մասին:

կ) Չտրված արձակուրդի համար դրամական փոխհատուցում տալու մասին:

ձ) Փորձարկման ժամանակի վարձատրության մասին:

զ) Աշխատողին հասանելիք պրեմիայի չափի մասին:

հ) Արտաժամյա աշխատանքների վարձատրության մասին:

172—1 հոդ. «Ի» կետը չարադրված և Անդր. ԿԳԿ 1929 թ. հոկտեմբերի 10-ի վորոշմամբ հաստատված խմբավորությամբ (ԱՍՖՆՀ Ո. Ժ. 1929 թ. № 20—հ, 202)

ձ) Աշխատանքային պայմանագիրն աշխատողի կողմից վարձողի մեղքով լուծվելու դեպքում արձակման նպաստ վճարելու մասին:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.— Գնահատուկոնֆլիկտային հանձնաժողովների, իբրև հիմնական նախնական ատյանի պարտադիր քննության յենթակա կոնֆլիկտողի շարքը կարելի չե դասել, բացի նաև հոդվածներով նախատեսված նախատեսվածներ, իբրև կոնֆլիկտների, վորոնց լուծումը մերձավոր հանգամանքների և կոնֆլիկտի պայմաններին նաև ձեռնարկելու յան, հիմնարկի կամ կազմամակերպության աշխատանքի առանձնահատկությունների հաշվառում և պահանջում:

Վերոհիշյալ կոնֆլիկտների տեսակները հիմնարկների, ձեռնարկությունների և կազմակերպությունների նկատմամբ վորոշում և Ա. Ս. Ֆ. Ս. Հ. Աշխատանքի ժողովրդական կոմիսարիատը, համաձայնեցնելով ժողովրդական Տնտեսության Գե. աղույն Նոյեմբերի և Արհեստակցական Միությունների Անդրկովկասյան Նոյեմբերի հետ:

Մնացած բոլոր կոնֆլիկտների առթիվ, բացի այս հոդվածով նախատեսվածներից, աշխատողը կարող և իր

ընտրութեամբ դիմել կամ գնահատու-
կոնֆլիկտային հանձնաժողովին և
կամ Ժողովրդական Դատարանի Աշխա-
տանքային նստաշրջանին:

172. — 2 Գնահատու կոնֆլիկտային հանձնա-
ժողովի իրավասութեան յենթակա չեն՝

ա) Աշխատողների հետ կնքած աշխատան-
քային պայմանագրերն արհեստակցական միու-
թեան պահանջով լուծելու գործերը:

բ) Աշխատավարձի պետական չափավորման
կարգով սահմանված պաշտոնային զբույժների
փոփոխութեան և հաստիքների փոփոխման հար-
ցերը:

գ) Աշխատողների և վարձողների միջև բը-
նակելի շենքեր տրամադրելու և բաշխելու, աշ-
խատողների կենցաղային կարիքները բավարա-
րելու և այլ հողի վրա ծագած հավաքական և աշ-
խատանքային պայմանագրերով սահմանված
պարտականութեաններէջ չբխող կոնֆլիկտները:

դ) Ժողովրդական դատարանի աշխատան-
քային նստաշրջանի, հաշտարար ատյանի կամ
միջնորդ դատարանի կողմից լուծված աշխա-
տանքային գործերը, նաև այդ մարմինների քն-
նութեան հանձնված աշխատանքային գործերը:

ե) Կարգապահական տուժանքների վերա-
բերյալ գործերը ստորադասութեան կարգով:

զ) Բոլոր ձեռնարկութեանների, հիմնարկների
(դրանց թվում և մասնավոր) այն աշխատողնե-
րի արձակման և պաշտոնում վերականգնելու

գործերը, վորոնք ոգտվում են աշխատողներ վար-
ձելու և արձակելու իրավունքից, ինչպես յեվ
կոոպերացիայի և հասարակական ձեռնար-
կութեանների ու հիմնարկների այն տեսակի
կութեանների ու հիմնարկների գործերը, վո-
պատասխանատու աշխատողների գործերը, վո-
րոնց ցուցակը սահմանված է ինչ Միութեան
Աշխատողների և Անդրկովկասյան Աշխատող-
մատի կողմից, վորը համաձայնեցված է Համա-
միութենական պրոֆմիութեանների խորհրդի և
Անդրկովկասյան պրոֆմիութեանների խորհրդի
հետ: *)

է) *) Այն անձանց արձակման և պաշտո-
նում վերականգման գործերը, վորոնք արձակ-
վել են պետական, կոոպերատիվ և հասարակա-
կան ձեռնարկութեաններից և հիմնարկներից
բանվորա - զյուզացիական տեսութեան մարմին-
ների պահանջմամբ, համաձայն գործող որենքնե-
րի: **)

ՏՄՆ ՈԹՈՒԹՅՈՒՆ. — Այս հոդվածի «2»
հետում մատնանշված աշխատողների

*) 172. — 24 հոդ. «2» կետը շարադրված է
Անդր. ԿԳԿ 1929 թ. նոյեմբերի 18-ի վորոշմամբ
հաստատված խմբագրութեամբ (ԱՍՅՆՀ Ո. Ժ.
1929 թ.):

**) 172. — 2 հոդ. «է» կետը շարադրված է
Անդր. ԿԳԿ (№ 22, հոդ. 211) 1929 թ. վորոշմամբ
հաստատված խմբագրութեամբ (ԱՍՅՆՀ Ո. Ժ.
1929 թ. № 22, հ. 211)

պաշտոնը վերականգնելու հարցերը քննում են քսատտորդատուության բացառապես վերադաս մարմիններն ու անձինք: Այդ աշխատողներին հարկադիր պարապուրդի ժամանակի համար վարձատրելու և այլ աշխատողների պաշտոնը վերականգնելու և արձակելու վերաբերյալ վորոշումները վարձողի կողմից չկատարելու հետևանքների, նաև այլ աշխատողների արձակման վերաբերյալ գործերը՝ անկանոն կերպով արձակվածներին վերականգնելու կապակցությամբ, լուծվում են ԽՍՀՄ Աշխատանքի ժողովրդական կոմիտեի հրահանգների հիման վրա:

Այս հոդվածի «է» կետում մատնանշված աշխատողների նկատմամբ բոլոր վերոհիշյալ հարցերը լուծվում են ԽՍՀՄ Բանվորա-գյուղացիական Տեսչության Ժողովրդական կոմիտեի հրահանգների համաձայն: *)

173. Գնահատու-կոնֆլիկտային հանձնաժողովների, հաշտարար ատյանների և միջնորդ

*) 172. Հովածի ծանոթությունը շարադրված է Անդր. ԿԳԿ 1929 թ. նոյեմբերի 18-ի վորոշմամբ հաստատված խմբագրությունում (1929 թ. Ո. Ժ. № 22, հոդ. 211):

հաշտարանների վճիռները վերջնական են և վորեն հաստատության կարիք չունեն:

Հիշյալ վճիռները կարող են վերացնել միայն աշխատանքի մարմինները՝ հսկողության կարգով:

174. Վարձողի կողմից գնահատու-կոնֆլիկտային հանձնաժողովներին, հաշտարար ատյանների և միջնորդ հաշտարաններին այն վճիռները չկատարելու դեպքում, վորոնց համաձայն հոգու աշխատողների կամ արհեստակցական միությունների կողմից գումար է վորոշված, այդ վրվորդ դրամական գումար է վորոշված հարկադրական ճիռներն ի կատար են ածվում հարկադրական կարգով աշխատանքի մարմինների կողմից արբված փաստաթղթերով, վորոնք կատարողական թերթի ուժ ունեն:

Այդ դեպքերում աշխատանքի մարմինները միաժամանակ վորոշում են վարձողին քրեական պատասխանատվության յենթարկելու հարցը:

174-1 Վարձողի կողմից գնահատու-կոնֆլիկտային հանձնաժողովներին, հաշտարար ատյանների և միջնորդ հաշտարաններին այն վճիռները չկատարելու դեպքում, վորոնց համաձայն հոգու աշխատողներին կամ արհեստակցական միություններին գումարները ճշտորեն վորոշված չեն, հաշտարար վորոշում է աշխատանքային այդ գումարները վորոշում է համեմատ, վորից նստաշրջանը հիշյալ վճիռների համեմատ, վորից հետո այդ վճիռներն ի կատար են ածվում հարկադրական կարգով աշխատանքային նստաշրջանի կողմից արբված կատարողական թերթերով:

17. ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԻԱԿԱՆ ԱՊՍՆՈՎԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

175. Սոցիալական ապահովագրությունը տարածվում է վարձու աշխատանքով զբաղված բոլոր անձանց վրա, վորտեղ ել զբաղված լինեն նրանք—պետական, հասարակական, կոոպերատիվ, կոնցեսիոն, վարձակալական, խառը կամ մասնավոր ձեռնարկություններում, հիմնաբեկներում կամ տնտեսություններում և թե մասնավոր անձանց մոտ, անկախ նրանց կատարած աշխատանքի ընդլայնից ու անվտանգությունից և նրանց վարձատրելու յեղանակից:

176. Սոցիալական ապահովագրությունն ընդգրկում է.—

ա) Բժշկական ոգնություն հասցնելը,
բ) Աշխատունակությունը ժամանակավորապես կորցնելու դեպքում (ընդհանուր հիվանդություն, պրոֆեսիոնալ հիվանդություն, հաշմանդամություն, հղիություն և ծննդաբերություն, կարանտին և ընտանիքի հիվանդ անդամի խնամքը) նպաստներ տալը: 1928 թ. մարտի 26-ի Ո. Ժ. 1928 թ. № 9, հոդ. 92):

գ) Գործազրկության դեպքում նպաստներ տալը:

դ) Հաշմանդամության դեպքում նպաստներ տալը:

ե) Վարձու աշխատողների ընտանիքի անդամներին նպաստներ տալը նրանց կերակրողի մահվան կամ անհայտ բացակայության դեպքում:

177.— Սոցիալական ապահովագրությունն իրագործելու համար սահմանվում են ապահովագրական վճարներ աշխատավարձի վորոշ տոկոսների չափով: Ապահովագրական վճարների չափը սահմանվում է Համամիութենական որոշագրությամբ ձեռնարկության վնասակարության ատրիանի համեմատ:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.—Ապահովագրական ֆոնդերը զբաղվում են բանվորների և ծառայողների ապահովության կարիքների համար՝ առանց վորեվե ալ կարիքների վրա ծախսելու իրավունքի:

178.— Ապահովագրական վճարները մուծում են այն ձեռնարկությունները, հիմնաբեկները, տնտեսությունները կամ անձինք, վորոնք վարձու աշխատանք են կիրառելում, առանց ապահովագրվողին հարկելու իրավունքի և առանց նրանց աշխատավարձից դուրս գալու:

179.— Բոլոր ապահովագրվածներն իրենց աշխատունակությունը ժամանակավորապես կորցնելու դեպքում, ինչ պատճառով ել վոր այդ տեղի ունենա (176 հոդ. «Բ» կետ), ապահովվում են նպաստներով, վարձու աշխատանքից ստացած լրիվ աշխատավարձի չափով, 186 հոդ կարգով սահմանված բացառություններով: (1928 թ. մարտի 26—Ո. Ժ. 1928 թ. № 9, հոդ. 92):

180.— Ժամանակավոր աշխատունակության առթիվ նպաստները սրվում են աշխատունակությունը կորցնելու որից մինչև աշխատունակությունը կորցնելու որից:

թյունը վերականգնելու կամ հաշմանդամությունը հաստատվելու որը:

181.—*) Հղիություն ու ծննդաբերություն առթիվ նպաստներն ապահովագրվածներին տրվում են այս որոշմամբ 132 հոդ. և նրա ծանոթությունը սահմանված արձակուրդի ամբողջ տեւողությունը ընթացքում:

182. Վերացված է Անդր. ԿԳԿ 1928 թ. մարտի 26-ի վորոշմամբ (Ո. Ժ. 1928 թ. № 9, հոդ. 92):

183.—**) Բացի 181-րդ հոդ. մատնանշված նպաստից՝ յերեխա ծնվելու առթիվ նպաստներ են տրվում վարձու աշխատանքով զբաղված կանանց, նույնպես և վարձու աշխատանքով զբաղված անձանց կանանց, 186—1 հոդ. սահմանված բացառություններով:

184.—***) Թաղման նպաստները տրվում են՝ թե վարձու աշխատանքով զբաղված անձի մահվան առթիվ և թե նրա խնամքի առի՝ գտնվող նրա ընտանիքի անդամներին մահվան դեպքում:

*) 181-րդ հոդվ. շարադրված է Անդր. ԿԳԿ 1928 թ. նոյեմբերի 10-ի վորոշմամբ հաստատված խմբագրությունը: (Ո. Ժ. 1928 թ. № 21, հոդ. 245):

**) 183 և 184—1 հոդվածները շարադրված են Անդր. ԿԳԿ 1930 թ. հունիսի 3-ի վորոշմամբ հաստատված խմբագրությունը: (Ո. Ժ. 1930 թ. № 11 հոդ. 121):

***) 184-րդ հոդ. շարադրված է Անդր. ԿԳԿ 1928 թ. մարտի 26-ի վորոշմամբ հաստատված խմբագրությունը: (ԱՍՖՆՀ Ո. Ժ. 1928 թ. № 9, հոդ. 92,)

Առաջին դեպքում նպաստը տրվում է ամենամոտիկ ազգականներին, վորոնք կատարել են թաղման ծախսերը, իսկ յերկրորդ դեպքում իրեն՝ վարձու աշխատանքով զբաղված անձին:

184.—1 Աշխատանքի որոնողների 183 և 184 հոդվածներում մատնանշված նպաստները ստանալու իրավունք են վայելում նաև գործազրկության նպաստ ստացող գործազուրկները (185) և նրանց ընտանիքի անդամները՝ ինչպես նաև սոցիալական ապահովագրության կարգով ապահովված աշխատանքի հաշմանդամները և նրանց ընտանիքի անդամները, վորոնք զրկվել են իրենց կերակրողներից: (տես 114-րդ էջի ***) ծան.)

185.—*) Գործազրկության նպաստը տրվում է միայն այն գործազուրկներին, վորոնք անցյալում վարձու աշխատանք են կատարել:

186.—**) ԽՍՀՄ Աշխատանքի Ժողովրդական Կոմիտեի առիկից՝ Սոցիալական Ապահովագրության Միութենական Պորհուրդը սահմանում է.—

ա) Ժամանակավոր անաշխատունակության

*) 185-րդ հոդվածը շարադրված է Անդր. ԿԳԿ 1930 թ. հունիսի 3-ի վորոշմամբ հաստատված խմբագրությունը: (ԱՍՖՆՀ Ո. Ժ. 1930 թ. № 11, հոդ. 121):

**) 186-րդ հոդվածը շարադրված է Անդր. ԿԳԿ 1928 թ. մարտի 26-ի վորոշմամբ հաստատված խմբագրությունը: (ԱՍՖՆՀ Ո. Ժ. 1928 թ. № 9, հոդ. 92):

նպաստների հաշվարկման կարգը:

բ) Վերացված է 1928 թ. նոյեմբերի 10-ին (Ո. Ժ. 1928 թ. № 21, հոդ. 245):

գ) Ժամանակավոր անաշխատունակության նպաստներ տալու առանձին պայմանները, այդ նպաստների չափը և վճարելու տեւողությունը՝ վոչ ամբողջ տարին կատարվող կամ ժամանակավոր բնույթ կրող աշխատանքներում զբաղված անձանց նկատմամբ:

դ) 183 և 184 հոդվածներով մատնանշված նպաստների տալու պայմանները, այդ նպաստների նորմաները, նպաստների ժամկետը, նաև ընտանիքի այն անդամների շրջանը, վորոնց թաղման համար տրվում է նպաստը և այն ամենամոտիկ աղբակայանների շրջանը, վորոնք իրավունք ունեն վարձու աշխատանքով զբաղված անձի թաղման համար վորոշված նպաստն ստանալու:

ե) 183 հոդ. նախատեսված դատումի մաքսիմումը:

զ) Գործադրկության նպաստներ տալու պայմանները, այդ նպաստների չափը և նրանց վճարելու սահմանային ժամկետը:

է) Ընդհանուր պայմանները և նպաստներին զբաղվելու կարգը:

186—1 ԽՍՀՄ Աշխատանքի Ժողովրդական Կոմիսարիատին կից՝ Սոցիալական Ապահո-

վագրության Միութենական Խորհուրդը սահմանում է.—*)

ա) Հղիության և ծննդաբերության նպաստներ ստանալու համար վարձու աշխատանքի վորոշ (սակայն մեկ տարուց վոչ ավելի) ստաժի պահանջը և այդ ստաժը հաշվելու կարգը:

բ) Ժամանակավոր անաշխատունակության նպաստների սահմանային գումարը՝ Սոցիալական ապահովագրության միջոցների պակասության դեպքում նա իրավունք ունի այդ նպաստի չափը իջեցնելու, սակայն դատումի մեկ յերրորդից վոչ ավելի թիւ ամբողջ ԽՍՀՄ Միության և թիւ առանձին շրջանների կամ ապահովագրվածների առանձին կարգերի նկատմամբ:

գ) Ժամանակավոր անաշխատունակության նպաստը հաշվելու կարգը և ժամանակավոր անաշխատունակության շրջանում աշխատանքից ազատելու կարգը:

դ) Յերկու ծնողների կամ նրանցից յուրաքանչյուրի դատումի, թոշակի կամ այլ յեկամուտների սահմանային չափը, վորի Ժամանակ յերեխա ծնվելու առթիվ սահմանված նպաստներն ըը չեն տրվում, նույնպես և այդ նպաստներն ստանալու համար վարձու աշխատանքի վորոշ (սակայն մեկ տարուց վոչ ավելի) ստաժի պա-

*) 186—1 հոդ. շարագրված է Անդ. ԿԳԿ 1930 թ. հունիսի 3-ի վորոշմամբ հաստատված խմբագրությամբ: (ԱՍՖՆՀ Ո. Ժ. 1930 թ., № 11, հոդ. 121):

հանջը և նրա հաշվելու կարգը:

ե) Յերեսա ծնվելու առթիվ սահմանված նպաստները տալու պայմանները, այդ նպաստների տեսակները և նորմաները՝ ապահովագրվածների առանձին կարգերի և նրանց կանանց համար, նույնպես և կերակրելու նպաստ տալու տեխնոլոգիաներ:

զ) Թաղման նպաստ տալու պայմանները, ապահովագրվածների առանձին կարգերի և նրանց ընտանիքների համար վերոշված նպաստների նորմաները, ընտանիքի այն անդամների շրջանը, վրոնց թաղման համար տրվում և նրա պատճը, և այն անձանց շրջանը, վրոնք իրավունք ունեն իրեն՝ ապահովագրվածի, գործադուրկի կամ թողնակառուի թաղման համար սահմանված նպաստ ստանալու:

է) Գործադրկության համար նպաստ տալու պայմանները, գործադուրկների առանձին կարգերի համար սահմանված այդ նպաստների նորմաները և վճարելու սահմանային ժամկետը, նույնպես և գործադրկության նպաստ ստանալու համար՝ վարձու աշխատանքի վրոն ստաժի պահանջը և այդ ստաժը հաշվելու կարգը:

187.—*) Հաշմանդամության դեպքում սո-

*) 187 և 187—1 հոդվածները շարադրված են Անդր ԿԳԿ 1930 թ. հունիսի 6-ի վրոնդամբ հաստատված խմբագրությամբ (ԱՍՖՆՀ Ո. Ժ. 1930 թ. № 11, հոդ. 121):

ցիալական ապահովագրության իրավունք են վայելում:

ա) Այն անձինք, վրոնք իրենց աշխատունակությունը կորցրել են վարձու աշխատանքի կամ պրոֆեսիոնալ հիվանդության կապակցությամբ առաջացած դժբախտ դեպքի հետևանքով, անկախ աշխատանքի ստաժից, նույնպես և այն անձինք, վրոնք խեղում են ստացել կուրակային բուժության հետևանքով:

բ) Այն անձինք, վրոնք իրենց աշխատունակությունը կորցրել են այլ պատճառների հետևանքով, անաշխատունակությունը հաստատվանքով, անաշխատունակությունը հաստատվելու որը քսան տարեկան դառնալու դեպքում, բանվորների համար մեկից մինչև ութ տարվա և ծառայողների համար մեկից մինչև տասներկու տարվա վարձու աշխատանքի ընդհանուր ստաժի առկայությամբ, նայած տարիքին, իսկ այդ որը վերոհիշյալ տարիքին հասած լինելու դեպքում— անկախ վարձու աշխատանքի տեխնոլոգիանից:

187.—1 Ծերության պատճառով, անկախ աշխատունակության գրությունից, ապահովության իրավունք են վայելում. —

ա) Հանքային, մետաղի (վրոնց թվում ելեկտրոարդյունաբերության), քիմիական, մանածագործական, պոլիգրաֆիական, ապակուհեմապակու, ծխախոտի-մախոտիկայի արդյունաբերության բանվորները:

բ) Յերկաթուղային և ջրային տրանսպորտի բանվորները:

Ծերութեան առթիւ ապահովութեանն այլ ճյուղերի բանվորներին, ինչպէս և ծառայողներին վրա տարածում է սոցիալական ապահովագրութեան Միութենական Խորհուրդը:

188. Վարձու աշխատանքի ընդհանուր ստաժը, վորն այլ պատճառներից առաջացած (կետ «բ» 187 հոդ.) հաշմանդամութեան դեպքում ապահովութեան իրավունք է տալիս, այդ ստաժը հաշվելու կարգը, նույնպէս և համապատասխան դեպքերում, աշխատանքի հաշմանդամներին ապահովելու նորմաներն ու ձեւերը սահմանում է ԽՍՀՄ Աշխատանքի Ժողովրդական կամիսարիատին կից Սոցիալական Ապահովագրութեան Միութենական Խորհուրդը, նկատի ունենալով այդ հաշմանդամների տարիքը, հաշմանդամութեան աստիճանը և նյութական դրութեանը:

188—1*) Վարձու աշխատանքի ընդհանուր ստաժը, վորը ծերութեան առթիւ ապահովութեան իրավունք է տալիս (187—1 հոդ.) սահմանվում է. ա) Այն աղամարդկանց համար, վորոնք մինչև վարձու աշխատանքը թողնելը հասել են վաթսուներեք տարեկան հասակին և վորոնք վարձու աշխատանքով զբաղվել են ընդհանուր առմամբ քսան և հինգ տարուց փնչ պակաս:

*) 188—1, 188—2, 189, 189—1, 189—2, 189—3, 189—4, 189—5 հոդվածները շարադրված են Անդր ԿԳԿ 1930 թ. հունիսի 3-ի վորոշմամբ հաստատված խրադրութեամբ (Ո. Ժ. 1930 թ. № 11, հոդ. 121):

բ) Այն կանանց համար, վորոնք մինչև վարձու աշխատանքը թողնելը հասել են հիսուն և հինգ տարեկան հասակին և վորոնք վարձու աշխատանքով են զբաղվել ընդհանուր առմամբ քսան տարուց փնչ պակաս:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.— Ստորյերկրյա աշխատանքներում զբաղված այն անձանց համար, վորոնք մինչև աշխատանքը թողնելը հասել են հիսուն տարեկան հասակին, աշխատանքի ստաժը ընդհանուր առմամբ պետք է քսան տարուց պակաս չլինի, վորից 10 տարուց փնչ պակաս ստորյերկրյա աշխատանքներում:

188—2 Սոցիալական Ապահովագրութեան Միութենական Խորհուրդին իրավունք է վերապահվում 188—1 հոդ. չնախատեսված և վնասակար արտադրութեաններում զբաղված անձանց համար ինչեցեցիկ սահմանված ստաժն ու տարիքը, ինչպէս նաև վարձու աշխատանքի ընդհանուր ստաժը սահմանելու իրավունք այն ճյուղերում, վորտեղ ծերութեան առթիւ ապահովութեանը կիրառվում է կենսաթոշակի իրավունք ձեռք բերու համար:

189. Վարձու աշխատանք կատարող անձանց ժանձան կամ պատշաճ յեղանակով վաճառողված անհայտ բացակայութեան դեպքում, նույնպէս և կուլակային բռնութեան հետևանքով մահանալու դեպքում սոցիալական ապահովութեանն են վայել:

լում ընտանիքներին՝ մահացածի կամ անհայտ բացակայողի խնամքի տակ գտնվող հետևյալ անգամները.

ա) Տասնվեց տարին չլրացրած զավակները, յեղբայրները և քույրերը, իսկ ուսումնական հաստատություններում սովորողները մինչ տասնութ տարին լրացնելը:

բ) Թեպետ և տասնվեց կամ ասնութ տարին լրացած, սակայն մինչև այդ տարիքին հասնելը աշխատունակությունը կորցրած զավակները, յեղբայրներն ու քույրերը:

գ) Անաշխատունակ կամ զառամյալ ծնողներն ու ամուսինը, այսինքն վաթսուն տարին լրացրած տղամարդիկ և հիսուն հինգ տարին լրացած կանայք:

դ) Ծնողներից մեկը կամ մյուսը, անկախ անաշխատունակությունից և տարիքից, յեթե նա զբաղված է մահացած կերակրողի մինչև ութ տարեկան զավակներին, յեղբայրներին և քույրերին խնամելով:

189—1 189 հոգ. մատնանշված մահացած կամ անհայտ բացակայող կերակրողի անդամներն ապահովվում են.

ա) Յեթե կերակրողի մահը տեղի յե ունեցել վարձու աշխատանքի հետևանքով առաջացած գծախտ պատահարից, կամ պրոֆեսիոնալ հիվանդությունից—անկախ վարձու աշխատանքի ստաժից:

բ) Յեթե կերակրողի մահը կամ անհայտ բացակայությունն առաջացել են այլ պատճառ-

ներեց, կերակրողի՝ մահվան կամ պատշաճ յեղանակով վախերացված անհայտ բացակայությունից, որը քսան տարեկան լինելու դեպքում, յեթե կերակրողի վարձու աշխատանքի ընդհանուր ստաժը մեկից մինչև ութ տարի յե բանվորների համար և մեկից մինչև տասներկու տարի—ծառայողների համար, նայած տարիքին, իսկ յեթե կերակրողի տարիքը մատնանշված որը քսանի չը հասնի, անկախ կերակրողի վարձի աշխատանքի տեղի ունեցումից:

գ) Յեթե ընտանիքի կերակրողը թոշակ է ստացել սոցիալական ապահովագրություն կարգով—հաշմանդամության կամ ծերության համար, անկախ ընտանիքի կերակրողի աշխատանքային ստաժի տեղի ունեցումից:

189—2. Մահացած կերակրողի ընտանիքի 189 հոգ. մատնանշված անդամներն ապահովվում յեթե իրավունք են վայելում այն դեպքում, յեթե կերակրողի մահը տեղի յե ունեցել.

ա) Այն ժամանակ, յերբ նա վարձու աշխատանք կատարելիս է յեղբը:

բ) Վարձու աշխատանքը դադարելու որից սկսած մեկ տարվա ընթացքում.

գ) Ժամանակավոր անաշխատանակությունից նպաստի վճարումը դադարելու որից սկսած—մեկ տարվա ընթացքում, յեթե կերակրողն այդ նպաստը ստացել է վարձու աշխատանքը դադարեցնելուց հետո:

դ) Գործադրկությունից ապահովելու ժամանակաշրջանում:

ե) Ապահովագրական գանձարկդից թոշակ ստանալու ժամանակաշրջանում կամ թոշակի վերջին վճարման օրից սկսած—տարվա ընթացքում: 189—3. Հաշմանդամության նպաստն այն անձին, վորը լիովին կորցրել է իր աշխատունակությունը և կողմնակի անձանց խնամքի կարիք ունի, նշանակվում է.

ա) Վարձու աշխատանքից նրա ստացած լրիվ դատումի չափով, յեթե հաշմանդամությունն առաջացել է վարձու աշխատանքի հետ կապված դժբախտ պատահարից կամ պրոֆեսիոնալ հիվանդությունից:

բ) Վարձու աշխատանքից նրա ստացած դատումի առնվազն յերկու յերրորդի չափով, յեթե հաշմանդամությունը առաջացել է այլ պատճառներից:

Այլ խմբերի հաշմանդամներին թոշակը նշանակվում է պահանջքած չափերով, նայած թե հաշմանդամության վոր խումբն են դասվում:

Ծերության առթիվ թոշակը նշանակվում է թոշակառուի վարձու աշխատանքից ստացած նախկին դատումի կեսից վոչ պակաս:

189.—4 Ապահովման յենթակա (հոդ. 189) յերեքից ու ավելի անձերից բաղկացած ընտանիքի կերակրողից զրկվելու առթիվ թոշակը նշանակվում է—

ա) Կերակրողի վարձու աշխատանքից ստացած դատումի առնվազն յերեք քառորդի չափով, յեթե մահը տեղի յե ունեցել վարձու աշխատանքի

քի հետ կապված դժբախտ պատահարից կամ պրոֆեսիոնալ հիվանդության հետևանքով, կամ յեթե կերակրողի անհայտ բացակայությունն առաջացել է վարձու աշխատանքի կապակցությամբ:

բ) Կերակրողի վարձու աշխատանքից ստացած դատումի առնվազն չորս իններորդի չափով, յեթե մահը կամ անհայտ բացակայությունն առաջացել են այլ պատճառներից:

Սակայն յեթե ընտանիքում կան յերկուսից ավելի բոլորովին վորքեր՝ թոշակը բոլոր դեպքերում նշանակվում է կերակրողի վարձու աշխատանքից ստացած դատումի առնվազն յերեք քառորդի չափով:

Մեկ կամ յերկու անձից բաղկացած ընտանիքին թոշակը նշանակվում է պակասեցրած չափով:

189.—5. ԽՍՀՄ Աշխատանքի Ժողովրդական կոմիսարիատին կից սոցիալական ապահովագրության Միութենական Սորհուրդը սահմանում է.—

ա) Հաշմանդամության այն խմբերը, վորոնց նկատմամբ հաշմանդամներին կամ ընտանիքի անդամներին թոշակներ չեն նշանակվում:

բ) Այն սահմանային գումարները, վորից ավելի կամ պակաս բոլոր տեսակի թոշակներ չեն կարող նշանակվել տարբեր դատիքներում:

189.—6*) Հաշմանդամության դեպքում թոշակ

*) 189—6 և 189—7 հոդվածները շարադրված են ԱՍՖՁԷ ԿԳԿ և ԺԿՊ-ի 1929 թ. փետրվարի 21-ի վորդմամբ հաստատված խմբագրությամբ (Ո. Ժ. 1929 թ, № 5, հոդ. 44):

նշանակելու վերաբերյալ պահանջները պետք է առաջադրվեն ապահովագրական գանձարկից յերկու տարուց վոչ ուշ, սկսած վարձու աշխատանքը դադարեցնելու, կամ ժամանակավոր անաշխատունակության ապահովությունը դադարեցնելու որից, կամ գործադրելության նպաստ ըստանալու ժամանակ կամ գործադրելության մեկ դեպքի առթիվ նպաստ ստանալու յերկու ժամանակաշրջանների ընդմիջումի ժամանակ:

189.—7) Կերակրողից զրկվելու առթիվ թոշակ նշանակելու վերաբերյալ պահանջները պետք է առաջարկվեն ապահովագրական գանձարկից յերկու տարուց վոչ ուշ—սկսած կերակրողի մահվան, կամ նրա պատշաճ յեղանակով անհայտ բացակա ձանաչելու որից:

189.—8*) Թոշակների նշանակումը 189—6 և 189—7 հոդվածներով մատնանշված ժամկետները բաց թողնելու դեպքում, կատարվում է միայն բացառիկ դեպքերում ԱՍՖՆՀ Աշխատանքի Ժողովրդական Կոմիտարիատին կից Սոցիալական Ապահովագրության Խորհրդի կողմից սահմանված կարգով:

189.—9*) Վերսիշյալ հոդվածների կառուցով ապահովությունը տրվում է՝

*) 189—8 և 189—9 հոդվածները շարադրված են Անլը. ԿԳԿ 1930 թ. հունիսի 3-ի վերջմամբ հաստատված կարգադրությամբ: (Որ. Ժ. 1930 թ. № 11, հոդ. 121):

ա) Հաշմանդամներին և կերակրողից զրկված ընտանիքի անաշխատունակ անդամներին, անաշխատունակության ամբողջ ժամանակվա ընթացքում:

բ) Զառամյալ ծնողներին և ամուսնունջմահ:

գ) Մահացած կերակրողի ութ տարեկանից փոքր յերեխաների, յեղբայրների ու քույրերի խնամքով զբաղված ծնողներին և ամուսնունջմահ և վերջինների ութ տարեկան դառնալը:

դ) Մահացած կերակրողի տասնևմեկ տարեկանից (տասու չորս տարեկանից) փոքր զավակներին, յեղբայրներին և քույրերին մինչև այդ տարիքին հասնելը:

ե) Ծերության առթիվ ապահովության յենթակա անձանց—ցմահ:

190.—Վարձու աշխատանքի ընդհանուր ստաժը, վորն ընտանիքի անդամներին ապահովություն ստանալու իրավունք է տալիս 189—1 հոդ. «բ» կետ. նախատեսված դեպքերում, այդ ստաժը հաշվելու կարգը, նույնպես և համապատասխան դեպքերում կերակրողից զրկվելու առթիվ—ընտանիքի անդամների ապահովության նորմաներն ու ձևերը սահմանում է ՄՍՀՄ Աշխատանքի Ժողովրդական Կոմիտարիատին կից Սոցիալական Ապահովագրության Միութենական Խորհուրդը, նկատի առնելով կերակրողի տարիքն ու ընտանիքի ապահովագրության յենթակա անդամների թիվը և նրանց նյութական դրությունը:

190.—1*) Զինվորական ծառայողների և նրանց ընտանիքների արտոնությունները՝ սոցիալական ապահովագրության կարգով նպաստներով ու թոշակներով ապահովելու վերաբերմամբ—սահմանվում են բանվորա-գյուղացիական կարմիր բանակի զինվորական ծառայողների և զինապարտների ու նրանց ընտանիքների արտոնությունների որոնադրքով:

190.—2 Սոցիալական Ապահովագրության Միութենական Սորհուրդն իրավունք ունի սահմանելու ապահովության տեսակները, ապահովության առանձին պայմանները, առանձին նորմաները և առանձին ժամկետները, նույնպես և թոշակներն ու նպաստները հաշվելու առանձին կարգը, ապահովագրվածների ու նրանց ընտանիքի հետևյալ կատեգորիաների համար:

ա) Սեզոնային և ժամանակավոր աշխատանքներում զբաղված անձանց:

բ) Գյուղացիական տնտեսություններում վարձու աշխատանքով զբաղված անձանց:

գ) Տնային տնտեսության մեջ վարձու աշխատանքով զբաղված անձանց:

դ) Տնայնագործական կոոպերացիայում և աշխատավորական արտոններում տնայնագործների ու արհեստավորների մոտ զբաղված աշակերտների:

*) 36 190—1 և 190—2 հոդվածները շարադրված են Անդր. ԿԳԿ 1930 թ. հունիսի 3-ի վերջմամբ հաստատված խմբագրությամբ: (Ո. Ժ. 1930 թ. № 11, հոդ. 121):

ե) Ազնիվ մետաղների և թանկագին քարերի արդյունահանությամբ զբաղված անձանց:

զ) Տնաշխատանքի:

է) ԽՍՀՄ Միության արտասահմանյան հիմնարկներում ու ձեռնարկություններում վարձու աշխատանքով զբաղված անձանց:

191.— Յեթե ձեռնարկությունները, հիմնարկները, տնտեսությունները և առանձին անձինք չմուծեն իրենցից պահանջվող ապահովագրական վճարները (հոդ. 178), այդ հանդամանքը վոչ մի ձևով չի զրկում նրանց մոտ վարձով աշխատողներին այս որոնագրքի 176 և հաջորդ հոդվածներով նախատեսված բոլոր նպաստներն ստանալու իրավունքից:

192.— Այս որոնագրքով, ինչպես նաև այլ որոնքներով սահմանված սոցիալական ապահովագրության կանոնները խախտողները քրեական պատասխանատվության են յենթարկվում ԱՍՖՆՀ կազմի մեջ մատուց հանրապետությունների քրեական որոնագրքի համապատասխան հոդվածներով:

ՀԱՎԵԼՎԱԾՆԵՐ

ԱՇԽԱՏԱՆԻ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ ԵՐԱՐԱՐԱ- ԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐՈՒՄ

(Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյի յեղ Սո՛ւ Միու-
բյան Ժողովրդական Կոմսարների Խորհրդի 1928
թ. ապրիլի 4-ի վորո՞ւման 1-ին հասվածը—Երևաթ
րական աշխատանքների պայմանների մասին)

1. Շինարարական (արդյունաբերական, բը-
նակարանային, փոխադրական և այլ տեսակի շի-
նարարություններին), զբանց թվում և հիմնական
միջին և ընթացիկ նորոգումներին աշխատանքնե-
րում, ինչպես նաև շինարարական աշխատանքնե-
րների հետ անմիջականորեն կապված ո՞ւմանակ
աշխատանքներում զբաղված բանվորների ու ծա-
ռայողների աշխատանքի պայմանները կարգա-
վորվում են աշխատանքի ընդհանուր որենադրու-
թյամբ, այս վորոգումամբ հաստատված բացա-
ռություններով:

ՄԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.—1 ԽՍՀ Միության Կենա-
րոնական Գործադիր Կոմիտեյի և Ժո-
ղովրդական Կոմսարներին Խորհրդին
1926 թ. հունիսի 4-ի — Սեզոնային

աշխատանքի պայմանների մասին (ԽՍՀ
Մ. Որ. Ժող. 1926 թ. № 40, հոդ. 290
և 1927 թ. № 9, հոդ. 91) վորոգումը
չի տարածվում շինարարական աշխա-
տանքների վրա, բացի այն աշխա-
տանքներից, վորոնք ո՞ւմանակ ընույթ
են կրում ԽՍՀՄ Կենտրոնական Գոր-
ծադիր Կոմիտեյի և Ժողովրդական Կո-
մսարների Խորհրդին 1926 թ. հունիսի
4-ի վորոգման ներգործության տակ
ընկնող վորեն հիմնական վոչ շինարա-
րական աշխատանքի նկատմամբ:

ՄԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.—2. ԽՍՀՄ Կենտրոնական
Գործադիր Կոմիտեյի և Ժողովրդական
Կոմսարներին Խորհրդին 1927 թ. հուն-
վարի 14-ի՝ Ժամանակավոր բանվոր-
ների և ծառայողների աշխատանքի
պայմանների վերաբերյալ վորոգումը
(ԽՍՀՄ Որ. Ժող. 1927 թ. № 9, հոդ.
80) կիրարկվում և միայն ընթացիկ
նորոգումների մանր աշխատանքների
վերաբերմամբ, վորոնք կապված չեն
հիմնական շինարարական աշխատանք-
ների հետ: Այդ դեպքում այս վորոգու-
մը չի կիրարկվում:

2. Ժամանակավորապես աշխատանք չլինե-
լու դեպքերում թույլատրվում և աշխատողին ող-
որագործել այլ վորակմամբ մոտիկ աշխատանքնե-
րում, վճարելով ըստ այդ աշխատանքի: Ընդամին
փոխադրելուց հետո, առաջին յերկու շաբաթվա
181

ընթացքում ապահովվում է աշխատողի վարձատրությունը նրա նախկին տարիֆային դրույքից վոչ պակաս չափով:

Յեթե չկա վորակմամբ մոտիկ աշխատանք, ապա պարապուրդի հատուցումը կատարվում է ըստ տարիֆային դրույքի, յեթե պարապուրդը մեկ ամսից ավելի չի տևում: Յերեք ուրից ավելի չտեղող պարապուրդի դեպքերում հատուցումը կատարվում է ըստ միջին դատումի: (ԽՍՀՄ Կենսագործկոմի և Ժողկոմխորհի 1930 թ. հունվարի 3 ի վորոշման խմբագրությամբ:—ԽՍՀՄ Որ. Ժող. 1930 թ. № 3, հոդ. 36):

3. Արտաժամյա աշխատանքների կիրարկումը թույլատրվում է՝ վարձողի և Արհեստակցական Միության համաձայնությամբ, այն դեպքերում, յերբ անհրաժեշտ է վորևե շտապ դործ կատարել, կամ համապատասխան վորակման բանուժի պակասություն է զգացվում: Մատնանշված արտաժամյա աշխատանքները կարող են տեղի ունենալ Միութենական Հանրապետությունների աշխատանքային որենսդրությամբ սահմանվածից ավելի չափով: Արտաժամյա աշխատանքների համար հավելավճար տրվում է տարիֆային դրույքի 25 տոկոսի չափով առաջին յերեք ժամերի համար, և տարիֆային դրույքի 50 տոկոսի չափով, հետագա ժամերի համար:

4. Անձրևների կամ մթնոլորտային այլ յեղեվույթների հետևանքով աշխատանք կատարելն հնարավոր չլինելու դեպքերում վարձողին թույլ-

լատրվում է աշխատողին ոգտագործել վորակմամբ մոտիկ այլ աշխատանք ում: Այս դեպքում աշխատողն վարձատրություն է ստանում ըստ իր նոր աշխատանքի, բայց իր նախկին տարիֆային դրույքից վոչ պակաս: Յեթե վորակման մոտիկ աշխատանք չկա, պարապուրդի հատուցումը կատարվում է ըստ տարիֆային դրույքի: (ԽՍՀՄ Կենսագործկոմի և Ժողկոմխորհի 1930 թ. հունվարի 3-ի վորոշման խմբագրությամբ:—ԽՍՀՄ Որ. Ժող. 1930 թ. № 3, հոդ. 36)

5. Իսկական զինվորական ծառայության կանչվող, կամ այլ դեպքերում բանվորագյուղացիական կարմիր բանակի շարքերը զերակոչվող անձինք (նախակոչիկային պատրաստություն, տեղրիտորիալ մասերի ուսուցում, հավաքներ և այլն) վարձողից միանվագ նպաստ են ստանում, կամ պահպանում են իրենց պաշտոնը և աշխատավարձը այն հիմունքներով, վորոնք սահմանված են զինվորական ծառայողների և բանվորագյուղացիական կարմիր բանակի զինապարաների ու նրանց ընտանիքների արտոնությունների որենսդրով (ԽՍՀՄ Կենսագործկոմի և Ժողկոմխորհի 1930 թ. ապրիլի 23-ի վորոշման խմբագրությամբ:—ԽՍՀՄ Որ. Ժող. 1930 թ. № 23, հոդ. 252):

6. Վարձվածին մի աշխատանքից մի ուրիշ աշխատանքի փոխադրելու դեպքում հատուցվում են նրա տեղափոխման հետ կապված ծախքերը, ինչպես նաև աշխատավարձ և արվում տեղափոխ-

ման ժամանակի համար վարձողի և Արհեստակ-
ցական Միության համաձայնությամբ սահման-
ված Հափով, բայց տվյալ աշխատողի տարիֆա-
յին զրույթից վոչ ցած:

7. Այն անձինք, վորոնք աշխատանքից ա-
զատվում են հիմնարկ-ձեռնարկության կամ տըն-
տեսության լիկվիդացիայի, աշխատանքների մեկ
ամսից ավելի ժամանակով կրճատվելու կամ դա-
դարելու հետևանքով, ինչպես նաև աշխատողին
իրեն վորակման համապատասխան գործով ուրիշ
վայր ուղարկվին նրա հրաժարվելու դեպքում, քի
այս հոլովածի 3-րդ մասում մատնանշված դեպքե-
րից, վարձողը պետք է առաջիկա արձակման
մասին նախազգուշացնի, տվյալ վարձողի մոտ մի
ամսից վոչ ավելի աշխատածին—արձակելուց մի
որ առաջ, մի ամսից վոչ ավելի, բայց վեց ամ-
սից պակաս աշխատածին—մի շաբաթ առաջ, և
վեց ամսից ավելի աշխատածններին—յերկու շա-
բաթ առաջ:

Աշխատողին մատնանշված նախազգուշացու-
մը չանելու դեպքում տվյալ վարձողի մոտ մի ամ-
սից ավելի աշխատածին—արձակման նպատակ
ետրվում նրան վճարած ամբողջ աշխատավարձի
125-ի Հափով, բայց նրա յերկշաբաթվա միջին
աշխատավարձից վոչ ավելի:

Արձակման մասին նախազգուշացում չի առ-
վում և արձակման նպատակ չի տրվում, բացի մի-
ութենական հանրապետությունների աշխատան-
քի որենսդրված մասնանշված դեպքերից, նաև

այնպիսի դեպքերում, յերբ աշխատողն արձակվում
է գործի համար աշխատք ճանաչված լինելու հե-
տևանքով, իր վորակին մոտիկ այլ աշխատանքից
հրաժարվելու կամ 200 կիլոմետրից վոչ հեռու,
իսկ նույն նահանգի, շրջանի կամ նահանգային
կամ շրջանային բաժանում չունեցող հանրապե-
տության սահմաններում, անկախ տարածություն-
ներից, իր վորակին համապատասխանող այլ աշխա-
տանքից հրաժարվելու դեպքում:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.—Այս հոդվածը չի տա-
րածվում ամբողջ տարվա ընթացքում
շինարարական գործերի վրա աշխա-
տող բանվորների և ծառայողների վը-
րա (ԽՍՀՄ Կոնագործկոմի և Ժողկոմ-
խորհի 1930 թ. հունվարի 3-ի վորոշ-
ման խմբագրությամբ—ԽՍՀՄ Որ. Ժող.
1930 թ. № 3, հոդ. 36):

8. Մշտապես (ամբողջ տարին) միևնույն
վարձողի մոտ աշխատող անձինք հերթական ար-
ձակուրդ կամ փոխհատուցում են ստանում այն
ընդհանուր հիմունքներով, վորոնք սահմանված
են միութենական հանրապետությունների աշխա-
տանքի որենսդրված, և արձակուրդը տրվում է
մինչև շինարարական սեսոնի սկսելը կամ վերջա-
նալուց հետո: Մնացած աշխատողներին արձա-
կուրդի փոխարեն փոխհատուցում է տրվում տը-
վյալ վարձողի մոտ աշխատած և արձակուրդ չը-
տրված ամբողջ ժամանակի համար վճարված աշ-
խատավարձի 125 Հափով, բայց յերկու շաբաթ-

վա միջին աշխատավարձից վոչ ավելի 11 և կես ամիս աշխատելու դեպքում:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.—Մեկ ամսից պակաս աշխատանքին արձակուրդի դիմաց փոխհատուցում չեն ստանում:

9. Շինարարական բանվորների աշխատավարձը, թեկուզ և այդ աշխատանքները կատարված լինեն արտելային հիմունքներով, պետք է տրվի ամեն մեկին առանձին-առանձին, և վոչ թե արտելի կամ բրիգադային ավագների միջոցով: Բացառություններ թույլատրվում են, իսկին պահպանելով **ԽՍՀ Միության Ժողովրդական Կոմիտեների Խորհրդի 1927 թ. հոկտեմբերի 15-ի «շինարարական արտելների բանվորներին վարձողի կողմից աշխատավարձը ժամանակին վճարելու պատասխանատվության մասին»** վորոշումը (**ԽՍՀ Միության Որ. Ժող. 1927 թ. № 59, հոդ. 593**):

10. Այս վորոշման կիրարկման հրահանգները հրատարակում է **ԽՍՀ Միության Աշխատանքի Ժողովրդական Կոմիտեի** ատր, համաձայնեցրելով **ՀԱՄԿՍ-ի** և շահագրգռված գերատեսչությունների հետ:

ԱՅԽԱՏԱՎՈՐԱԿԱՆ ԳՅՈՒՂԱՑԻԱԿԱՆ ՏՆՏԵ-ՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ ՈԺԱՆԴԱԿ ՎԱՉՈՒ ԱՅԽԱՏԱՆԸ ԿԻՐԱՌԵԼՈՒ ԺԱՄԱՆԱԿԱՎՈՐ ԿԱՆՈՆՆԵՐԻ ՀԱՍՏԱՏՍԱՆ ՍԱՍԻՆ

(**ԽՍՀ Մի** Երան Ժող վրդական Կոմիտեների Խորհրդի 1929 թ. ապրիլի 11-ի վորոշումը):

ԽՍՀ Միության Ժողովրդական Կոմիտեների Խորհուրդը վորոշում է՝

1. Հաստատել աշխատավորական գյուղացիական տնտեսություններում ոժանդակ վարձու աշխատանք կիրառելու ժամանակավոր կանոնները:

2. Աշխատավորական գյուղացիական տնտեսություններում ոժանդակ վարձու աշխատանք կիրառելու ժամանակավոր կանոնները կիրարկելու թյան գնելով վերացնել՝

ա) Գյուղացիական տնտեսություններում ոժանդակ վարձու աշխատանք կիրարկելու պայմանների վերաբերյալ 1925 թ. ապրիլի 18-ի ժամանակավոր կանոնները (**ԽՍՀ Մ Որ. Ժող. 1925 թ. № 26, հոդ. 183**):

բ) **ԽՍՀ Միության Ժողովրդական Կոմիտեի**

ների Խորհրդի 1926 թ. հուլիսի 29-ի՝ գյուղացիական տնտեսություններում ոժանդակ վարձու աշխատանք կիրարկելու պայմանների վերաբերյալ ժամանակավոր կանոնների 18-րդ հոդվածը ծանոթությամբ լրացնելու մասին վորոշումը (ԽՍՀՄ Որ. Ժող. 1926 թ. № 52, հոդ. 387):

գ) ԽՍՀ Միության Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդի 1927 թ. հոկտեմբերի 10-ի՝ գյուղացիական տնտեսություններում ոժանդակ վարձու աշխատանք կիրարկելու պայմանների վերաբերյալ ժամանակավոր կանոնների փոփոխության մասին վորոշումը (ԽՍՀՄ Որ. Ժող. 1927 թ. № 60 հոդ. 609):

դ) ԽՍՀ Միության Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդի 1928 թ. մարտի 27-ի վորոշումը գյուղացիական տնտեսություններում ոժանդակ վարձու աշխատանք կիրարկելու պայմանների վերաբերյալ ժամանակավոր կանոնների 18-րդ հոդվածի ծանոթությունը փոփոխելու մասին (ԽՍՀՄ Որ. Ժող. 1928 թ. № 22, հոդ. 196):

3. ԽՍՀ Միության որենքներում 1925 թ. ապրիլի 18-ի ժամանակավոր կանոնների մասին յեղած հիշատակումները փոխարինել այս թվով հաստատված ժամանակավոր կանոնների համապատասխան հիշատակումներով:

ԱՇԽԱՏԱՎՈՐԱԿԱՆ ԳՅՈՒՂԱՅԻԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ ՎԱ ՁՈՒԱՇԽԱՏԱՆԳ ԿԻՐԱՐԵԼՈՒ ԺԱՄԱՆԱԿԱՎՈՐ ԿԱՆՈՆՆԵՐԸ

ԽՍՀ Միության Ժողովրդական Խորհուրդը վորոշում է՝

1. Այս ժամանակավոր կանոնները տարածվում են աշխատավորական (չքավորական ու սիջակային) գյուղացիական տնտեսությունների վրա, վորտեղ վարձու աշխատանքը ոժանդակող բնույթ է կրում:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.—Վերացված է ԽՍՀ Միության Կենտգործկոմի և Ժողկոմիսորհի 1930 թ. հոկտեմբերի 13-ի վորոշումը: (ԽՍՀՄ Որ. Ժող. 1930 թ. № 53 հոդ. 551):

2. Վարձողը բանվորներ կամ բանվորուհիներ (բատրակներ, բատրակուհիներ) վարձելիս պարտավոր է նրանց հետ կամ նրանց անունից գործող արհմիության հետ զրավոր պայմանագիր կնքելու: Միաժամանակ վարձողը պարտավոր է կնքելու (բանվորուհուն) համապատասխան դաշբանվորի (բանվորուհուն) համապատասխան դաշնակից հանրապետության Աշխատանքի Ժողո-

վրդական կոմիտարիատի կողմից սահմանված ձե-
վի հաշվային թերթ տալու:

Գյուղատնտեսական աշխատանքների ամ-
բողջ սեզոնի ընթացքում յերկու շաբաթից պա-
կաս տեվող կարճատև աշխատանքների համար
մեկ անգամ վարձելու դեպքում գրավոր աշխա-
տանքային պայմանագրի կնքումը պարտադիր չէ,
բայց վարձողը պարտավոր է բանվորին (բան-
վորուհուն) վարձելու ժամանակ հաշվային թերթ
տալու:

3. Գրավոր աշխատանքային պայմանագը-
րում պետք է մատնանշված լինի՝

ա) Այն հիմնական աշխատանքները, վորոնց
համար բանվորը (բանվորուհին) վարձվում է:
բ) Վարձման ժամկետը.

գ) Աշխատանքի ժամանակը.

դ) Աշխատավարձը, վճարելու չափը, տեսա-
կը և ժամկետները:

4. Վարձման պայմանները վորոշվում են մի
կողմից վարձողի և մյուս կողմից բանվորի (բան-
վորուհու) կամ Արհմիության միջև կայացած կա-
մավոր համաձայնությունով: Այդ պայմանները չը
պետք է բանվորի (բանվորուհու) դրուժյունը
վատթարացնեն այս կանոնների համեմատու-
թյամբ: Դրուժյունը վատթարացնող պայմաններն
անվավեր են: Նրանց փոխարեն գործում են այս
կանոններով սահմանված պայմանները:

Այն բոլոր համաձայնությունները, վորոնք
այս կանոնների համեմատությամբ բանվորի (բան

վորուհու) դրուժյունը լավացնում են, որինական
ենք:

5. Գրավոր աշխատանքային պայմանագի-
րը կնքելու որից յերկու շաբաթից վոչ ուշ յեն-
թակա յե պարտադիր գրանցման գյուղխորհրդում:
Գրանցման համար վոչ վարձողից և վոչ ել բան-
վորից (բանվորուհուց) վճար չի գանձվում:

Տոմարագրված գրավոր աշխատանքային
պայմանագրին ուժի մեջ է մտնում վար-
ձու որից: Յեթե պայմանագրում կան պայմա-
ններ, վորոնք այս կանոնների համեմատու-
թյամբ վատթարացնում են բանվորի (բանվորուհու) դը-
րուժյունը կամ դեպի բանվորի (բանվորուհու)
քաղաքական կամ համաքաղաքացիական իրա-
վունքների սահմանափակում են տանում, գյուղ-
խորհուրդը պարտավոր է վարձողին և բանվորին
առաջարկել վորոշված ժամկետի ընթացքում պայ-
մանագրի մեջ որեքի համեմատ փոփոխու-
թյունները ուժի մեջ
մտած են համարվում բանվորի (բանվորուհու)
վարձման որից:

Յեթե փոփոխությունները դրա համար վո-
րոշված ժամկետում մտցված չլինեն, գյուղխոր-
հուրդը պարտավոր է մերժելու պայմանագրի
գրանցումը և այդ մասին հայտնել աշխատանքի
տեսչին՝ վարձողին պատասխանատվության յեն-
թարկելու համար:

6. Չի թույլատրվում մի տարուց ավելի ժա-
մանակով աշխատանքային պայմանագիր կնքել:

2ի թույլատրվում է նաև այնպիսի աշխատանքային պայմանագրեր կնքել, վորի գործադրումը սկսվելու յե վոչ շուտ քան կնքելու որից մի տարի հետո:

7. Անչափահասներին վարձելու կարգը և նրանց իրավունքները վարձողի վերաբերմամբ նույնն են, ինչ վոր Հափահաս բանվորներինը (բանվորուհիներինը):

8. Արգելվում է 14-ից մինչև 18 տարեկան անչափահասների և հղի կանանց աշխատանքը նրանց ուժից վեր և առողջության համար վնասակար աշխատանքներում:

12 տարեկանից վոչ պակաս անչափահասներին թույլատրվում է աշխատել առանձին թեթև աշխատանքներում, իսկ 12 տարեկանից փոքրերի աշխատանքը անպայման արգելվում է:

Ուժից վեր և առողջության համար վնասակար աշխատանքների, ինչպես և առանձնապես թեթև աշխատանքների ցուցակները սահմանում են համապատասխան դաշնակից հանրապետությունների Աշխատանքի ժողովրդական կոմիսարիատները:

9. Յերկարացված բանվորական ուրը (այսինքն 8 ժամից ավելի աշխատանքային ուրը) թույլատրվում է գյուղատնտեսական աշխատանքների առանձնապես լարված շրջանում կողմերի համաձայնությունով: Սակայն յերկարացված գյուղատնտեսական աշխատանքների բանվորական ուրը չի կարող սովյալ ժամանակաշրջանում (վարուցանք,

բերքահավաք, կալսում, խոտհոլմ և այլն) միջին թվով 10 ժամից ավելի լինել:

10. Վարձողը պարտավոր է բանվորին (բանվորուհուն) հանգստի համար շաբաթվա ընթացքում մի որ (տոն) տրամադրել, այլ և նրան աշխատանքից ազատել որեհնչով սահմանված տոններին:

Յուրոր վոչ աշխատանքային որերին, այլ և աշխատանքային որերի դործից ազատ ժամանակ բանվորը (բանվորուհին) իրավունք ունի բակից բացակայելու և վոչ աշխատանքային ժամանակին իր հայեցողությամբ ոգտագործելու:

Տոն որերին աշխատանք կատարելը թույլատրվում է գյուղատնտեսական աշխատանքների առանձնապես լարված հատուկ շրջանում (աշխատանքների յեռուն ժամանակ) ծայրահեղ անհրաժեշտության դեպքում և վոչ այլ կերպ, քան բանվորի (բանվորուհու) հետ համաձայնության գալով:

Այդ որերին աշխատելու փոխարեն, կողմերի համաձայնությունով, կամ այլ վոչ աշխատանքային որեր են տրամադրվում, կամ առանձին դրամական վարձատրություն (փոխհատուցում) և վճարվում:

11. Բանվորի (բանվորուհու) աշխատավարձի Հավեր սահմանվում է համաձայնությամբ, բայց չի կարող ցած լինել աշխատավարձի պետական այն մինիմումից, վոր սահմանված է սովյալ վայրի համար:

վճարման ժամկետները, ձևերը և միջոցը (ժամանակավարձային, կոպյարային, գործավարձային, դրամական, կամ բնավարձային) սահմանվում են համաձայնությամբ: Ընդամին աշխատավարձի այն մասը, վորը տրվում է վոչ թե գրառով, այլ բնանյութով (հաշվելով սննդի արժեքը), չի կարող ամբողջ աշխատավարձի կեսից ավելի կազմել: Բնակարանավարձը աշխատավարձի 1/5, չի մտնում:

Դաշնակից հանրապետությունների Ժողովրդական կոմիսարների խորհուրդներին իրավունք է վերապահվում, տեղական պայմաններից յեղնելով, աշխատավարձի բնավորային և դրամական մասերի միջև տարբեր փոխհարաբերություններ սահմանել:

12. Վարձողը պարտավոր է աշխատանքի պայմանագրի բոլոր պայմանները կատարելու, աշխատավարձը սահմանված ժամկետներին վճարելու, բանվորին (բանվորուհուն) բնակություն համար պիտանի շենք տրամադրելու և նրանց նույնպիսի վորակի սնունդ տալու, վորպիսին գործ է անվում վարձողի ընտանիքում:

13. Բանվորը (բանվորուհին) պարտավոր է կատարել համաձայնությամբ պայմանավորված աշխատանքը, հոգատար վերաբերմունք ունենալու դեպի անասունները և գույքը, վարձողի կայքին վնաս չպատճառելու: Վարձողից հեռանալիս բանվորը (բանվորուհին) պարտավոր է վարձողի կողմից իրեն հանձնված գույքը հանձնելու:

14. Վարձողը պարտավոր է ապահովագրելու բանվորին (բանվորուհուն) ապահովագրական գանձարկղում, բացի կարճատև վարձույից:

Չապահովապրված բանվորի (բանվորուհու) հիվանդությունից զեպքում, ինչպես և չապահովապրված բանվորուհու ծննդաբերությունից զեպքում, վարձողը պարտավոր է նրան աշխատանքից ազատելու, պայմանավորված աշխատավարձը վճարելու և նրան բնակարան և կերակուր տրամադրելու հիվանդություն կամ ծննդաբերության ամբողջ ժամանակի ընթացքում, բայց վարձման ժամկետից վոչ ավելի յերկար:

15. Վերացված է ԽՍՀՄ Ժողկոմիտեի 1930 թ. հոկտեմբերի 10-ի վորոշումը (Որ. Ժող. 1930 թ. № 52, հոդ. 548):

16. Վարձողը կարող է բանվորին (բանվորուհուն) ժամկետից առաջ աշխատանքից ազատել միայն հարկելի պատճառներով և պարտադիր կերպով նախադրուշացնելով այդ մասին յերկու շաբաթ առաջ: Յեթե վարձողը բանվորին (բանվորուհուն) արձակում է առանց նախադրուշացման, նա պարտավոր է նրան նախապես յերկու շաբաթվա աշխատավարձ (արձակման նպաստ) տալու: Արձակման նպաստի չափը հաշվվում է աշխատավարձի (դրամական և բնավարձային) ընդհանուր գումարից: Բանվորը (բանվորուհին) ժամկետը լրանալուց առաջ վարձողից հեռանալու դեպքում պարտավոր է մի շաբաթ առաջ նախադրուշացնելու վարձողին:

17. Բանվորը (բանվորուհին) հասարակական աշխատանքները, վորպես որինք, կատարում ե աշխատանքի ժամերից դուրս: Սակայն վարձողը պետք ե բանվորին (բանվորուհուն) աղատի աշխատանքից, պահպանելով նրա աշխատատեղը այն ժամանակի ընթացքում, յերբ նա մասնակցում ե խորհուրդների ընտրություններին, գյուղական ժողովներին, ինչպես և ժողդատարանների նիստերին, վորպես ժողատենակալ:

Բանվոր (բանվորուհին) պետք ե ազատվի աշխատանքից, առանց աշխատավարձը պահպանելու այնքան ժամանակով, վորն անհրաժեշտ ե քաղաքական, արհեստակցական, կոոպերատիվ և հասարակական այլ կազմակերպությունների հասագումարներին ու կոնֆերենցիաներին մասնակցելու համար:

Անչափահաս բանվոր (բանվորուհին) աշխատանքից ազատվում ե իր աշխատավարձը պահպանելով, ուսուցման ժամերին անգրագիտության վերացման կայաններ և այլ դպրոցներ հաճախելու համար, բացի գյուղատնտեսական աշխատանքների լարված շրջանից (աշխատանքների յեռուն ժամանակ):

Անչափահաս բանվորներին (բանվորուհիներին) ուսանելու համար ազատելու կարգը վորոշվում ե դաշնակից հանրապետությունների որենսդրությամբ:

18. Վերացված ե: (ԽՍՀՄ Կենտգործկոմի ժողկոմբորհի 1931 թ. մարտի 4-ի վորոշումը ԽՍՀՄ որ. ժող. 1931 թ. № 15, հոդ. 144):

19. Վարձողն իրավունք չունի ինքնակամ կերպով բանվորի (բանվորուհու) աշխատավարձից պահումներ կատարելու: Այն դեպքերում, յերբ բանվորը (բանվորուհին) վարձողին վնաս ե պատճառում չարամիտ, դիտավորյալ, փչացրնելով կամ կորցնելով վարձողի գույքը, վարձողը կարող ե կոնֆիլիտացին հանձնաժողովի կամ ժողովրդական դատարանի միջոցով բանվորին (բանվորուհուն) պահանջ ներկայացնել վնասը հատուցելու մասին:

20. Այս կանոնների պահպանումն իրագործում ե Աշխատանքի տեսչությունը, ինչպես և շրջանային (վոլոստի) Գործադիր Կոմիտեները և գյուղական խորհուրդները:

21. Այս կանոնները խախտելու համար վարձողը որինական պատասխանատվություն ե կրում քրեական կամ վարչական կարգով:

22. Դաշնակից հանրապետությունների կառավարություններին իրավունք ե վերապահվում այս կանոնների կիրառման վերաբերյալ հրահանգներ հրատարակել:

23. Այս կանոնները պետք ե կախված լինեն բոլոր շրջանային (վոլոստի) գործադիր կոմիտեներում և գյուղական խորհուրդներում աչքի բնկնող տեղերում:

**ԿՈՒՆԱՍՅՈՒՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԽՍ
ՎԱՁՈՒ ԱՇԽԱՏԱՆՔ ԿԻՐՈՒՆԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ**

**ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԴԻՐ ԿՈՄԻՏԵՅԻ ՅԵՎ
ԽՍՀ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԿՈՄԻՍԱՐՆԵ-
ՐԻ ԽՈՐՀՐԴԻ ՎՈՐՈՇՈՄԸ**

1930 թվի հոկտեմբերի 13-ի

ԽՍՀ Միության Կենտրոնական Գործադիր
Կոմիտեն և Ժողովրդական Կոմիտեների խոր-
հուրդը վորոշում են՝

1

1. Այն վայրերում, վորտեղ թույլատրվում
է կուլակային տնտեսութիւններում վարձու աշ-
խատանք կիրառել, այսինքն համատարած կոլ-
լեկտիվացման շրջաններից դուրս, այդպիսի տըն
տեսութիւնների նկատմամբ լիովին կիրարկվում
է Աշխատանքի որենսդիրքը: Ընդ սմին գյուղա-
տնտեսական բանվորների աշխատանքի հատուկ
պայմանների կնայակցութեամբ պետք է պահ-
պանվեն հետեւյալ կանոնները.

ա) Վարձողը ամեն տեսակի վարձուների
դեպքում պարտավոր է աշխատանքի գրավոր

պայմանագիր կնքելու գյուղատնտեսական և ան-
տառային բանվորների արհմիութեան մասնակ-
ցութեամբ: պայմանագիրը պետք է զբանցվի գյուղ
խորհրդում:

բ) Աշխատավարձի բնամթերային մասի
չափը սահմանվում է աշխատանքի պայմանագը-
րում, այդ մասը, ավելացրած և անդի արժեքը,
չի կարող աշխատավարձի մեկ յերրորդ մասից
ավելի լինել. հատուկ (բանվորական) հագուստի
և կոշիկների արժեքն աշխատավարձի մեջ չի
մտնում:

գ) Վարձողը պարտավոր է բանվորին և
բանվորուհուն ձրիաբար տրամադրելու բնակու-
թյան համար միանգամայն պիտանի շենք. վար-
ձողը պարտավոր է բանվորին և բանվորուհուն
տալ նույնպիսի սնունդ, ինչպիսին գործ է ած-
վում վարձողի ընտանիքում: Ժամանակավորա-
պես աշխատունա ութ թուը կորցրած բանվորը և
բանվորուհին իրավունք ունեն յերկու ամսվա
ընթացքում ձրիաբար ոգտվելու բնակարանից.
ինչպես և այդ ժամանակի ընթացքում վարձո-
ղից սնունդ ստանալ աշխատանքային պայմա-
նագրում մատնանշված արժեքով:

Արձակված բանվորներին ու բանվորուհի-
ներին, վորոնք սեփական բնակարան չունեն, ի-
րավունք է վերապահվում արձակման որից յեր-
կու շարթթվա ընթացքում ոգտվելու վարձողի
շենքից:

դ) Հիվանդութեան դեպքում կամ բանվո-

բին (բանվորուհուն) զժբախա զեպք պատահելիս նույնպես և բանվորուհու ծննդաբերության զեպքում, վարձողը պարտավոր է բանվորին (բանվորուհուն) բժշկական կայան փոխադրել կամ հիվանդանոց, կամ ապահովելու բուժական ուղևորության ժամանակը:

ե) Կուլակային տնտեսություններում չեն կիրարկվում սեզոնային աշխատանքներում կիրարկվող աշխատանքի պայմաններին և ժամանակավոր բանվորների ու ծառայողների աշխատանքի պայմաններին վերաբերվող առանձին որենքները:

2. Տնտեսությունները կուլակայինների շարքին են դասվում ըստ այն հատկանիշերի, վորոնք մասնանշված են միասնական գյուղատնտեսական հարկի կանոնադրության մեջ: *)

3. վերացնել՝

ա) ԽՍՀ Միության Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյի և Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդի 1929 թ. փետրվարի 20-ի՝ կուլակային

*) ԽՍՀՄ Կենտրոնական և Ժողովրդական 1931 թ. մարտի 29-ի հաստատած 1931 թ. միասնական գյուղատնտեսական հարկի կանոնադրության 80-րդ հոդվածը (ԽՍՀՄ Որ. Ժող. 1931 թ. № 19, հոդ. 171):

80. Կուլակային տնտեսությունների հատկանիշները սահմանում են դաշնակից հանրապետությունների Ժողովրդներին և նրանց հանձնարարությամբ ավտոնոմ հանրապետությունների Ժողովրդներին, յերկրային և մարդային զորքերի կոմիտեները, տեղական պայմանների համեմատ:

տնտեսություններում աշխատանքային որենքները կիրարկելու կարգի վերաբերյալ վորոշումը (Որ. Ժող. 1929 թ. № 14, հոդ. 117 և № 57, հոդ. 534):

բ) 1929 թ. հուլիսի 11-ի՝ Աշխատավորական գյուղացիական տնտեսություններում ոժանդակ վարձու աշխատանք կիրարկելու ժամանակավոր կանոնների 1-ին հոդվածի ծանոթությունը (Որ. Ժող. 1929 թ. № 46, հոդ. 402):

գ) ԽՍՀ Միության Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդի 1929 թ. մայիսի 21-ի վորոշումն այն կուլակային տնտեսությունների հատկանիշների մասին, վորտեղ պետք է կիրարկվի աշխատանքային Որենսգրքը (Որ. Ժող. 1929 թ. № 34, հոդ. 301):

4. Հանձնարարել ԽՍՀ Միության Աշխատանքի Ժողովրդական Կոմիսարիատին վերանայել ԽՍՀ Միության Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյի և Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդի 1929 թ. սեպտեմբերի 4-ի վորոշումը գյուղացիական տնտեսություններում աշխատանքային վեճերը (կոնֆլիկտները) քննելու կարգի մասին (Որ. Ժող. 1929 թ. № 57, հոդ. 533) և մեկ ամսվա ընթացքում ԽՍՀ Միության Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհուրդ մտցնել իրենց առաջարկները: *)

*) Տես ԽՍՀՄ Կենտրոնական և Ժողովրդական 1931 թ. մարտի 4-ի վորոշումը բատրակների ու հովիվների և բարձողների աշխատանքային փոխադարձ վեճերի քննության կարգի մասին (ԽՍՀՄ Որ. Ժող. 1931 թ. № 15, հոդ. 144):

Վ Ո Ր Ո Շ Ո Ւ Մ

ԽՍՀՄ ՊԵՆՏՐՈՆԵՐՈՆ ԳՈՐԾԵԳԻՐ ԿՈՄԻՏԵՑԻ ՅԵՎ
ՓՈԼՈՎՐՈՆԵՆ ԿՈՄԻՏԵՐՆԵՐԻ ԽՈՐՀՐԴԻ

19 0 Թ ՂԵԿՏԵՄԵՐԻ 15-Ի

ԲԱՆՎՈՐԱԿԱՆ ՈՒԺ ՎԱՐՁԵԼՈՒ ՅԵՎ ԲԱՇ-
ԽԵԼՈՒ ԿԱՐԳԻ ՅԵՎ ԲԱՆՈՒԺԻ ՀՈՍՈՒՆՈՒԹՅԱՆ
ԴԵՄ ՊԱՅՅԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

Յերկրի սոցիալիստական ինդուստրացման
հսկայական հաջողությունները յեւ կոյտնատեսա-
կան ու խորհ. տնտեսական շինարարութեան ա-
բազ տեւալը լիովին լիկվիդացիայի յենթարկե-
ցին գործադրկութեանը:

Դրա հետեւանքով ժողովրդական տնտե-
սութեան բոլոր ճյուղերում անհրաժեշտ դարձավ
բանվորական նոր կազմեր պատրաստելու հետ
միասին առկա բանվորական ուժի ավելի լրիւ և
պլանային ոգտագործումը:

Պլանային ոգտագործումը կարող է լավա-
գուշն արդյունքներ տալ միայն այն ղեկավար,
յեթե նա միացած լինի աշխատանքի սոցիալիս-

տական ձեւերի ու մեթոդների (սոցիալիստական
մրցում, հարվածայնութեան և այլն) ավելի լայն
տարածմանը նպաստող ձեռնարկումների հետ:

Յերկրով դրանից ԽՍՀ Միութեան Կենտրո-
նական Գործադիր Կոմիտեն և ժողովրդական Կո-
միտեների Խորհուրդը վորոշում են՝

1. Աշխատանքի մարմինների վրա պար-
տավորութեան ե զրկում ապահովելու բանվորա-
կան ուժի պլանային բաշխումը համապատաս-
խան մարմինների հաստատած արտադրական
պլանների սահմաններում:

2. Բոլոր ձեռնարկութեանները, հիմնարկ-
ները, տնտեսութեաններն ու առանձին անձինք,
բացառութեամբ այս վորոշման մեջ մատնանը-
վածներից, պարտավոր են բանվորներ և ծառա-
յողներ վարձելու միայն աշխատանքի որդաննե-
րի միջոցով:

3. Բարձրագուշն ուսումնական հաստատու-
թեաններ և տեխնիկումներ ավարտող անձանց
վարձումը կատարվում է՝ նրանց տեղավորելու
վերաբերյալ հատուկ որոշումների համաձայն:

4. ԽՍՀ Միութեան Աշխատանքի Ժողովր-
դական Կոմիտեները սահմանում են այն ան-
ձանց ցուցակը, վորոնք աշխատանքի որդաննե-
րում ցուցակագրվում են վորպես աշխատանք վո-
րոնողներ և նրանց աշխատանքի ուղարկելու
կարգը: Ընդ սմեն պետք է նախատեսված լինի,
վոր արդյունաբերութեան ու տրանսպորտ ու-
ղարկվեն այնպիսի անձինք, վորոնք իրենց սո-

ցիալական դրուժյամբ ավելի մոտ են բանվոր դասակարգին:

5. Բացի աշխատանքի որդաններից, բացառությամբ այս վորոշման 2-րդ հոդվածի, թույլատրվում է վարձում կատարել՝

ա) պատասխանատու վարչա-տեխնիկական աշխատողների և մասնագետների, բ) այն աշխատողների, վորոնք մի ձեռնարկութունից, հիմնարկից կամ տնտեսութունից մյուսն են անցնում այն ձեռնարկության, հիմնարկի կամ տնտեսության վարչության համաձայնությամբ, վորտեղ նրանք աշխատում են: Գ) այն տնայնագործների և արհեստավորների աշակերտների, վորոնք մենակ են աշխատում, կամ վոչ ավելի քան յերկու վարձու բանվորի ոգնությամբ, Գ) բատրակների և բատրակուհիների անհատական աշխատավորական գյուղացիական տնտեսություններում և հովիվների—գյուղացիական տնտեսություններում, Ե) տնային աշխատավորուհիները Գ) այլ աշխատողների՝ աշխատանքի մարմինների հետ կնքած առանձին համաձայնությունների հիման վրա:

Այն պաշտոնների ցուցակները, վորոնց համար «ա» կետի հիման վրա վարձողին թույլատրվում է անմիջականորեն աշխատողներ վարձել, նաև այս հոդվածի «գ» կետով նախատեսված համաձայնություններ կնքելու կարգը սահմանում է իՍՀ Միության Աշխատանքի ժողովրդական կոմիսարիատը:

6. Վորոշ ժամկետով աշխատանքային պայմանագրերը կարող են կնքվել մինչև յերեք տարի ժամանակով:

7. Այն վորակյալ բանվորները և մասնագետները, վորոնք յերեւման են հանված հանրայնացված սեկտորի ձեռնարկներում, վորպես վոչ իրենց մասնագիտության դժուր ոգնագործվողներ, վերաբաշխվում են աշխատանքի մարմինների կողմից այն կարգով, վոր իՍՀ Միության Աշխատանքի ժողովրդական կոմիսարիատը սահմանում է, համաձայնեցնելով իՍՀ Միության ժողովրդական Տնտեսական Գերագույն խորհրդի Հաղորդակցության ճանապարհների ժողովրդական կոմիսարիատի և Արհիտելյունների Համամիութենական Կենտրոնական խորհրդի հետ:

8. Ժող. տնտեսության կարեւորագույն ճյուղերը (սեւ մետաղագործություն, քարածխային և քիմիական արդյունաբերություններ, մեքենաշինարարություն, կապիտալ շինարարություններ, տրանսպորտ և ելեքտրո-արդյունաբերություն) վորակյալ բանվորներով և մասնագետներով ապահովելու նպատակով ի հաշիվ ավելի պակաս կարեւոր ճյուղերի կամ նույն ճյուղի պակաս կարեւոր ձեռնարկությունների, իՍՀ Միության Աշխատանքի ժողովրդական կոմիսարիատին իրավունք է վերաւանվում, ըստ տնտեսական որդանների հայտարքների և համաձայնեցնելով պրոֆմիությունների հետ, Աշխատանքի և Պաշտպանության խորհրդի հաստատմամբ կատարել վո-

բակյալ բանվորների և մասնագետների տեղափոխություն ժողովրդական տնտեսության այլ ճյուղերը կամ այլ վայրերը ըստ իրենց մասնագիտության ոգտագործելու համար:

9. ձեռնարկությունների ղեկավարները պարտավոր են աշխատանքի որդաններէ սահմանած ժամկետներին ադատել այն աշխատողներին, վորոնք 7-րդ և 8-րդ հոդվածներում մատնանշված դեպքերում պետք և փոխադրվեն ուրիշ ձեռնարկություններ աշխատելու:

10. ԽՍՀ Միության ժողովրդական կոմիսարների Խորհրդին հանձնարարվում է 7-րդ և 8-րդ հոդվածներում մատնանշված դեպքերում այլ ձեռնարկություններում աշխատելու համար փոխադրվող աշխատողների համար յերաշխիք սահմանել հին բնակավայրում բնակարանը պահելու և նոր բնակավայրում բնակելի տարածությամբ ապահովելու, յերեխաներին դպրոցներում, մանկատներում և հրապարակներում ընդունելու, տեղափոխության դեպքում խրախուսիչ վճարումներ և մի շարք այլ արտոնություններ տալու վերաբերմամբ:

11. Այն բանվորներն ու ճարտարագետ-տեխնիկա ան աշխատողները, վորոնք աչրի յին ընկել, վորպես հարվածային բրիգադների կազմակերպիչներ, բրիգադների կամ սոցմրցության մասնակիցներ, նաև յերկար տարիներ աշխատել են նույն ձեռնարկության մեջ, ուսցիտնալիդատորական արժեքավոր առաջարկներ են մտցրել

կամ գյուտեր են արել, հետեվյալ արտոնություններն են վայելում —

ա. Յեթե նրանք բնակարանային անբավարար պայմաններում են ապրում, ապա բնակելի տարածություն են ստանում առաջին հերթին ձեռնարկության ֆոնդից:

բ. Նրանց զավակները բարձրագույն դպրոցական հիմնարկներ, տեխնիկոմներ, դասընթացներ և այլ հաստատություններ ընդունվում են առաջին հերթին:

գ. Հանգստի տները, սանատորիաները և այլ վայրերը նրանք ուղարկվում են առաջին հերթին:

դ. Նրանք առաջին հերթին են ուղարկվում ԽՍՀ Միության այլ ձեռնարկություններ և արտասահման, արտագրությունը ուսումնասիրելու և իրենց վորակը բարձրացնելու համար:

ե. Նրանց ընտանիքի անդամները գործի ուղարկելու համար աշխատանքի որդաններին դիմելիս, աչդ որդանների կողմից նախապատվորեն ուղարկվում են այն ձեռնարկությունները, վորտեղ աշխատողներն են աշխատում:

12. Այն բոլոր բանվորները, վորոնք անմիջականորեն զբաղված են արդյունաբերության — հանքային, մետաղագործական, քիմիական և մանածագործական ճյուղերում, շինարարական նյութերի արդյունաբերության, յերկաթուղային, ջրային և ավտոճանապարհային տրանսպորտում և խոշոր կառուցումների վրա, յեթե նրանք մեկ-

նույն ձեռնարկութեան մեջ կամ շինարարութեան վրա անընդհատ աշխատել են յերկու տարուց վոչ պակաս 1930 թ. նոյեմբերի 1-ից հետո ամեն տարի ստանում են յերեքոյր լրացուցիչ արձա- կւորդ կամ դրամական փոխհատուցում յերեք որ- վա աշխատավարձի չափով:

Հիշյալ յերկարամյա ժամկետը չի ընդհա- տում, յեթե աշխատողը վարչութեան կամ աշխա- տանքի որդանների կարգադրութեամբ այլ ձեռ- նարկութիւն ե փոխադրվել:

13. Արտադրութեան չարանեղ կազմալու- ծիչները, հանրայնացված սեկտորի ձեռնարկու- թյուններու և իրենց աշխատանքն ինքնակամ, ա- ռանց հարգելի պատճառների թողնողները աշխա- տանքի ուղարկելու համար աշխատանքի որդան- ներին գիմելիս վեց ամսվա ընթացքում արդյու- նաբերութիւն և տրանսպորտ չեն ուղարկվում աշխատելու:

Հանձնարարել ԽՍՀ Միութեան Աշխատանքի ժողովրդական Կոմիսարիատին մեկ ամսվա ըն- թացքում սահմանել այս հոդվածի ներգործու- թեան տակ ընկնող անձանց ցուցակը:

14. Աշխատանքի որդաններում ցուցակա- գրված այն անձինք, վորոնք առանց հարգելի պատճառների հրաժարվում են իրենց մասնագի- տութեան այն աշխատանքից, վորին ուղարկվում են աշխատանքի մարմինների կողմից—հանվում են հաշվառումից մինչև վեց ամիս ժամանակով:

15. Հանրայնացված սեկտորի ձեռնարկու-

թյունների, հիմնարկների և տնտեսութիւնների ղեկավարները վերադաս որդանների կողմից սահ- մանված կարգով կարգապահական պատիժների կամ աշխատանքի որդանների վորոշմամբ վար- չական տուժանքների յեն յենթարկվում հետե- վյալ խախտումների համար:

ա) Ձեռնարկութեան, հիմնարկի կամ տնտե- սութիւններում բանվորական ուժը սխալ կեր- պով ոգտագործելու համար:

բ) Բանվորական ուժի հայտարքների չա- փազանցնելու և արդֆինսպլանով սահմանված պահանջից ավելի բանվորներ վերցնելու համար:

գ) Ձեռնարկութիւնը, հիմնարկը կամ տըն- տեսութիւնը բանուժով ապահովելու նպատակով իր ժամանակին միջոցներ ձեռք չառնելու համար:

դ) Հավաքական պայմանագրով կամ պե- տական չափավորման կարգով սահմանված աշ- խատավարձի նորմաները խախտելու համար:

ե) Բանվորներին և վարչա-տեխնիկական պերսոնալին մի ձեռնարկութիւնից մի ուրիշ ձեռնարկութիւն կամ հիմնարկ հրապուրելու հա- մար,

զ) Աշխատանքի մարմինների կարգադրու- թեամբ փոխադրման յենթակա բանվորներին և վարչա-տեխնիկական պերսոնալին ուշացնելու համար:

16. ԽՍՀ Միութեան ժողովրդական Կոմի- սարների Խորհրդին հանձնարարվում ե յերկու տասնորյակի ընթացքում հրատարակել ԽՍՀ Մի-

ության այն որենքների ցուցակը, վորոնք այս վորոշման հրատարակությունից հետո կորցնում են իրենց ուժը և ԽՍՀ Միության որենքների այն փոփոխությունները, վորոնք բղխում են այս վորոշումից:

Դաշնակից հանրապետությունների կառավարութիւններին առաջարկվում և մի ամսվա ընթացքում իրենց որենադրության մէջ մտցնել այս վորոշումից բղխող փոփոխությունները:

17. ԽՍՀ Միության ժողովրդական Կոմիտեների Խորհրդին հանձնարարվում և յերկու տասնությակի ընթացքում, այս վորոշման համաձայն, վերակազմել բանվորական ուժի հաշվառման գործը վարող օրգանները:

ԽՍՀ Միության Կենտրոնական Գործադիր
Կոմիտեյի նախագահ՝ Մ. ԿԱԼԻՆԻՆ

ԽՍՀ Միության Ժողովրդական Կոմիտեների
Խորհրդի նախագահ՝ Ա. Ի. ՌԻԿՈՎ

ԽՍՀ Միության Կենտրոնական Գործադիր
Կոմիտեյի Քարտուղար՝ Ա. ՅԵՆՈՒԿԻՉԵ

Մոսկվա—Կրեմլ

15-ին դեկտ. 1930 թ. № 52601

(ԽՍՀՄ Որ. Ժող. 1930 թ. № 60, հոդ. 641):

Վ Ո Ր Ո Շ ՈՒ Մ

ԽՍՀ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԴԻՐ ԿՈՄԻՏԵՅԻ ՅԵՎ ԺՈՂՈՎՐ-ԴԱԿԱՆ ԿՈՄԻՍԱՐՆԵՐԻ ԽՈՐՀՐԴԻ

(14-ն հւնվարի 1927 թ.)

ԽՍՀ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆՆԵՐՈՒՄ ԿԱՏԱՐՎՈՂ ՊԱՇՏՈՆԵԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՂՈՒՄՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

ԽՍՀ Միության Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեն և ժողովրդական Կոմիտեների Խորհուրդը վորոշում են.—

1. Պաշտոնեյական գործուղում և համարվում ծառայողի՝ վարձողի կարգադրությամբ, պաշտոնեական հանձնարարություններ կատարելու համար իր մշտական աշխատավայրից դուրս ուղևորվելը: Պաշտոնեյակիւն գործուղումը կարող և տեղի յերկու ամսից վոչ ավելի, չհաշված ծառայողի՝ ճանապարհին գտնված ժամանակը: Առանձին անհրաժեշտության դեպքում թույլ և տրվում յերկարացնել գործուղման ժամանակը, բայց վոչ ավելի քան մի ամսով:

ՅԵՆՈՒԹՈՒԹՅՈՒՆ 1.— Յեթե ծառայողների

վշտական աշխատանքը կատարվում է ճանապարհին, կամ շրջագայության ընդթիվ ե կրում, այդպիսի ուղեվորում-
թյունը գործուղում չի համարվում: Այս կարգի աշխատանքի հետ կապված առանձին ծախքերը ծառայողին հա-
տուցվում են հավաքական կամ աշխա-
տանքային պայմանագրերով սահման-
ված կարգով:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ 2.— Այս վորոշումը չի տարածվում գիտական կատարելագոր-
ծության դասընթացքներ անցնե-
լու, եքսպերիյիաներին մասնակցելու համար տրվող գործուղումների, ինչ-
պես նաև բանվորա-գյուղացիական կարմիր բանակի շարքերում գտնվող զինվորական ծառայողների ամեն տե-
սակի գործուղումների վրա:

Վերը հիշված զինվորական ծա-
ռայողների գործուղումները նշանա-
կելու և վարձատրելու կարգը սահման-
վում է Ռազմական և ծովային Գոր-
ծերի Ժողովրդական Կոմիտեի ատի
հրամաններով:

Ռազմական գերատեսչության կամ ուրիշ վարձված ծառայողների վե-
րաբերմամբ այս վորոշումը կիրարկե-
լու սահմաններն ու կարգը վորոշում
են ԽՍՀ Միության Աշխատանքի Ժո-

ղովրդական Կոմիտեի ատի, համաձայ-
նության դալով ԽՍՀ Միության Ռազ-
մական և ծովային գործերի Ժո-
ղովրդական Կոմիտեի ատի, Ֆինանս-
ների Ժողովրդական Կոմիտեի ատի և
Արհեստակցական Միությունների Հա-
մաժողով ենական Կենտրոնական Խորհր-
դի հետ:

2. Գործուղման ժամանակ գործուղվածի կատարած բոլոր անձնական ծախքերը, բացի բնակարանավարձից, ծածկելու համար վարձողը ծառայողին որապահիկ է վճարում նրա փառա-
ցի ամսական աշխատավարձի մեկ յեղեսուներորդի չափով, բայց վոչ պակաս քան 2 ո. 50 կոպ. և վոչ ավելի քան 10 ո. գործուղման յուրաքան-
չյուր որվա համար:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.— Զուգավորությամբ աշ-
խատողին գործուղում նշանակելու դեպքում—ծառայողների որապահիկի չափը սահմանվում է կողմերի համա-
ձայնությամբ այս հոդվածով նախա-
տեսված նորմաների համեմատ:

3. Որապահիկները տրվում են գործուղման որերի փաստացի թվի համեմատ, առանց հանգս-
տի և տոն որերը գուրս դալու: Մեկնելու և վե-
րադառնալու որերը միասին հաշվվում են մեկ որ:

4. Գործուղման ժամանակամիջոցի համար, յուրս յեկած ճանապարհին գտնված ժամանակը, գործուղվածին տրվում են բնակարանի համար

վճարված ծախքերը (բացի այն դեպքերից, յերբ գործուղվածին ձրի բնակարան և տրվում, կողմերի համաձայնությամբ ստանալով՝ հափով), բաց լող ալելի քան—ա) դաշնակից հանրապետությունների մայրաքաղաքները և Սնգր. ՄՖՍՀ կազմի մեջ մանող հանրապետությունների մայրաքաղաքները գործուղելու դեպքում՝ 7 ու որական. բ). ինքնավար հանրապետությունների մայրաքաղաքները, ինչպես նաև մարզային, յերկրային կենտրոնները և վորպես ինքնուրույն վարչական տերրիտորյալ միավորներ առանձնացրած քաղաքները մեկնելիս*) 5 ու որական, գ) բոլոր մնացած վայրերը գործուղելու դեպքում 3 ու որական:

*) ՆՍՀ Միության կենտրոնական նախագահության 1930 թ. ոգոստոսի 9-ի՝ շրջանները լիկվիդացիայի յենթարկելու կապակցությամբ Գաղխորհուրդների աշխատանքի կազմակերպելու մասին վորոշման 2-րդ հոդվածը (ՆՍՀՄ Որ. Ժող. 1930 թ. № 42, հոդ. 435).

«2. Հիսուն հազարից ալելի բնակչություն ունեցող այն քաղաքները, վորոնք խոշոր արդյունաբերական նշանակություն ունեն և կուլտուրական-քաղաքական կենտրոններ են հանդիսանում, շոկվում դարձվում են վորպես ինքնուրույն վարչա-տնտեսական միավորներ: Այդ քաղաքների քաղխորհուրդներն անմիջաբար յենթարկվում են դաշնակից կամ ալտոնոմ հանրապետությունների կենտրոնականի նախագահու-

5. Գործուղվածի ճանապարհածախքը, բացի այն դեպքերից, յերբ վարձողը գործուղվողին վորխաղրություն համարատախան միջոցներ և տալիս, վճարվում է—ա) յերկաթուղու համար կոշա վագոնի տարիֆով, բ) ջրային ճանապարհների համար 2-րդ կարգի տարիֆով, գ) խճուղիների և սայլի ճանապարհների համար՝ տվյալ վայրում դոյություն ունեցող արժեքով, վորը պետք է վավերացված լինի իշխանության տեղական մարմինների, կամ այն ձեռնարկուլյան կամ հիմնարկի կողմից, ուր գործուղվողն ուղարկված է յեղի: Բացի դրանից գործուղվածին հատուցվում են այն ծախքերը, վոր նա վարձողի թույլտվությամբ կատարել է պլացկարտ և արագության լրացուցիչ տոմս դնելու համար:

Յեթե յերկաթուղով ուղեվորությունը մեկ որից ալելի յե տեվում առանց ընդմիջման (ОДНА КОРЕ), կամ կատարվում է գիշերվա ընթացքում, վարձողի թույլտվությամբ ճանապարհա-

թյուններին կամ համապատասխան յերկրային, մարզային գործկոմներին, ըստ պատկանելույն:

Դաշնակից հանրապետությունների վորոշմամբ հիսուն հազարից պակաս բնակչություն ունեցող քաղաքներն ել կարող են շոկվել և վորպես ինքնուրույն վարչական-տնտեսական միավորներ համարվել, յեթե միայն այդ քաղաքները խոշոր արդյունաբերական կուլտուրական-քաղաքական նշանակություն ունեն:

ծախքը կարելի չէ վճարել փափուկ վազոնի տարիֆով:

5. Պատասխանատու աշխատողներին և ժառանգեռաններին յերկաթուղու ճանապարհով մեկ ուրից ավելի տեղով ճանապարհ գործուղվելու դեպքում թույլատրվում է ողային հաղորդակցությունից ոգտվել:

Մնացած դեպքերում բոլոր գործուղվածները կարող են ողային հաղորդակցությունից ոգտվել, ամեն անգամ ստանալով վարձուրից առանձին թույլտվությունը: (Ըստ ԽՍՀՄ Կենտգործկոմի և Ժողկոմխորհի 1931 թ. փետրվարի 10-ի վորոշման խմբագրություն—ԽՍՀՄ Որ. Ժող. 1931 թ. № 8 հոդ. 91):

6. Յեթե գործուղվողն այնպիսի վայր է ուղարկվում, վորտեղից հաղորդակցություն պայմանները շնորհիվ նա հնարավորություն ունի գնալու պահից 24 ժամվա ընթացքում վերադառնալու իր բնակություն վայրը, և յեթե այդ դեպքում նրա վրա դրված պաշտոնական հանձնարարություն կատարումը չի պահանջում նրա ավելի յերկարատեւ անընդհատ ներկայությունը տվյալ վայրում (տեղական գործուղում), գործուղվողին որապահիկ չի վճարվում, իսկ շինք վարձելու փոխհատուցում (յեթե այն ձրիաբար չի տրամադրված) կատարվում է կողմերի համաձայնությամբ (Ըստ ԽՍՀՄ Կենտգործկոմի և Ժողկոմխորհի 1928 թ. ոգոստոսի 8-ի վորոշման խմբա-

գրություն.—ԽՍՀՄ Որ. Ժող. 1928 թ. № 49, հոդ. 439):

7. Այն դեպքում, յերբ 1-ին հոդվածի 1-ին ծանոթություն մեջ հիշված ծառայողները պաշտոնեյական հանձնարարություններով գործուղվում են նրանց համար սահմանված շրջաններից դուրս, որապահիկները հաշվելու համար նրանց փաստացի աշխատավարձից հանվում են այն առանձին գումարները, վորոնք վճարվում են ի հատուցումն նրանց մշտական աշխատանքի հետ կապված ծախքերի:

8. Թույլատրվում է կողմերի համաձայնությունը որապահիկները պակասացնել 2-րդ հոդվածով սահմանված նորմաներից, բայց 50 տոկոսից վոչ ավելի, հետեւյալ դեպքերում. ա) այն պիսի գործուղման դեպքում, յերբ պահանջվում է միևնույն տեղում աւընդհատ մեկ ամսից ավելի (նախ, բ) կատարվող աշխատանքի բնույթի հետ կապված սխտեմատիկ գործուղվելու դեպքում, գ) դժուրական վայրեր գործուղվելու դեպքում, դ) մի գավառի (շրջանի) կամ համապատասխան այլ վարչական տերիտորիալ միավորի սահմաններում կատարվող գործուղման դեպքում:

Սակայն «ա» «գ» և «դ» կետերով նախատեսված դեպքերում-որապահիկի չափը 2 ո. 50 կուպակաս չի կարող լինել: (Ըստ ԽՍՀՄ Կենտգործկոմի և Ժողկոմխորհի 1928 թ. ոգոստոսի 8-ի վորոշման խմբագրություն.—ԽՍՀՄ Որ. Ժող. 1928 թ. № 49, հոդ. 439, 1931 թ., № 8 հոդ. 91):

9. Գործուղման ժամանակ հիմնականապես զեպքում գործուղվածին ընդհանուր հիմունքներով որպազահիկ և բնակարանի վարձ և վճարվում ասյն ամբողջ ժամանակի համար, քանի դեռ նա իր առողջական վիճակի պատճառով հնարավորութիւն չունի իր վրա զբոված պաշտոնեյական հանձնարարութեան կատարման անցնելու կամ իր մշտական ծառայութեան վայրը վերադառնալու, սակայն վաչ ավելի քան յերկու ամիս ժամանակի համար:

Գործուղվածի հիմնադրութիւնը, ինչպես և առողջական վիճակի պատճառով իր մշտական ծառայութեան վայրը վերադառնալու հնարավորութիւն չունենալու փաստը պետք և սահմանված կարգով վավերացված լինեն:

10. Գործուղվածը պահում և իր պաշտոնը: Գործուղման ընթացքում ստացած վարձատրութիւնը չի կարող ավելի քիչ լինել, քան այն փաստացի աշխատավարձը, վոր գործուղվողն ստանում և գործուղման բուպէյին: Գործուղվածը վոչ մի լրացուցիչ վարձատրութիւն չի ստանում, մասնավորապես, հանդստի և տոն որերի աշխատանքի համար:

11. Պետական և տեղական բյուջեյով պահվող պետական հիմնարկների ծառայողները գործուղվում են վոչ այլ կերպ, քան այդ հիմնարկների և ձեռնարկութիւնների այն պաշտոնատար անձանց թույլտուութեամբ, վորոնք վաբկերն ու նախահաշվային հատկացումները ինքնուրույն

տնորինողներ են հանդիսանում, իսկ աւելարական (տնտեսավարական) հիմունքներով գործող պետական ձեռնարկութիւնների ծառայողները վոչ այլ կերպ, քան այդ ձեռնարկութիւնների կամ նրանց կազմի միջ մտնող առանձին արտադրողական կամ առվարական ձեռնարկութիւնների ղեկավարների թույլտուութեամբ: Գործուղման ժամանակամիջոցը կարող և յերկարացվել միայն վերը հիշված անձանց հավանութեամբ:

ԽՍՀՄ միութեան Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյի Նախագահ՝ Մ. ԿԱԼԻՆԻՆ

ԽՍՀՄիութեան Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդի Նախագահ՝ Ս. ՌԻԿՈՎ

ԽՍՀՄիութեան Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյի Քարտուղար՝ Ա. ՅԵՆՈՒԿԻՉԵ
Մոսկվա-Կրեմլ 1917 թ. հունվարի 14-ին
(Որ. Ժող. 1927 թ. № 4, հոդ. 42)

ՎՈՐՈՇՈՒՄ

ԽՍՀՄ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԴՈՐԾԱԴԻՐ ԿՈՄԻՏԵՅԻ
ՅԵՎ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԿՈՄԻՍԱՐՆԵՐԻ ԽՈՐՀՐԴԻ

1929 թ. հունվարի 2-ին

ՅՈԹ ԺԱՄՅԱՆ ԲԱՆՎՈՐԱԿԱՆ ՈՐՎԱ ՄԱՍԻՆ

Ի վարդապետին ԽՍՀՄ Կենտրոնական Դործադիր Կոմիտեյի 1927 թ. հոկտեմբերի 15-ի մանիֆեստի 1-ին հոդվածի (ԽՍՀՄ Որենքն. Ժողով. 1927 թ. № 61, հոդ. 613) ԽՍՀՄ Կենտրոնական Դործադիր Կոմիտեն և Ժողովրդական Կոմիտեների Խորհուրդը վորոշում են.—

1. Բոլոր արդյունաբերական, տրանսպորտի, կապի և կոմունալ տնտեսության արտադրական ձեռնարկությունները, թե պետական և թե հասարակական ու մասնավոր, բացի 3 հոդ. մատնանշված ձեռնարկություններից, մինչև 1933 թ. հոկտեմբերի 1-ը պետք է անցնեն 7 ժամից վոչ ավելի տեվողությամբ նորմալ բանվորական որվա:

2. Ծանր արդյունաբերության նոր ձեռնարկություններում և թեթև խոշոր ձեռնարկություն

ներում 7 ժամյա բանվորական որը կիրառվում է շահագործման զբվելու որից սկսած:

Սյա կանոնից շեղումներ թույլատրվում են ԽՍՀՄ Ժողովրդական Կոմիտեների Խորհրդին աորնթեր 7-ժամյա բանվորական որվա կիրառումը նախապատրաստող կառավարական հանձնաժողովի թույլտվությամբ: Բոլոր այլ նոր ձեռնարկություններում 7-ժամյա բանվորական որը մտցվում է ընդհանուր հիմունքներով:

3. 7-ժամյա բանվորական որվա անցնելուն յենթակա չեն այն ձեռնարկությունները, վորոնք պետք է լուծարի յենթակին 1933 թ. հոկտեմբերի 1-ից վոչ ուշ, նույնպես վոչ մշտապես վործող ձեռնարկությունները (սեզոնային բնույթի արտադրությամբ):

4. 7-ժամյա բանվորական որը սահմանվում է բոլոր բանվորների համար և համապատասխան ձեռնարկությունների այն ծառայողների համար, վորոնց համար մինչև տվյալ ձեռնարկությունում 7-ժամյա բանվորական որ մտցնելը 8 ժամյա բանվորական որ եր սահմանված, բացառությամբ ձեռնարկության պատկանող առբերման ուղիններն սպասարկող բանվորների և ծառայողների:

5. Ձեռնարկության մեջ 7-ժամյա բանվորական որ սահմանելը բանվորական որվա ինքնաբերաբար կրճատում չի առաջացնում այն պրոֆեսիաների աշխատանքների համար, վորոնց նկատմամբ վործող վորոշումներով կրճատ բան-

վորական որ և սահմանված վնասակարութեան պատճառով:

Վնասակարութեան պատճառով կրճատ բան վորական որ սահմանելը կատարվում է ընդհանուր հիմունքներով ԽՍՀՄ Աշխատանքի ժողովրդական Կոմիսարիատի և դաշնակից հանրապետութիւնների Աշխատանքի ժողովրդական Կոմիսարիատների կողմից:

6. Այն անընդհատ արտադրութիւններում, վորտեղ տեխնիկական պայմանների շնորհիվ անկարելի չի ամենորոյա 7-ժամյա աշխատանք կիրառել, թույլատրվում է վարձողի և համապատասխան արհեստակցական միութեան համաձայնութեամբ, և աշխատանքի մարմինների թույլտվութեամբ, աշխատանքի այլ կարգ մտցնել այն պայմանով, վեր նորմալ բանվորական որվա միջին տեղութիւնը 7 ժամից ավելի չլինի:

Այս հոդվածի կիրառելութեան կարգը սահմանվում է ԽՍՀՄ Աշխատանքի ժողովրդական Կոմիսարիատի կողմից:

7. Այն անձանց աշխատանքային ժամանակի տեղութիւնը, վորոնց նկատմամբ համաձայն այս վորոշման 7-ժամյա բանվորական որ և սահմանվում, գիշերային ժամանակը մեկ ժամով կրճատվում է:

Անընդհատ արտադրութիւններում գիշերային հերթափոխի աշխատանքի տեղութիւնը կարող է համաարեցվել ցերեկայինի հետ այն պայմանով, վոր այդ դեպքում ժամանակավոր-

ձով հատուցելիս գիշերային աշխատանքի ամեն մի ժամը վարձատրվում է ինչպէս ցերեկվանի 76-ը իսկ չորժավարձով հատուցելիս աշխատողին բացի գործավարձային դատումից, վճարվում է նրա կարգի ժամային դրույքի 17-ը

8. 7-ժամյա բանվորական որվա անցած ձեռնարկութիւններում արգելվում է հղի կանանց գիշերային աշխատանքը, սկսած հղիութեան 6-րդ ամսից, նույնպէս և ստնտու կանանց աշխատանքը կեբակընելու առաջին վեց ամսվա ընթացքում: (ԽՍՀՄ ԿԳԿ և ԺԿԽ 1929 թ. փետրվարի 22-ի վորոշման խմբագրութեամբ: «ԽՍՀՄ Սրենքն. Ժողով.» 1929 թ. № 16, հոդ. 132):

9. Գործավարձային աշխատանքով զբաղված անչափահասներին տրվում է լրացուցիչ մեկ ժամվա վճար, ըստ նրանց տարիքային դրույքի:

10. Համամիութենական նշանակութիւն ունեցող ձեռնարկութիւնների փոխանցումը 7-ժամյա բանվորական որվա կատարվում է ԽՍՀՄ Ժողովրդական Կոմիսարների Սորհրդին առընթեր 7-ժամյա բանվորական որվա փոխանցումը նախապատրաստող կառավարական հանձնաժողովի հաստատած ցուցակների համաձայն:

Հանրապետական և տեղական նշանակութիւն ունեցող ձեռնարկութիւններին փոխանցումը 7-ժամյա բանվորական որվա կատարվում է դաշնակից հանրապետութիւնների ժողովրդական Կոմիսարների Սորհրդին առընթեր 7-ժամյա բանվորական որվա փոխանցումը նախա-

պատրաստող հանձնաժողովների հաստատած ցուցակները համաձայն, 7-ժամյա բանվորական որվա փոխանցելու վերաբերյալ տարեկան վերահսկիչ թվերի հիման վրա, վորը արդյունաբերության առանձին ճյուղերի համար սահմանում է խՍՀՄ ժողովրդական Կոմիսարների Սորհրդին առընթեր 7-ժամյա բանվորական որվա փոխանցումը նախապատրաստող կառավարական հանձնաժողովը: Նույն հանձնաժողովին հայտնվում են 7-ժամյա բանվորական որվա փոխանցվող հանրապետական և տեղական նշանակութուն ունեցող ձեռնարկությունների ցուցակները հաստատվելուց հետո անմիջապես:

Հանրապետական հանձնաժողովներում ձեռնարկությունները 7-ժամյա բանվորական որվա փոխանցելու հարցի առթիվ ծագած տարաձայնությունները լուծվում են համապատասխան դաշնակից հանրապետությունների ժողովրդական Կոմիսարների Սորհրդի կողմից:

Արգելվում է պետական և հասարակական ձեռնարկությունները 7-ժամյա բանվորական որվա փոխանցելը՝ մինչև նրանց համապատասխան ցուցակների մեջ մտնելը: (ԽՍՀՄ ԿԳԿ և ԺԿՆ, 1929 թ. հոկտեմբերի 13-ի վորոշման խմբագրությամբ: «ԽՍՀՄ Որենքն. Ժողով.» 1929 թ. № 68, հոդ. 628):

11. ԽՍՀՄ ժողովրդական Կոմիսարների Սորհրդին առընթեր 7-ժամյա բանվորական որվա փոխանցումը նախապատրաստող կառավարական

րական հանձնաժողովին իրավունք է վերապահվում համապատասխան գերատեսչություններից, կազմակերպություններից և անձերից պահանջել 7-ժամյա բանվորական որսահմանելու հետ կապված անհրաժեշտ տեղեկություններ և պլաններ, քննել նրանց մշակած առաջարկությունները և նրանց անհրաժեշտ ցուցմունքներ և գիրքեկտիվներ տալ:

11

12. Վերացնել ԽՍՀՄ ժողովրդական Կոմիսարների Սորհրդի 1928 թ. հունվարի 17-ի 7-ժամյա բանվորական որվա կիրառումը նախապատրաստելու վերաբերյալ վորոշման 2—4 հոդվածները: (ԽՍՀՄ Որենքն. Ժողով. 1928 թ. № 8, հոդ. 72):

13. Դաշնակից հանրապետությունների կառավարություններին առաջարկվում է դաշնակից հանրապետությունների որենսդրության մեջ մտնող այս վորոշումից բխող փոփոխությունները:

ԽՍՀՄ Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեի
Նախագահ՝ Մ. ԿԱԼԻՆԻՆ
ԽՍՀՄ ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդի
Նախագահ՝ Ս. ՌԻԿՈՎ

ԽՍՀՄ Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեի
Քարտուղարի պատր. կառ. Ա. ՏԱԼԱԿՈՆՑԵՎ

Մոսկվա—Կրեմլ:

1929 թ. հունվարի 2-ին:

(ԽՍՀՄ Որենք. Ժողով. 1929 թ. № 4, հոդ. 30):

ՎՈՐՈՇՈՒՄ

ԽՍՀՄ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԿՈՄԻՍԱՐՆԵՐԻ ԽՈՐՀՐԴԻ

1929 թ. սեպտեմբերի 24-ին

Անընդհատ արտադրական շաբաթի փոխանց-
նադրությունների ի յեմ հիմնարկներին աշխատանքային
ժամանակի ու հանգստի ժամանակի մասին

Անընդհատ արտադրական շաբաթի փոխանց-
վող ձեռնարկություններում և հիմնարկներում
աշխատանքային ժամանակը և հանգիստն ավելի
համաչափորեն բաշխելու միջոցով, գոյություն
ունեցող աշխատանքային ժամերի տարեկան իջ-
վի և հանգստի օրերի ընդհանուր թվի պահպա-
նումով նորմալ արտադրական ռեժիմ ստեղծելու
նպատակով ԽՍՀՄ Ժողովրդական Կոմիսարներ
Խորհուրդը վերջում է, —

1. Անընդհատ արտադրական շաբաթի փո-
խանցվող բոլոր ձեռնարկություններում, բացա-
ռությամբ շինարարության և սեզոնային ձեռ-
նարկների, մտցվում է հնդուրյա աշխատանքային
շաբաթ (չորս օր աշխատանք և մեկ օր հանգիստ):

Անընդհատ արտադրական շաբաթի փոխանց-

վող բոլոր հիմնարկներում նույնպես հնդուրյա
աշխատանքային շաբաթ է մտցվում (չորս օր
աշխատանք և մեկ օր հանգիստ): Այս դեպքում
վեց ժամյա աշխատանքային օր ունեցող հիմ-
նարկներում բանվորական օրը սահմանվում է 7
ժամ (հաշված կես ժամից ընդմիջումը):

Առանձին ձեռնարկություններում և հիմ-
նարկներում կատարվող աշխատանքի հատուկ
պայմանները նկատի ունենալով, նրանց միջ, իբ-
րե բացառությամբ, այլ աշխատանքային շաբաթ
սահմանվում է թույլատվությամբ ստանալով՝

ա) Համալրութենական նշանակություն ու-
նեցող ձեռնարկությունների և հիմնարկների հա-
մար ԽՍՀՄ Ժողովրդական Կոմիսարիատներից և
Միութենական այլ մարմիններից, վորոնց իրա-
վասության տակ են գտնվում համապատասխան
ձեռնարկությունները կամ հիմնարկները:

բ) Հանրապետական նշանակություն ունեցող
ձեռնարկությունների և հիմնարկների համար
դաշնակից հանրապետությունների պատշաճ ժո-
ղովրդական կոմիսարիատներից և հանրապետա-
կան այլ մարմիններից:

գ) Տեղական նշանակություն ունեցող ձեռ-
նարկությունների և հիմնարկների համար՝ պատ-
շաճ տեղական մարմիններից յերկրային և նա-
հանգական, կամ ինքնավար հանրապետություն-
ների մարմիններից վոչ ցածր, իսկ անմիջական
ընթացքի բաժանում ունեցող դաշնակից հանրա-
պետություններում—ընթացքի մարմիններից
վոչ ցածր:

Հիշված թույլալուծյունները արվում են միայն համաձայնեցնելով ԽՍՀ Միության և գաղ-նակից հանրապետությունների Աշխատանքի ժողովրդական Կոմիսարիատների և նրանց տեղա-կան մարմինների հետ, նույնպես և ՀԱՄԿԽ-ի և հանրապետական ու տեղական միջմիութենական միավորումների հետ— ըստ պատկանելույնի:

Շինարարությունների և սեզոնային ձեռ-նարկությունների համար աշխատանքային շա-բաթի տեվողությունը առանձին կերպով սահմա-նում է ձեռնարկությունները և հիմնարկներն անընդհատ արտադրության փոխանցող Աշխա-տանքի և Պաշտպանության Պորհրդին առընթեր Կառավարական Հանձնաժողովը:

2. Ամեն մի աշխատողի շաբաթական հան-գստի, որերի թիվը 1 հոդ. մատնանշված հնգորյա աշխատանքային շաբաթի հիմունքներով աշխատող ձեռնարկություններում պետք է տարվա ընթաց-քում 72-ից պակաս չլինի, հաշվելով շաբաթական հանգստի այն որերը, վորանք գուղադիպում են հերթական արձակուրդին:

3. 1 հոդ. մատնանշված ձեռնարկություն-ների և հիմնարկների աշխատողների շաբաթա-կան անընդհատ հանգստի տեվողությունը պետք է 39 ժամից պակաս չլինի: ԽՍՀՄ Աշխատանքի ժողովրդական Կոմիսարիատին իրավունք է վե-րադասվում ճաշի ընդմիջումի տեվողության հա-մեմատ առանձին ձեռնարկությունների և հիմ-նարկների համար առանձին կարգ սահմանել:

Ձեռնարկությունների և հիմնարկների՝ յեր-կու և ավելի հերթափոխով աշխատող աշխատող-ների նկատմամբ թույլատրվում է կիրառել շա-բաթական հանգստի ժամանակի գումարային հաշվառում, բայց վոչ ավելի քան չորս աշխա-տանքային շաբաթվա ընթացքում: Այս դեպքում ամեն մի շաբաթական հանգստի տեվողությունը կարող է 39 ժամից ավելի կամ պակաս լինել, սակայն 24 ժամից վոչ պակաս և, միջին հաշվով, հաշվառման ժամանակաշրջանում պետք է 39 ժա-մից պակաս չլինի:

4. 1-ին հոդ. մատնանշված ձեռնարկություն-ներում և հիմնարկներում անընդհատ շաբաթա-կան հանգիստն աշխատողներին տրամադրվում է հերթով, տարբեր որեր, համաձայն առանձին ցուցակների, վոր սահմանում է ձեռնարկության կամ հիմնարկի վարչությունը, համաձայնեցնելով գործարանային (տեղական) կոմիտեյի կամ նրա փոխարինող մարմնի հետ:

5. Արգելվում է աշխատանքային ցուցակով նրա համար սահմանված որը անընդհատ շաբա-թական հանգիստ չորսամադրելը:

Բացառիկ դեպքերում, յերբ աշխատողին նրա համար սահմանված շաբաթական հանգստի որը նորոգման և այլ անհրաժեշտ աշխատանք-ներ են հանձնվել աշխատողին, մոտակա յերկու շաբաթվա ընթացքում շաբաթական հանգստի ուրիշ որ պետք է տրամադրվի:

Չի թույլատրվում շաբաթական հանգստի

որը դրամական փոխհատուցումով փոխարինել և վոչ հարգելի պատճառներով կատարված գործալքումները շարաթական հանգստի որերին աշխատավճարելը: (ԽՍՀՄ ԺԿՍ. 1930 թ. մարտի 6-ի վորոշման խմբագրությամբ: ԽՍՀՄ Որենք. Ժող. 1930 թ. № 16, հոդ. 179):

6. 1 հոդ. մատնանշված ձեռնարկություններում ու հիմնարկներում աշխատանք կատարելն արգելվում է հետեվյալ հեղափոխական որերին.—

ա) 1905 թ. հունվարի 9-ի հիշատակի և վ. Ի. Լենինի հիշատակի որը (հունվարի 22-ին):

բ) Ինտերնացիոնալի որը (մայիսի 1-ին և 2-ին):

գ) Հոկտեմբերյան Հեղափոխության տարեդարձի որը (նոյեմբերի 7-ին և 8-ին):

Այս կանոնը չի տարածվում՝ անընդհատ գործող ձեռնարկությունների վրա, վորտեղ աշխատանքի ընդհատումն անկարելի չե արտադրական տեխնիկական պատճառներով, այն ձեռնարկությունների և հիմնարկների վրա, վորտեղ աշխատանքի ընդհատումն անկարելի չե հասարակական բնույթի պատճառներով (հիվանդանոցներ, հեռախոսային կայաններ, տրամվայ, ջրմուղ և այլն) նույնպես և անհրաժեշտ նորոգման աշխատանքների վրա:

Հեղափոխական այլ անդրերի տոնումը կատարվում է առանց բանվորներին և ծառայողներին աշխատանքից ազատելու: Նոր տարվա որը

և բոլոր կրոնական տոների որերը (նախկին հանգստի հատուկ որերը) աշխատանքը կատարվում է Ընդհանուր հիմունքներով:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.— Հեղափոխական տոնները չեն մանում աշխատանքային որերի հաշվի մեջ:

7. Հեղափոխական տոներին 6-րդ հոդ. յերկրորդ մասի համեմատ կատարվող աշխատանքը վարձատրվում է՝

ա) Ժամանակավարձային հատուցման դեպքում տարիֆային դրույքի (ուճևի) կրկնակի չափով, հաշված սահմանված հավելավճարները (յերաշխարհայալ հավելադատում, հաշվետուների հիմունքներով տրվող հավելավճարներ և այլն):

բ) Գործավարձային հատուցման դեպքում կրկնակի գնահատությամբ:

Աշխատողի համաձայնությամբ դրամական փոխհատուցումը կարող է փոխարինվել ուրիշ հանգստի որ տրամադրելով:

8. Բոլոր մնացած որերը, բացի հեղափոխական որերից, կատարվող արտաժամյա աշխատանքը վարձատրվում է ընդհանուր հիմունքներով, համաձայն աշխատանքի որենսդրության:

9. Առաջին հոդվածում մատնանշված ձեռնարկություններում և հիմնարկներում հեղափոխական որերի և շաբաթական հանգստի որերի նախորդակին բանվորական ժամանակի տեվողությունը հավասարվում է մնացած որերի բանվորական ժամանակի տեվողությանը:

10. Անընդհատ—գործող ձևոնարկություններում և հիմնարկներում հերթափոխների հերթականության՝ գրաֆիկներով (ցուցակներով) սահմանված հաշվառման ժամանակաշրջաններում թույլատրվում է կիրառել բանվորական ժամանակի դումարային հաշվառում, բայց վոչ ավելի քան մեկ ամսվա համար: Այս դեպքում նորմալ բանվորական ժամանակը հաշվում է միայն տրվյալ հաշվառման ժամանակաշրջանին բնկնող աշխատանքային ժամերի նորմալ թվից չգերազանցող աշխատանքային ժամանակը:

Այս հոդվածի կիրարկության կարգը սահմանում է ՍՍՀՄ Աշխատանքի ժողովրդական կոմիտեները:

11. Առաջին հոդվածում մատնանշված ձևոնարկությունների և հիմնարկների աշխատողների շաբաթական հանգստի (հերթափոխների միջև և այլն) տեղի ունեցող համեմատյան դեպք հաշվառվում է ժամանակի հետ միասին պետք է հանգստի նախորդող բանվորական օրվա (հերթափոխում) աշխատանքային ժամանակի կրկնա կի տեղի ունեցող ժամանակից պակաս չլինի:

12. Հավաքական կամ աշխատանքային պայմանագրում կարող է նախատեսված լինել, վոր 1 հոդ. մատնանշված ձևոնարկությունների կամ հիմնարկների աշխատողները պարտավորվում են՝ տարբեր արհեստանոցներում, ցեխերում, տարբեր դադգահանների վրա միաատակ աշխատանք կա-

տարել, կամ տարբեր վորակման աշխատանք կատարել:

Հատուցման ձեվը, կարգը և չափը տվյալ դեպքում սահմանվում է կողմերի համաձայնությամբ:

13. 1 հոդ. մատնանշված այն ձևոնարկությունների նկատմամբ, վորոնց աշխատանքային ժամանակը հատուկ վորոշումներով է կարգավորվում (յերկաթուղային տրանսպորտ, ջրային տրանսպորտ և այլն), այս վորոշումը կիրարկվում է համապատասխան հատուկ վորոշումներից բերող փոփոխություններով:

ՍՍՀՄ Ժողովրդական Կոմիտեների Խորհրդի նախագահ՝ Ա. Ի. Ռիկով

ՍՍՀՄ Ժողովրդական Կոմիտեների Խորհրդի և Աշխատանքի ու Պաշտպանության Խորհրդի գործերի կառավարչի տեղակալ՝ Բ. Միխայիլով

Մոսկվա — Կրեմլ

1929 թ. սեպտեմբերի 24-ին

(ՍՍՀՄ Որենքն. Ժողով. 1929 թ. № 63, հոդ. 586)

ԽՍՀՄ Ժողովրդական Կոմիտեների
Խորհրդի

Յերեզնաս արտաբերական շաբաթի փախսցված
 ձեռնարկություններում ու նրմանդոներում արձա-
 կուրդների հեկուրքունը, արձակունի դեպում
 արձակման նպաստի չփը, պահան վարձարգող
 աշխատանքի փախուրդներ դեպում նախկին աշ-
 խատարարը ստանալենու ժողկոնս եկ աշխա-
 տանքի ընդունելիս փարձարկման ժողկոնսերը հա-
 վելու կազմաւոր

Անընդհատ արտադրական շաբաթի փո-

Նույն ձեռնարկով թյուրահեռում և հիմնարկ-
ներում արձակման դեպքում արձակման նպատար
արվում է 12 աշխատանքային օրվա համար, պա-
կաս վարձատրվող աշխատանքի փոխադրելու
դեպքում նախկին աշխատավարձը պահպանվում
է 12 աշխատանքային օրվա ընթացքում, իսկ
աշխատանքի ընդունելիս աշխատողի փորձարկ-
ման ժամկետները սահմանվում են բանվորների
համար 6 աշխատանքային օր, նվազ պատասխա-
նատու աշխատանք կատարող ծառայողների հա-
մար—12 աշխատանքային օր և ավելի պատաս-
խանատու աշխատանք կատարող ծառայողների
համար—24 աշխատանքային օր:

Արձակուրդային ժամանակի աշխատավարձը, հոդատագործված արձակուրդի վերստատեցումը և արձակման նպաստը տալիս այն ձեռնարկույթ լուծենեբում ու հիմնարկներում, վորտեղ բաժնի

վորներին նորմալ դրուժյան համեմատութեամբ
ամսվա ընթացքում աշխիւ կամ պակաս թվով
հանգիստ և ընկնում (ստորերկրյա աշխատանք-
ներ, նավաստաւարկիչ խմբեր և այլն), աշխա-
տանքային որերի վերը մատնանշված թիվը հա-
մապատասխանորեն փոփոխվում է:

ԽՍՀՄ Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդի
նախագահ՝ Ա. Ի. Ռիկով:

ԽՍՀՄ Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդի
դի և Աշխատանքի ու Պաշտպանութեան Խորհրդի
դի գործերի կառավարիչ՝ Ն. ԳԱՐՅՈՒՆՈՎ:

Մոսկվա—Կրեմլ

1929 թ. հոկտեմբերի 3-ըն

(ԽՍՀՄ Որենքն. Ժողով. 1929 թ. № 63, հոդ. 587):

ՎՈՐՈՇՈՒՄ

ԽՍՀՄ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԿՈՄԻՍԱՐՆԵՐԻ ԽՈՐ-
ՀՐԴԻ

Հիմնարկների անրնգնաց առադրական օաքալիս
մասին

ԽՍՀՄ Ժողովրդական Կոմիսարների Խոր-
հուրդը անընդհատ հնգորյա արտադրական շա-
քաթը համարելով աշխատանքի կազմակերպման
հիմնական ձև ԽՍՀՄ-ում և անընդհատ արտադր-
ական շաքաթը հիմնարկներում կիրառելիս տե-
ղի ունեցած թերութեանները ուղղելու նպատա-
կով ՎՈՐՈՇՈՒՄ Ե.—

1. Անընդհատ արտադրական շաքաթը թող-
նել այն հիմնարկներում, վորոնք անմիջապես
կապված են անընդհատ աշխատող ձեռնարկու-
թեանների սպասարկման հետ, ինչպես նաև ըս-
պասարկում են բնակչութեան լայն մասսաների
կուլտուր-կենցաղային կարիքները (կոոպերա-
տիվներ, պետ. խանութներ, ճաշարաններ, տը-
րամվայ, ավտոբուսներ, հիվանդանոցներ, ջրմուղ,
կոյուղի, հրդեհաշիջ խմբեր, տեղեկատու բյուրո-
ներ և այլն):

2. Թույլատրել ժողովմատներին և այլ հիմնարկներին ժամանակավորապես անցնել վեցորդ ընդհատ շաբաթի:

3. Թույլատրել հանրապետության, յերկրային, շրջանային հիմնարկներին՝ դաշնակից և ինքնավար հանրապետությունների ժողովմատներին կամ յերկրային գործկոմիտեի համաձայնությունով անցնել ընդհատ շաբաթի:

4. Վեցորդ ընդհատ շաբաթի փոխանցվող հիմնարկներում սահմանել կայուն հանգստի օրեր ամսվա հետևյալ օրերին՝
6-ին, 12-ին, 18-ին, 24-ին, 30-ին:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.— Փետրվարի վերջի հանգստի օրվա փոխարեն հանգստի օր տրամադրել մարտի 1-ը:

5. Հիմնարկները 5 օրյա անընդհատ շաբաթից 6 օրյա ընդհատ շաբաթի անցնելու դեպքում՝ աշխատանքային օրը հիմնարկներում կըրճատել 6 ժամ 30 ր-ից մինչև 6 ժամ:

6. Սահմանել, վոր ընդհատ շաբաթի անցումը ժողովմատների և այլ հիմնարկների կողմից պետք է կատարվի ԽՍՀՄ Աշխատանքի ժողովրդական կոմիտեների կամ Աշխատողների տեղական մարմինների հետ նախապես համաձայնեցնելուց հետո և նրանց հսկողությամբ:

Առաջարկել ԽՍՀՄ Աշխատողներին, կենտրոնական և տեղական մարմիններին անհրաժեշտ ցուցումներ տալ ընդհատ շաբաթի անցնելու կարգի մասին:

7. Պարտավորեցնել ժամանակավորապես 6 օրյա ընդհատ շաբաթի փոխանցվող հիմնարկներին ու կազմակերպություններին հանգստի օրերին կազմակերպել ընթացիկ անհետաձգելի հարցերի աշխատանքի լուծում ապարատի համապատասխան մասի և ղեկավար աշխատողների հերթապահությամբ յուն սահմանելու միջոցով:

8. Ընդհատ 6 օրյա շաբաթի անցնելը Թույլատրել սկսած 1931 թ. դեկտեմբերի 1-ից:

ԽՍՀՄ Ժողովրդական կոմիտեների Խորհրդի նախագահ՝ Վ. ՄՈՒՍՏՈՎ (ՄԿԲՅԱՐԻՆ)

ԽՍՀՄ Ժողովրդական կոմիտեների Խորհրդի Գործերի կառավարիչ՝ Պ. ԿԵՐԺԵՆՑԵՎ

Մոսկվա—Կրեմլ

1931 թ. նոյեմբերի 21-ին, № 964

(«Известия ЦИК и ВЦИК» 1931 թ. նոյեմբերի 24, № 324):

**ԳԱՇՆԱԿԻՑ ՅԵՎ ԻՆՔՆԱՎԱՐ ԿԱՆՐԱՂԵ-
ՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԲՈԼՈՐ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԺՈ-
ՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԿՈՄԻՍԱՐԻԱՏՆԵՐԻՆ**

**ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԲՈԼՈՐ ՄԱՐԶԱՅԻՆ ՅԵՎ ՅԵՐԿՐԱ
ՅԻՆ ԲԱԺԻՆՆԵՐԻՆ**

Հիմնարկությունների վեցույթ քննության օգտին անց-
նելու կարգի մասին

Ի հետևություն իմ ձև ժողովրդական Կոմի-
տեների խորհրդի 1931 թ. նոյեմբերի 21-ի վո-
լոյման, վերոյ ժողովրդատնների, միավորումնե-
րին, տրեստներին յերկրային ու մարդային
հիմնարկներին թույլատրվում է աշխատանքի հա-
մապատասխան մարմինների հետ համաձայնեցնե-
լով ժամանակավորապես անցնել վեցույթ քննադատ
շաբաթի, իմ ձև Աշխատողականության փո-
խանցման հետևյալ կարգը.

1. Ժամանակավորապես վեցույթ քննադատ
շաբաթի փոխանցումը կարող է տեղի ունենալ
միայն իմ ձև Աշխատողականության հետ համաձայնեցնե-
լուց հետո-միավորման նշանակություն ունեցող
հիմնարկների համար, հանրապետական Աշխատող-

կոմատների հետ համաձայնեցնելուց հետո-հանրա-
պետական նշանակություն ունեցող հիմնարկների
համար, և աշխատանքի շրջանային մարմինների
հետ համաձայնեցնելուց հետո-մարդային (յերկրա-
յին) հիմնարկների համար: Կատեգորիկ արգել-
վում է ինքնագլուխ կերպով քննադատ շաբաթի
անցնելը:

2. Անընդհատ արտադրական շաբաթի սկզ-
բունքներով աշխատել են շարունակում այն հիմ-
նարկները, վերոնք անմիջապես կապված են ան-
ընդհատ աշխատող ձեռնարկությունների սպա-
ռարկման հետ, ինչպես նաև բնակչության լայն
մասսաների կուլտուր-կենցաղային կարիքները
ոպասարկողները (Կոմպերստիվներ, պետականութ-
ներ, ճաշարաններ, ջրմուղ, կոյուղի, հրդեհա-
շեջ խմբեր, տեղեկատու բյուրոներ, ակումբներ,
կինոներ, թատրոններ և այլն):

Աշխատանքի մարմինները պարտավոր են
հակելու, վոր այդ հիմնարկները կրկին քննադատ
շաբաթի չանցնեն և այս վորոշումը խախտողներին
պատասխանատվություն յինթարկելու:

3. Վեցույթ քննադատ շաբաթի կիրարկելու
թույլտվություն ստանալու համար հիմնարկը
պետք է փոխանցվելու որից առնվազն յերեք որ
առաջ միջնորդություն հարուցի աշխատանքի հա-
մապատասխան մարմինների առաջ:

Միջնորդություն մեջ պետք է մատնանշված
(իննն ա) քննադատ շաբաթի անցնելու պատճառները.
բ) ծառայողների թիվն այժմ և անընդհատ շա-

բաժը կիրառելուց առաջ և դ) ինչ տնտեսում և տալու ընդհատի անցնելը հասարկւնների կրճատելու և վարչական ծախքերը կրճատելու հետեւանքով:

4. Միավորումների կազմի մեջ մտնող տրեստները ընդհատ շաբաթի անցնելու վերաբերյալ միջնորդութ յուններ հարուցում են այդ միավորումների միջոցով:

5. Այն բոլոր հիմնարկներում, վորոնք ժամանակավորապես վեցորյա ընդհատ շաբաթի յեն անցել, պետք է ապարատի համապատասխան մասի և ղեկավար աշխատողների (հերթապահ խմբերի) հերթապահութ յուն սահմանելու միջոցով՝ հանգստի որերին ընթացիկ անհետաձգելի հարցերի անխափան լուծում կազմակերպվի:

Հերթապահ խմբերը պետք է կազմվեն ղեկավար աշխատողից, կոլեգիայի, նախագահութ յան, վարչութ յան անդամից, սեկտորի պետից, սեկտորների պատասխանատու կատարածուներից և անհրաժեշտ թվով տեխնիկական աշխատողներից:

Հերթապահ խմբեր կազմակերպելու կարգը պետք է համաձայնեցվի աշխատանքի համապատասխան մարմինների հետ:

6. Հերթապահներին հանգստի որ և տրամադրվում վեցորյակի հերթապահութ յանը հաջորդող որերից մեկում:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.—Միևնույն անձանց չի կարելի ամսվա ընթացքում մեկ անգամից ավելի հերթապահ նշանակել:

7. Հանրապետութ յունների Աշխտողկոմատները և Աշխատանքի մարդային (յերկրային) մարմինները պետք է հիմնարկների վեցորյա ընդհատ շաբաթի անցումը ղեկավարելու համար առանձնացնեն իրենց ապարատի ղեկավար աշխատողներին (կոլեգիայի անդամներ, սեկտորների ղեկավարներ), վորոնք անձնապես պատասխանատու յեն այդ աշխատանքը կիրառելու համար:

8. Հիմնարկները վեցորյա ընդհատ շաբաթի փոխանցելու ղեկքում ամբողջ Միութ յան համար միասնական հանգստի որեր են սահմանվում յուրաքանչյուր ամսի 6, 12, 18, 24 և 30-ին:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.—Փետրվարի վերջի հանգստի որվա փոխարեն հանգստի որ և տրամադրվում մարտի 1-ին:

9. Հիմնարկները վեցորյա ընդհատ շաբաթի փոխանցելու ղեկքում աշխատանքային որվա տեվորութ յունը կրճատվում է 6 ժամ 30 րոպ. մինչև 6 ժամ (Զը հաշված ճաշվա ընդմիջումը):

10. Այն հիմնարկները, վորոնք այժմ հնգորյա ընդհատ շաբաթի հիմունքներով են աշխատում, պարտավոր են դեկտեմբերի 1-ից վեցորյա ընդհատ շաբաթի անցնելու:

11. Հիմնարկները վեցորյա ընդհատ շաբաթի փոխանցելիս հանգստյան որը տեղափոխելու հետ կապված ավելի աշխատանքը փոխհատուցման յեն յենթակա չէ:

12. Դաշնակից հանրապետութ յունների Աշխտողկոմատները պարտավոր են դեկտեմբերի 1-ից

սկսած ամեն հինգ որը մեկ անգամ տեղեկացնելու ԽՍՀՄ Աշխտողկոմատին հանրապետական և մարզային (յերկրային) ու շրջանային հիմնարկների վեցորյա ընդհատ շաբաթի փոխանցելու ընթացքի մասին, մատնանշելով վեցորյա ընդհատ շաբաթի փոխանցված ծառայողների թիվը:

13. Աշխատանքի մարմինները պարտավոր են հետազայում պարբերաբար հետեվելու հիմնարկներում վեցորյա ընդհատ շաբաթը կիրառելու վրա, պատասխանատվության յենթարկելով այդ գործն անկանոն ձեվով կազմակերպողներին:

ԽՍՀՄ Աշխտողկոմ ԿՐԱՎԱՆ

Խորհրդատու՝ ՅԱՎՈՐՍԿԻ

ՎՈՐՈՇՈՒՄ

ԱՍՖԽՀ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԿՈՄԻՍԱՐՆԵՐԻ ԽՈՐՀՐԻ

Վեցորյա ընդհատ օաբաբվա մասին

Անընդհատ հնգորյա արտադրական շաբաթը աշխատանքի կազմակերպման հիմնական ձեվ համարելով և անհրաժեշտ դանելով ուղղելու այն թերությունները, վորոնք տեղի յեն ունեցել ԱՍՖԽՀ հիմնարկներում և կազմակերպություններում անընդհատ արտադրական շաբաթը մթացնելիս, ԱՍՖԽՀ Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհուրդը վորոշում է.

1. Թողնել անընդհատ արտադրական շաբաթը այն հիմնարկներում ու կազմակերպություններում, վորոնք անմիջապես կապված են անընդհատ աշխատող ձեռնարկությունների հետ, ինչպես նաև սպասարկում են բնակչության կուլտուր-կենցաղային կարիքները (կոպիերատիվներ, պետխանութներ, ճաշարաններ, տրամվայ, հիվանդանոցներ, ջրմուղ, հրդեհաշիջիմբեր, տեղեկատու բյուրոներ, թատրոններ, ակումբներ և այլն)

2. Ժողովրդական Կոմիսարիատները և այլ

հիմնարկներն ու կազմակերպությունները պետք է ժամանակավորապես անցնեն վեցորդա ընդհատ շաբաթի:

3. Վեցորդա ընդհատ շաբաթի անցնող հիմնարկներում ու կազմակերպություններում սահմանել հետևյալ հանգստի օրերը-ամսի 6, 12, 18, 24 և 30-ը:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.— Փետրվար ամսի վերջի հանգստի օրվա փոխարեն հանգստի օր է տրամադրվում մարտի 1-ին:

4. Վեցորդա ընդհատ շաբաթի փոխանցված հիմնարկներում ու կազմակերպություններում աշխատանքային օրը կրճատել 7 ժամից մինչև 6 ժամ 30 րոպե, հաշված կես ժամ ընդմիջում:

5. Առաջարկել վեցորդա ընդհատ շաբաթի փոխանցվող հիմնարկներին ու կազմակերպություններին ապարատի համապատասխան մասի հերթապահություն սահմանել:

6. Անդրկովկասյան ժողկոմատները, հիմնարկներն ու կազմակերպությունները վեցորդա ընդհատ շաբաթի անցնում են 1931 թ. նոյեմբերի 30-ից սկսած:

7. Առաջարկել ԱՍՖՈՀ կազմի մեջ մտնող հանրապետությունների ժողկոմխորհներին սրա հիման վրա վորոշում հրատարակել այս վորոշման առաջին կետի համեմատ սահմանելով վեցորդա ընդհատ շաբաթի փոխանցվող հիմնարկներին ու կազմակերպություններին ցուցակը:

8. Առաջարկել ԱՍՖՈՀ Աշխատակոմատին և նրա տեղական մարմիններին հսկողություն սահմանել այս վորոշման կիրառման վրա:

ԱՍՖՈՀ Ժողովրդական կոմիտեների
Խորհրդի նախագահ Գ. ՄՈՒՍԱԲԵԿՈՎ

ԱՍՖՈՀ Ժողովրդական կոմիտեների Խորհրդի ղործերի կառավարիչ Ա. ՇԱՀՎԵՐԴՈՎ

1931 թ. նոյեմբ. 27-ին

Թիֆլիս

ԲԱՂՎԱԾԲ

ԽՍՀՄ Ժողկոմխորհի 1929 թ. մարտի 6-ի, պետական ձեռնարկություններում աշխատանքային կարգապահությունն ամրացնելու ձեռնարկումների վերաբերյալ փոփոխություն

1. Հանրայնացված սեկտորի ձեռնարկությունների ու հիմնարկների վարչություն իրավունք վերապահել աշխատանքային կարգապահությունը խախտելու համար աշխատողներին ինքնուրույն կերպով յենթարկել տուժացուցակով կամ որենքով նախատեսված բոլոր տուժանքներին:

Այն աշխատողները, վորոնք գտնում են, վոր տուժանքները նրանց նկատմամբ սխալ են, կարող են այդ տուժանքները բողոքարկել:

Փանդատները, բացառությամբ այն դեպքերի, յերբ տուժանքների բողոքարկումն որենքով ստորադատություն կարողով սահմանված *) տրվում են գնահատու կոնֆլիկտային հանձնաժողովներին: Այդ հանձնաժողովների վորոշումները վերջնական են համարվում:

(ԽՍՀՄ Որենքն. Ժողով. 1929 թ. № 19, հոդ. 167 և № 51, հոդ. 469. 1931 թ. № 2, հոդ. 30):

*) Տես ԽՍՀՄ ԿԳԿ և ԺԿՆ 1929 թ. հոկտեմբերի 13-ի վորոշումը ԽՍՀՄ և դաշնակից հանրապետությունների կարգապահական որենքությունների մասին (ԽՍՀՄ զրենքն. Ժողով. 1929 թ. № 71, հոդ. 670), 1930 թ. նո-

ԿՈՐԾԱԴԻՐ

ԽՍՀՄ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԴԻՐ ԿՈՄԻՏԵՑԻ
ՅԵՎ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԿՈՄԻՍՍԱՐՆԵՐԻ ԽՈՐՀՐԴԻ

Հանրայնացված սեկտորի ձեռնարկություններին, հիմնարկներին ու կազմակերպություններին առանց աշխատանքի մարմիններին գիմելու բանվորներ լեվ ծառայողներ վարձելու իրավունք վերապահելու մասին

ԽՍՀՄ Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեն և Ժողովրդական Կոմիտեները Խորհուրդը ՎՈՐՈՇՈՒՄ ԵՆ՝

1. Թույլատրել հանրայնացված սեկտորի ձեռնարկություններին, հիմնարկություններին

յեմբերի 3-ի վորոշումը—աշխատողների կարգապահական տուժանքների կանոնադրության և տրանսպորտի աշխատանքի ֆորմաում աշխատողներին խրախուսելու կանոնադրության հաստատման մասին (ԽՍՀՄ Որենքն. Ժողով. 1930 թ. № 56, հոդ. 584—586), 1930 թ. նոյեմբերի 3-ի վորոշումը հաղորդակցության ձևապահությունների ժողովում աշխատողներին ու ձեռնարկություններին պատկաստող ԽՍՀՄ առևտրական նավատորմի նավերի աշխատողներին նկատմամբ կիրառվող կարգապահական տուժանքների և խրախուսման ձեռնարկումների մասին (ԽՍՀՄ զրենքն. Ժողով. 1930 թ. № 56, հոդ. 587) և ԽՍՀՄ ԺԿՆ 1930 թ. դեկտեմբերի 28-ի վորոշումը—1930 թ. նոյեմբերի 3-ի՝ աշխատողների 28-ի վորոշումը հաղորդակցական տուժանքների կանոնադրությունը կիրառվող կարգապահական տուժանքով ԽՍՀՄ որենքությունները փոփոխելու մասին (ԽՍՀՄ Որենքն. Ժողով. 1931 թ. № 2, հոդ. 30):

ու կազմակերպություններին թե քաղաքներում և թե գյուղական վայրերում բանվորներ և ծառայողներ վարձել անմիջապես, առանց աշխատանքի մարմիններին դիմելու:

2. Հանձնարարել ԽՍՀՄ Աշխատանքի ժողովրդական կոմիտեներին տաանորյա ժամկետում ԽՍՀՄ ժողովրդական կոմիտեների Խորհուրդ մտցնել այս վերոշումից բխող ԽՍՀՄ որենսդրության մեջ մտնելիք փոփոխությունները:

ԽՍՀՄ ԿԳԿ նախագահ՝ Մ. ԿԱԼԻՆԻՆ

ԽՍՀՄ ԺԿԽ նախագահի տեղակ.՝ ՅԱ. ՌՈՒՋՈՒՏՍԱԿ

ԽՍՀՄ ԿԳԿ. քարտուղար՝ Ա. ՅԵՆՈՒԿԻՉԵ

Մոսկվա—Կրեմլ

1931 թ. սեպտեմբերի 13 № 16/770:

(ԽՍՀՄ Որ. Ժող. 1931 թ. № 6, հոդ. 335)

12
158
159
163
173
170
179

ն. 8
վ. 7
վ. 8
ն. 13
ն. 2
ն. 1
ն. 10

տեղ աշխատողներին
յերկարակա
թյուններում
Զուգակցությամբ
1917 թ.
Թեթև ընկեր
աշխատանքային

տեղ այդ աշխատողներին
յերկարակա
թյան ներսում վերակալ
Զուգակցությամբ
1927 թ.
արդյունաբերության
աշխատողին

ՆԱԿԱՏԿԱԾ ԿՐԻՊԱԿԱՆԵՐ

(Գրականության հասկեր՝ «և» ներհից, «վ» — վերհից, «բ-հ» — բառից հետո)

Խիստ	Ս ի ա լ	Պետք է կարգավ
5	դրելու մասին	դրելու կարգի մասին,
5	առանձին առանձին	ու առանձին առանձին
6	վորոնց «և»	վորոնց համար «և»
9	կոմիտայի անդամների	կոմիտայի անդամների
10	ձեռքարկում	ձեռք
12	տողի ակնարկում դնել	18.
16	(վարձավորին)	(վարձավորին)
16	ազատվում	կատարվում
25	34՝ 34-րդ	34՝ — 34՝ ³
26	վարձավորի	վարձավորի
26	24—	34. —
29	35.	34. —
37	վորոշվածի	վարձավորի
39	վարձավորին	վարձավորին
	պատճառով բառից	, աշխատանքային թվերը կոր-

ԳԻՆԸ 2 ՌՈՒԲ.

ՀԱՅԿ ԴՇԱԺՐԿՈՄԱՏԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹ. 1932 Թ. ԼՈՒՅՍ Ե ՏԵՍԵԼ

1. Հիմնարկ—ձեռնարկութիւնների պաշտոնական [ղը-
րույթների սխեման Գինը—1 ռ. 4.
 2. «ՀՍԽՀ Աշխարհագրութեան Տեղեկատու»
№ 1—6 (հունվար—հունիս) » —1 »— »
 3. Նոր որենք հերթական և յրապուրիչ ար-
ձակագրների մասին » —1 »— »
 4. «ՀՍԽՀ Աշխարհագրութեան Տեղեկատու»
№ 7—9 (հուլիս—սեպտեմբեր) » —1 »— »
 5. «Պարագուրդի և խոտանքի վարձավճար» » —1 «50 »
 6. «ՀՍԽՀ Աշխարհագրութեան Տեղեկատու»
№ 10—12 (հոկտ.—դեկտեմբեր) » —1 «50 »
- ՇՈՒՏՈՎ ԼՈՒՅՍ Ե ՏԵՍԵԼՈՒ
7. ՓՈԹԵՅՄԱՆՔ «Աշխատանքային բառարան»-ը

Դ Ի Մ Ե Լ

- ՅԵՐԵՎԱՆՈՒՄ — ՀՍԽՀ Աշխարհագրական հրատարակչական մասին կամ նրա բաղաձային կոտակին (կառավար. տուն Ռաֆֆու փողոցից, յերկրորդ հարկ):
- ՇԻՋԱՆԴԵՐՈՒՄ — Աշխատանքի իրավական տեսչների